

KARTE, MOLIM!

MARKO DEJANOVIĆ

SADRŽAJ

Od kraja...	4
Karte, molim!	6
Eksplodiraju li nindže bezvučno?	9
Ivan mòkri	15
Anegdota	20
Anegdota (drugi dio)	25
Ime i prezime	29
Higijena zubi	33
Har Megiddo	39
Mixed martial arts	43
Kriza vjere	47
Ti si za šankom sa zgodnom ženom, ti piješ štok, a ona jede vjevericu	53
Vrijeme je...	59
Šamaranje Mateja	64
Trg Slavija	70
Lovac na Jelene	77
Seksi(st)	80
Potjera	88
Dječak u kariranoj košulji	93
Inzistor	97
U procjepu	102

Čiča miča, gotova priča	107
O autoru	109
Impresum	110

OD KRAJA...

Odbijam se od stijenki vlaka, udubljujem ih, letim kroz unutrašnjost vagona kao astronaut kroz unutrašnjost Međunarodne svemirske postaje. Zapravo, moje tijelo ne dotiče ništa, ni metalni zid vagona, ni stara sjedala koja izgledaju kao fotelje kakve bi neka baka držala u kućici u predgrađu Vinkovaca, ako Vinkovci imaju predgrađe. Kao da sam u prozirnoj, nevidljivoj lopti, čim priđem nekoliko centimetara prozoru, on prsne bez da sam ga dotaknuo, sjedalo se iščupa, čovjek prokrvari... Ali ništa ne dodirujem. Ovim vagonom lete i drugi ljudi. Samo su u bitno lošijem stanju od mene. Mnogi nisu pri svijesti, a oni koji jesu željeli bi da nisu. Vidim ih kao u usporenom filmu. Odbijaju se tijelima jedni od drugih, krvare po sjedalima koja su ionako već upila litre raznih ljudskih izlučevina kroz godine korištenja vagona. Poneki čovjek sudari se i s mojom nevidljivom loptom. Pukne mu rebro, ključna kost, zdjelica, zdrobi mu se lice. A meni ništa. Zaštićen sam tim nečim oko sebe. I iznenađen sam time. Mislim da je moje iznenađenje na mjestu. Od trenutka kada se čuo prodorni urlik vlaka koji je prethodio ovom općem polijetanju prevrtanju vagona i kršu i lomu u njegovoj unutrašnjosti, od tog trenutka pokušavam prihvatiti činjenicu da posjedujem neprobojnu auru. Mora da je riječ o auri. Što bi to drugo moglo biti? Toliko sam šokiran da isprva nisam ni primijetio da ne letimo baš svi u vagonu. Trebalo mi je nekoliko okretaja i odbijanja da primijetim kako kondukter još uvijek sjedi na mjestu kraj rupe na kojoj je do maloprije bilo moje sjedalo. Sjedi i arogantno se smiješi. Skupa s ostatkom vagona okreće se, ali ne odljepljuje dupe od sjedala ni oči od mene. Pomalo sjaji. Ništa od slobodno letećih predmeta i ljudi nije doletjelo do njega. Kondukter je savršeno miran, kao da upravo proživljavamo tek nešto grublji period vožnje, a ne kataklizmički sudar i izlijetanje vlaka iz tračnica.

Htio bih ga pitati zašto je tako miran. Zapravo, najradije bih ga pitao zašto ne leti vlakom kao i svi mi ostali. Ili bih ga ipak prije upitao kako to da jedino on i ja nemamo ni ogrebotine dok su ostali putnici u najboljim slučajevima izubijani do trajne invalidnosti. Kondukter izgleda kao da zna odgovore na sva ova pitanja. Ali, uvjeren sam da će mi ih ponuditi umotane u neke priče nekih ljudi o nekim ljudima. U priče, kakve mi je pripovijedao, krataći svoje i moje vrijeme. Moram se pohvaliti, bio mi je čudan od samog početka, od trenutka kad je prišao mom sjedalu i progovorio:

- Karte, molim! - bio je strog kao i svaki kondukter, ali je u uglovima te strogoće već imao nekakav šeretski osmijeh.

Moram ga pitati što se ovo, k vragu, događa. Ali prvo moram napokon sletjeti negdje, smiriti se na jednom mjestu i uzeti koji dah. Ova vrtnja nekako predugo traje, kao da je režiser usporio čitav svijet kako bi mi dozvolio da mu svaki detalj pažljivo osmotrim. Vidim kapi krvi koje poput svemirskih brodova u *Ratovima zvijezda* izlaze iz nosa nesretnog putnika. Nos i glava su neki mnogo veći svemirski brod. Ili Zvijezda smrti. Vidim kemijsku olovku putnice koja izlijeće iz njezine torbice i kao *Tomahawk* raketa juri prema meni, samo da bi se odbila od moje aure, prasnula u zraku i prolila tintu po cipeli koja je spala putniku s noge pri polijetanju. Pitao sam se zašto ljudima cipele spadaju s nogu kada dožive prometnu nesreću i onda sam saznao da je to valjda zato što se mišići toliko opuste. Ne znam kakve veze imaju mišići s održanjem cipele na stopalu, ali sam i tako prihvatio to objašnjenje. Zadovoljio me taj osjećaj da sam nešto spoznao, uvijek me zadovolji. Poput dječaka sam... Kao dječak koji je do kraja obojio neki lik u bojanki, ispunio cijela polja bojom i sad zadovoljno okreće stranicu i prelazi na novi lik. Sjećam se da sam posebno uživao kad sam otkrio značenje skraćenice OK. Od najranije dobi, otkako sam je pod utjecajem krasne svjetleće kutije počeo koristiti, otkako sam znao za izraz da je nešto „OK“, mislio sam da je to skraćeno od „All clear“ (Sve u redu, sve jasno...). Ali ne, slučajno sam gledajući baš divnu kutiju saznao da je porijeklo skraćenice OK zapravo iz američkog građanskog rata i da je zapravo samo ono „K“ skraćenica, dok „O“ nije slovo, nego brojka. Vojnici bi se vratili iz patrole u kamp, a oficir, časnik, sretan što nitko za patrole nije ubijen, zabio bi ploču na kojoj je pisalo „OK“ ili, potpuno ispisano, „Zero killed“ (nula ubijenih).

U ovom vrtećem vlaku nije okej i sigurno prije „killed“ ne stoji nula. Ne bi me čudilo da kondukter i ja budemo jedini koji dišu kad se jednom napokon zaustavi sav ovaj kaos i svi predmeti, ljudi i komadi tijela padnu. Kad gravitacija napokon opet bude pažnje vrijedna sila na ovom planetu.

KARTE, MOLIM!

Čim sam na beogradskom željezničkom kolodvoru ušao u vlak, spopala me mrzovolja. I to teška. One sorte koja graniči s očajem, čak kod istinoljubivijih mislioca od mene, i prelazi tu granicu pa postaje taj ugušeni osjećaj nemoći i predaje. Očaj. Uvijek mi pruži ruku i pristojno me pozdravi. Uđe i raskomoti se u mojim ustima, čineći ih tijesnim. Uvijek i isključivo bez opravdanog povoda. Očaj kod mene ne bi uspio da ima opravdani povod. Jer, za njegovo ovladavanje mnome, ključno je da zanimem, da nisam sposoban izbaciti ga iz usta. Moja usta su omiljeni domicil za gospodina Očaja i od goleme važnosti je da ostanu zatvorena. Da je povod gospodinove posjete opravdan, usta bih otvorio, ne bi me bilo sram priznati njegovu prisutnost, izbacio bih nekome barem djelić tog očaja pred uši, a nepotpun očaj naprosto ne postoji niti može postojati. No, povod za očaj kod mene je uvijek banalan.

Banalni povod prvo za mrzovolju, a onda za očaj koji me spopao u vlaku, bio je krajnje tehničke naravi. Vidjevši unutrašnjost voza (jer vlak sam vidio na beogradskom kolodvoru gdje je valjda njegovo ime još bilo voz), shvatio sam da nema separea. Ne, vlak, pardon voz, ličio je na autobus. Mrzim autobuse. U svakom pogledu pa i u pogledu tih redova sjedala. Dvije linije po dva sjedala, svaki putnik gleda u potiljak putniku ispred sebe. Takav voz su dopremili i pred mene. Pred mene, koji vlakove i vozove volim zbog separea, zbog nade da će u separeu uz mene sjediti zgodna djevojka, zbog privatnosti separea, privatnosti koja otvara klizna vrata mašte u razne, uglavnom seksualne maštarije, zbog realne mogućnosti da potpuno sam sjediš u separeu, da ustaješ i vježbaš tijelo ako te to pali, da otvaraš i zatvaraš prozor, da usprkos zabrani pušiš uz širom otvoreni prozor, stalno gurajući glavu van kako bi doživio onaj predivni strah dok bandera juri u tvom smjeru toliko brzo da nisi siguran hoće li ti otkinuti glavu ako je na vrijeme ne uvučeš. Zbog prava da upravljaš sam ili u dogovoru s ostalima u separeu količinom svjetla koje će se prelijevati tim malim, skučenim, ali tvojim prostorom... Tisuće su razloga zašto je opravdano voljeti separe, ali mene je zadesio voz-autobus. I jasno je da me onda zadesio i očaj.

Sjeo sam uz prozor koji je nemoguće otvoriti, s namjerom da barem gledam van. No, i taj čar putovanja mi je oduzet silom prirode. Bio je mrak i vani se ništa nije moglo vidjeti. Tek svjetla kuća dok prolazim kraj ili kroz naselje te pripadajuće prazne ulice.

Očaj me pratio cijelim putem kroz Srbiju. Na početku je još bio budan pa se gnijezdio u mojim ustima i proizvodio mi buku u glavi. No, sa svakim novim okretom masivnih osovina

voza očaj je bio sve mirniji i mirniji. Sve dok nije, pred granicu s Hrvatskom, potpuno zaspao zavaljen u moj jezik kao da je vođeni krevet, nogama se odupirući o moje zube. Jer očaj je takav, očaj je golem, veći od bilo čijih usta pa i mojih. Zato u njima mora ležati skvrčen i gurajući nogama zube i pritišćući svojom tjelesinom obraze. Ako bi se očaju pristupilo znanstveno, sasvim sigurno bi se utvrdilo da osnovna fizika brani da stane u usnu šuplinu, čak i cijelo tijelo bilo kojeg čovjeka koji postoji ili je postojao tijekom historije čovječanstva. Ali nema vajde pristupati očaju znanstveno.

Sve te riječi i metafore pratile su me putem do granice. Da sam imao hrabrosti, ustao bih, popeo se na jedno od praznih sjedala, vjerojatno na ono do moga, otvorio usta i izrekao sve što imam za reći o vozovima, autobusima, očaju i njegovoj okupaciji usta. Očaj je tišina. I to bih rekao. Drugi putnici ne bi imali izbora. Morali bi odslušati taj govor. Ili bi mogli otići u drugi vagon, ali bi to bio čin koji bi zahtijevao popriličnu nepristojnost na kakvu su rijetki ljudi rijetko spremni u prijevoznim sredstvima. Pogotovo onim međunarodne vrste. Vjerojatnije je da bi svi ostali u svojim bapskim sjedalima nerado trpeći moju tiradu. A možda bi netko među njima i čuo moje riječi i našao sebe u njima. To nikada nećemo znati jer ja nikada nisam raspolagao takvom vrstom hrabrosti koja bi me bila u stanju podići na sjedalo da razvežem jezik i pljunem sve te riječi pred gomilu stranaca.

Pokušavao sam se pomiriti s time da se moram pomiriti s očajem, pustiti ga da odmori i ispari kako samo on to zna ili ga otrpjeti cijelim putem do Zagreba. Nisam pri sebi imao ništa čime bih si odvratio pažnju, tako da ta antiočajna mjera nije bila na raspolaganju. Tek stoičko mirenje s neželjenim gostom u mojim ustima. Da povod očaju nije bio tako banalan, možda bih našao načina da uživam u tom svom stoicizmu. Davnih dana sam pomislio, a negdje čak i zapisao, zahvalu kurcu što mi je usadio mazohizam u glavu pa mogu uživati u životu. Ah, kakva odurno patetična misao. Smrdi po napaljenom tinejdžeru.

- Karte, molim! - prenuo me iz misli tik nakon granice kondukter. Nekako nisam bio spreman za njega. Za razliku od graničnih policajaca i carinika koji su nešto ranije bili ušli u vagon i hladno odrecitali svoje. Na njih sam bio spreman. Nije da nisam nikada ranije bio u vlaku koji putuje ovom relacijom, nije da nisam znao da nakon srbijanskog mora uslijediti i hrvatski kondukter, ali ovaj put sam bio toliko obuzet uspavankom koju sam pleo u mislima da sam valjda smetnuo s uma kako nakon policajaca i carinika slijedi kondukter. A možda je tu moju iznenađenost pojačavala i pojava ovog konduktera. Imao je, kao i svaki drugi kondukter na svijetu, taj autoritarni glas kojim traži karte. Držao se i stava službene osobe, a ni lice mu nije odudaralo od lica drugih konduktera ni po čemu, osim po sitnom smiješku,

gotovo nevidljivoj kvaki na rubu usana koja je odavala da se iza pedesetak godina starog kondukterskog lica prošaranog borama i obojanog gotovo prozirnim žutilom cigaretnog dima, da se iza tog lica krije više misli od puke zapovijedi izgovorene u formi molbe – „karte, molim“.

Umjesto da zbog izostanka moje reakcije na zapovijed ponovi iste riječi još jednom, kondukter je samo ispružio ruku pa sam se prenuo i izvadio kartu. Gledao ju je s više zanimanja nego što je ijedan kondukter ikada gledao nečiju putnu kartu. Upro je oči u nju, dizao pogled u mene pa ga vraćao na kartu. Kao da je na njoj pisao moj životopis i molba za posao u ovom vlaku pa je kondukter zadužen da procjeni pišem li istinu u životopisu i molbi.

Onda je odlučio sjesti na sjedalo do moga i potpuno me prenerazio. Takvo ponašanje kondukteru nije prikladno. Njegovo je da hoda vlakom od kraja do lokomotive pa da se vraća. Nikako ne da sjedne do putnika s putnikovom kartom u ruci.

- Dobro je sve, Dejanoviću, sve je dobro – rekao je pružajući mi moju kartu. Isprva nisam imao odgovora pa sam trenutak šutio i samo gledao u njega. Nisam čak ni kartu uzeo pa je morao još jednom trznuti njome kako bih obratio pozornost na nju i preuzeo je. Morao sam i sam pročitati što piše na mojoj putnoj karti kako bih se uvjerio da je sve u redu.

- Kako znate moje ime? – pitao sam pokazujući mu kartu da bude jasno da na njoj ne piše ime putnika.

No, kondukter me samo potapšao po koljenu pa se zavalio u sjedalo i gledao šutke pred sebe. Nisam baš bio siguran što bih pa sam i sam počeo gledati u smjeru u kojem je gledao kondukter. Nisam primijetio išta neobično, išta što bi privuklo njegovu ili bilo čiju pažnju. I dalje mi nije bilo jasno otkud kondukter zna moje prezime, ali je tapšanje po koljenu bilo takvo da sam slutio kako bi od ovog čovjeka mogao čuti zanimljivije stvari od toga odakle zna moje ime. Na kraju, nije bilo nimalo nevažno što je nestao očaj. Čim sam progovorio, očaja nigdje više nije bilo. Forenzički timovi ne bi bili u stanju pronaći tragove prisutnosti gospodina Očaja. Vjerujem da se iskrao u razdoblju otkako se kondukter pojavio do trenutka kad sam shvatio da ga više nema. Iskoristio je prigodu dok mi je pažnja bila usmjerena na čovjeka u plavoj uniformi s elegantnim grbom Hrvatskih željeznica na sakou.

EKSPLODIRAJU LI NINDŽE BEZVUČNO?

- Poznaješ li ove ljude? - pitao je nakon sigurno dvije minute šutnje i zajedničkog buljenja negdje uzduž ovog našeg vagona. Dvije minute su puno, dvije minute su enormno puno. Čovjek to ne bi pomislio. Olako kaže, u nekom olakom razgovoru, da je nešto trajalo samo minutu-dvije. Kao da je to kratko vrijeme. Za bilo što. Sve što traje dvije minute traje dugo, a pogotovo šutnja. Kada dvoje ili više ljudi šuti samo dvadeset sekundi, nelagoda se uvuče, nekome se počnu trzati mišići, netko počinje otvarati usta, kao riba, želeći nešto reći, a nemajući spremnih riječi. Sva ta tišina zakipi već za dvadeset sekundi. Dvije minute su mnogo više. Pametnjaković bi rekao da su točno šest puta više, ali ja bih prije rekao da su dvije minute tišine dvadeset sekundi tišine na šestu. To mi izgleda bliže istini.

Svi su bar jednom sanjali da ne mogu progovoriti. Ili se samo meni čini da su to svi bar jednom sanjali? Nevažno. Sigurno je da sam ja više nego jedanput sanjao da ne mogu progovoriti. I bilo je grozno. Napinjao sam, u snu, i najmanji mišić u tijelu kako bih iscijedio i najmanji zvuk iz grla. Bivao sam, u snu, na rubu da eksplodiram, a da sam eksplodirao, bilo bi to bezvučno. Ako je moguće bezvučno eksplodirati. Ako jest, onda su to u stanju samo nindže. Možda nindže, kad sanjaju da ne mogu proizvesti zvuk, možda nindže tada bezvučno eksplodiraju.

- Ne - odgovorio sam tek tada primijetivši ostale putnike iz vagona. Nisam ranije obraćao pažnju na njih. Znao sam da su tu, vidio sam ih, ali samo u perifernom vidnom polju. Bio sam valjda obuzet plesanjem s očajem.

- Ja ih poznajem - konduker je buljio pred sebe i za ovog razgovora, ovog predivnog, dobrodošlog razgovora koji je prekinuo šutnju. Ja sam pak mahao glavom kao mačka na teniskom meču između njega i novootkrivenih suputnika iz vagona. Ne znam je li ikada ijedna mačka prisustvovala kakvom teniskom meču. Ali siguran sam da je jasno kako sam malo gledao u suputnike, a malo u konduktera. Na njegovom licu je odjednom bila neka sjeta. Ne znam otkud je došla, ali mu se zavukla u pore. Sjeta je svijetla, gotovo prozirna. Kad se nekome smjesti u pore, čovjek poprimi boju lica koja je blago, u nijansama prošarana, jer su pore svjetlije od dijelova kože koji nisu okupirani sjetom.

- Kako to? - pitao sam svjestan da me navlači na pitanja. Većina ljudi traži odgovore navlačeći druge ljude pitanjima, ali konduker je navlačio pitanja odgovorima.

- Tu su stalno. Postali su gotovo inventar. Uvijek tu, u vlaku, na putu. Radim ovu relaciju već godinama, desetljećima. Jesi putovao ikada iz Beograda za Zagreb vlakom?

- Jesam.

- Neobično, nismo se sreli.

- Možda niste radili taj dan?

- Ne vjerujem.

- Pa ne radite svaki dan?

- Ne. To svakako ne. Ali radim danas.

Nisam bio siguran želi li kondukter razgovarati ili ne želi. Ako želi, zašto komplicira, zašto okoliša? Zašto ne otvori temu koju želi otvoriti? Govorio je polako. Ili je govorio normalno, ali je između mojih pitanja i svojih odgovora ostavljao pauzice, sitne džepove tišine koji su mene tjerali na ubrzavanje razgovora. Ne znam. Možda nije ni važno.

- Zašto ste me pitali poznajem li druge putnike iz vagona?

- Eto tako. Zanimalo me.

- Malo me zbunjujete. Sigurno niste bez razloga pitali poznajem li nekoga od ostalih putnika u vagonu. Ili jeste? Šta ja znam...

- Nisam pitao poznaješ li nekoga od ostalih putnika u vlaku, nego sam pitao poznaješ li ostale putnike iz vagona. Nije to isto, kako god ti zvučalo.

- Zašto je to važno?

- Nije sad važno zašto je to važno.

- Dobro, što je onda važno? - postao sam nervozan. Od radoznalosti postanem nervozan. Radoznalost je takva za mene. Radoznalost je izlazak pred publiku, radoznalost je hodanje do mraka ispod stubišta da bi provjerio ima li tamo nešto što opravdava strah.

Postao sam nervozan jer sam želio odčepiti konduktera, istresti iz njega sve što mi ima za reći. Žurilo mi se, a kondukter nije odgovorio na pitanje „što je važno“. Odlučio sam ustrajati u pitanju. Možda nije odgovorio jer je baš to pitanje bilo vadičep.

- Ne, stvarno, što je onda važno?

- Ma smiri se, Dejanoviću, malo te zajebavam. Ima još puta pred nama - odgovorio je, ponovno me potapšao po koljenu pa se po prvi put okrenuo i pogledao me. Smiješio se, a meni se vrtjelo. Dobro, nije mi se stvarno vrtjelo, ali sam se mrštio. Želio sam sumnjati da me kondukter zajebava, ali nisam imao što sumnjati nakon što mi je rekao da me zajebava.

Sjetio sam se da mi nije odgovorio kako mi zna ime, ali nisam stigao ponoviti pitanje jer je kondukter progovorio.

- Zanimljivi su.

- Tko? - nisam znao o čemu pričamo.

- Putnici. Imaš sreće. Baš svi u ovom vagonu imaju nešto za ispričati.

- Zašto je to moja sreća?

- Ako ti kažeš da nije, onda valjda nije. Ako nisi nimalo radoznao, ako bi radije proveo put gledajući mrak kraj vlaka...

- Nisam to rekao. Samo sam pitao zašto je moja sreća da su ljudi u vagonu zanimljivi.

- Zanimaju li te? - kondukter je bio ozbiljan.

- Zanimaju. Da - odgovorio sam uz malo oklijevanja, kao da potpisujem ugovor.

- Pa onda imaš sreće, Dejanoviću.

- Hoćete li mi ispričati više o njima? Zašto su zanimljivi?

- Neću. Sami će ti ispričati. Zašto da ja pričam? Radije ću skupa s tobom slušati. Možda virnem da ti vidim lice dok ih slušaš, da provjerim jesam li bio u pravu kad sam rekao da imaš sreće.

- Dobro - nisam znao što je trebalo uslijediti.

- Dobro.

Kondukter je mahnuo nekome naprijed pa viknuo ime proćelavog putnika te mu još jednom mahnuo da dođe k nama. Nitko od drugih putnika se nije osvrnuo. Samo prozvani. Ivan je

ustao i hodao polako, ali bez oklijevanja. Da nije očekivao kondukterov poziv? Možda to rade redovito s putnicima vlaka Beograd – Zagreb. Ili je bilo riječ o nekakvoj prevari, nekoj novoj vrsti mužnje naivnih? Nisam se nikada smatrao naivnim pa nisam strahovao. Vjerojatno se i naivni ljudi ne smatraju naivnima, sjetio sam se, ali je Ivan već bio stigao do naših sjedala.

*

Sve je tiho. Morbidno tiho. Pretiho. Nema čak ni onog šuma u ušima, nema zvuka nekog stroja, onog tihog brujanja koje uvijek poistovjećujemo s tišinom. Ne, ovo je tišina. Zatvaram oči i zaboravljam što sam vidio dok su bile otvorene. Ne znam jesam li išta vidio. Stišćem kapke, osjećam ih tako. Nisam mrtav. Ne mogu biti mrtav ako osjećam kapke. Koliko god ova tišina ličila na smrt, onu smrt kakve sam se cijelog života plašio. Smrt sam još kao dječak zamišljao kao potpunu tišinu. Nisam se bojao mraka, ne znam zašto. Nije me bilo strah da ništa ne vidim. Ali sam se cijelog života bojao savršene tišine, mira u kojem mi mozak počinje kapat misli kao pokvarena pipa. Tišina je za njega tek slobodan prostor, za mozak.

Otvaram oči i vidim oko sebe polje na kojem je netko izvrnuo vagon vlaka kao naglo skinutu majicu. Ono što bi trebalo biti unutra je vani. Limena koža vagona je oguljena i strši kao da je s nekog drugog planeta. Na polju je sjedalo. Izgleda kao da je oduvijek tamo, kao da je neki seljak postavio vagonsko sjedalo na polje da bi mogao odmoriti usred naporna radnog dana. I nigdje zvuka. Samo mrkla tišina. Zatvaram oči i ne sjećam se što sam vidio dok su bile otvorene. Samo mi mozak buči, urla upitnike.

Opipavam se, cijeli sam, koliko vidim. Oko mjesta na kojem sjedim ima komadića nečega, nisam siguran je li to papir ili staklo ili potamnjela spužva iz nekog izokrenutog sjedala. Svijet treba biti izvana bučan, a iznutra tih. Ali sve je izokrenuto, kao čarape naglo svučene i nemarno odbačene. Plastično prozorsko staklo leži izgrebeno i izderano nekoliko metara od mene. Lupam rukom o but i osjećam kako udarac žari, ali ne proizvodim nikakav zvuk. Sve što mi treba je neki zvuk. Koliko dugo tu već sjedim? Mislim da sam tek došao sebi.

Zatvaram kapke, snažno ih stišćem, cijelim licem se mrštim da još trunku jače stisnem. Želim ih osjetiti. Nisam siguran imam li oči, osjećam da ih ne smijem još otvoriti jer prvo moram biti siguran da ih imam. Moram osjetiti oči.

Oduvijek sam mrzio tišinu. Baš mrzio. Otkako znam za sebe morao sam biti krajnje

premoren da bih zaspao uz tišinu. Sjećam se toga. Sjećam se da sam takav. Sjećam se da kad idem spavati upalim laptop na stolici do kreveta da slušam dokumentarce o povijesti, o mitologijama, o ratovima i sudbinama... Ne mogu zaspiti uz tišinu. Ona me golica po mozgu kao da si uzeo travku, uvukao mi je kroz uho i škakljao me njome po malom i velikom mozgu, po svim onim kampusima. Puštam dokumentarce o fizici, o Nielsu Bohru, o kvantnoj mehanici i teoriji struna. Ne razumijem ih, ali tonem u san. Samo da nije tišina. A sada je tišina. Svud oko mene je. Rasprostrla se i prekrila me. Moram otvoriti oči, možda ću njima privući kakav zvuk.

Prilaze mi siluete. Prilaze mi bešumno. Ne idu sve k meni. Razilaze se poljem. Jedna silueta se usmjerila prema meni. Kad priđe bliže, znat ću tko je. Ili što je. Ne čujem ga kako prilazi, a trebao bih nešto čuti. Dovoljno je blizu. Tu, kraj mene je netko bacio prozor iz nekog vagona. Zdrobljen je to prozor, plastični pa se nije razbio. Prilazi mi muškarac. Vatrogasac. Koliko dugo sam ovdje? Zašto je sve tako prokleta tiho? Stišćem šake, osjećam kako si noktima bodem u dlanove. Vatrogasac je tu, kraj mene, preda mnom zapravo. Čuči i otvara usta. Govori, ali ne ispušta nikakav zvuk. Mrzim tišinu! Treba mi neki zvuk.

Vatrogasac je mladolik. Svi vatrogasci su mladoliki. Lice mu je čisto, iako se vidi neki umor. Ne vidim da igdje gori pa ne znam zašto mi se mliječno mladoliki vatrogasac unosi u lice. Položio je ruke na moje i nešto mi govori. Počinje me nervirati jer ne ispušta glasa. Koliko dugo smo nas dvojica tu, u ovom polju? Žmirim. Ne mogu ga gledati kako bjesomučno i bešumno otvara usta. Trese mi ruke i sili me da otvorim oči. Vatrogasac izgleda mladoliko, previše mladoliko. Koliko bi mogao imati godina? Jedva devetnaest. Zašto su vatrogasci uvijek tako mladi? Zar zaista mora tragedija biti tim veća jer kad vatrogasci ginu, ginu uvijek mladi ljudi? Ništa ne čujem, ni najmanji zvuk. Plašim se tišine jer je u meni buka. Želim zaurlati, ali nisam siguran da mi usta rade. Vatrogasac nešto govori, ali ne čujem ni riječi. Kao da me namjerno provocira. Njegovo mlađahno lice je mome jako blizu. Želim zavikati pa prvo otvaram usta kao da mi čeljust treba ponovo pasti u zglobove. Vatrogasac svjetluca očima i govori nešto ohrabrujuće, ali ne mogu čuti što. Razgibavam vilicu. Osjećam je, tu je, još imam vilicu. I onda pokušavam iz svega glasa viknuti. Onako kako sam radio kad bih sanjao da je sve tiho i da ne mogu dozivati ni upomoć. Napregnuo bih se cijeli, u snu, samo da zaurlam. Bilo što. Znao bih da sanjam i znao bih da trebam svom snagom zajaukati pa probuditi samoga sebe ili nekoga od ukućana tko bi onda mene probudio. Naprežem se kao da sam u toj mori tišine. I urlam iz svega glasa, ali ništa ne čujem. Osjećam samo vibracije u grlu. Vidim samo začuđeni izraz lica mladolikog vatrogasca kojem iz jako male udaljenost urlam u nos kao da je mikrofoni. Ali sve je tiho, a meni nestaje daha. Zatvaram

usta, udišem. Vatrogasac je sada miran. Ništa ne govori, samo me gleda. Mislim da sam urlao obično slovo a. Ništa što bi bilo vrijedno posebne pažnje. Mladić iza one kacige koja izgleda preteško očito je zbunjen. Ne zna što bi. Ne znam ni ja. A tišina se spustila kao ocean, potopila me. Nemam snage ponovno zaurlati. Slab sam, sad postajem svjestan. I onda čujem pisak. Nešto pišti. Napokon. Prvo je bilo tiho, a sada postaje sve glasnije. Pisak počinje boljeti, ali mi je svejedno drago. Ne znam dolazi li iz mene ili izvana. Ali probada tišinu. Uši me bole, pisak je zaglušujući, ali smiješim mu se. Hej, znam se smiješiti. Pa malo grčim lice jer je pisak postao nesnosno glasan, ali slutim da će proći, da će stati i da se nakon njega neće vratiti ona grozna tišina. Koliko dugo sam ovdje? Pisak prestaje.

- Nemojte se micati, sve će biti u redu - čujem vatrogasca kako govori. Čujem! I odmah žalim. Vatrogašćeva rečenica završila je piskom umjesto točkom. Uši mi probija taj zvuk, užasno visoki zvuk. Nekakvo zujanje. Kao da sam pas koji prvi put čuje zviždaljku za pse i ton koji probija glavu, a ne prestaje. Mladić još otvara usta, ali nikakav zvuk se ne uspijeva probiti kroz ovaj pisak.

IVAN MOKRI

Mrak se sasvim obavio oko vagona i tek udarci kotača o šine odaju da se još uvijek krećemo. Prozor kraj mene je tek crni kvadrat u kojem se iskrivljuju oblička konduktera, Ivana i mene. Pogledao sam u prozor na trenutak, uistinu sam samo trznuo očima, ali i to je sasvim dovoljno da vidiš sav mrak koji postoji u ovom i svim ostalim svemirima. To jest, da ne vidiš ništa. Bolje bi bilo reći da vidiš ništa, ali bih sam sebi zvučao krajnje preseratorski da kažem da vidim ništa. Ne znam zašto, ali jasno mi je da bi takvo izražavanje samog mene nagnalo da se pokušam na trenutak ne slušati. Što ne bih uspio, naravno...

U mrak sam pogledao jer je u njega pogledao i Ivan. Prišao je na kondukterov poziv, stao kraj njegova sjedala i zagledao se u prozor koji je izgledao kao da je netko na njega s vanjske strane navukao tamno crni zastor bez nabora – sasvim glatki komad skaja. Zapravo, svi prozori tako izgledaju, kao da je netko umotao cijeli vagon u neko golemo crno i napeto platno. Ne znam je li i Ivana neka slična pomisao nagnala na dugi pogled u to crnilo, ali znam da je stao do naših sjedala i zabuljio se u prozor. Uvjerio sam se da tamo nije bilo ničega vrijednog njegove pažnje pa mi je jasno da i kondukter i njegov prijatelj Ivan očito vole proizvoditi napete trenutke tišine.

- Dakle? – pitam konduktera, ali on ne namjerava odgovoriti. Gleda pred sebe, kao da su mu se ispraznile baterije. Zato odgovara Ivan.

- Što te zanima?

Uzalud očekujem da se u razgovor uključi kondukter. Zato mi treba predugo da odgovorim.

- Pa, kondukter je rekao da imate nešto zanimljivo za ispričati. Zato Vas je pozvao – govorim i istovremeno pokušavam sitnim gestama nagnati i konduktera da kaže koju. Uzalud.

- Nisam siguran je li to baš tako zanimljivo. Bilo bi krajnje egocentrično da to pretpostavljam.

Ivana nešto cijelo vrijeme vuče da gleda pored mene, u neprozirni prozor.

- Oprostite, ali moram pitati, zašto cijelo vrijeme gledate kroz prozor?

- Uspomene. Mislim da su to uspomene.

- Uspomene na što? – shvatio sam da je i Ivan, kao i kondukter, netko tko odgovorima žica pitanja. Nervira me to. Ne zato što me sam taj postupak nervira. Ne. Nego zato što je to moj postupak, zato što ja volim da mi se postavljaju pitanja. Shvaćam to dok u pitanje o Ivanovim uspomenama ubacujem bahati ton.

- Uspomene na rođenje.

- Vi se sjećate svog rođenja? Pa to je iz-van-red-no! – dao sam si oduška.

- Da.

Nisam siguran je li moj cinizam natjerao Ivana da odgovori tako kratko, tj. nisam siguran je li se naljutio ili mu je moja primjedba tek bila dosadna. Kondukter ne progovara. Sve više mi liči na lutku koju je netko posjeo do mene. Mogao bi i on reći koju, doprinijeti ovom razgovoru kojem je svaki doprinos dobrodošao. Ali neće, jasno je da neće.

Ivan bulji u mrak, a ja nemam pitanja.

- Recite, čega se sjećate oko rođenja. Nisam nikada upoznao nekoga tko se sjeća vlastitog rođenja. Malo i rijetko o tome itko razmišlja.

- Da, mislim da o tome ne razmišljamo jer se ne sjećamo svog rođenja. I zato što se previše brinemo o smrti. Cijele religije i filozofije smo napravili pitajući se što s nama bude kad umremo. Izumili smo milijune odgovora, od kojih nas nijedan nije do kraja uvjerio. A da pri tom nismo nikada potražili odgovor na pitanje što s nama bude prije nego se rodimo. Gdje smo do tada?

- Hm... Da. Mislim, palo mi je to na pamet. Razmišljao sam o tome, vjerovali ili ne. Ali nisam našao neki pametan odgovor.

- Ja se sjećam.

- Sjećate se rođenja?

- Sjećam se rođenja i sjećam se što je bilo prije rođenja.

- I? Što je bilo?

- Bio je mrak. I sila teže. Sila koja me je vukla prema dnu.

- Uf, zvuči opako.

- Ne, nije ništa opako. To je tako. Mrak je bio svuda oko mene, a ja sam padao. Nije to ništa opako. Sasvim je normalno.

Ivan je prestao buljiti u mrak prozora i počeo je buljiti u mene. Ne znam baš je li mi to ugodnije.

- Je li Vaša majka možda imala onaj prirodniji porođaj? - pitam stavljajući prstima znakove navodnika oko riječi „prirodniji“. Ivan se zbunio.

- Je li čučala umjesto da leži? Kažu da je prirodnije roditi na nogama.

- Ne znam - Ivan je sasvim zbunjen. Vidim mu to u očima.

- Pitam zbog tog opisa Vašeg rođenja. Mrak i gravitacija. Mrak sam pretpostavio da je porođajni kanal. Sigurno tamo nema nekog osvjetljenja. Nije to rudarsko okno. A gravitacija... Nju sam si mogao samo objasniti ako je Vaša majka rađala u čučecem ili stojećem položaju. Ako bi bila u onom klasičnom položaju, kao u filmovima, s nogama u vis, raširenim, i tiskajući, onda ne bi bilo gravitacijske sile pri Vašem rođenju. A Vi se sjećate da ste padali.

- Ja se sjećam rođenja moje ličnosti. Nisam govorio o samom činu poroda. Koliko god porod bio prirodan, nitko se ne želi sjećati ni prisjećati kako je glavom naprijed izašao iz vagine vlastite majke! Dejanoviću, saberi se!

- Oprostite - glumim kajanje, a smijem se u sebi jer sam ponosan na svoju gotovo pa šerlokovsku raščlambu.

- Čekajte, otkud znate kako se zovem?

- Ja sam prije rođenja bio kap - Ivan ignorira moje pitanje.

- Ja sam bio najmanja sastavna jedinica vode, tj. bilo koje tekućine. Svi mi smo prije rođenja kap. Tijelo je to savršene geometrije, matematički neizračunljivo i upravo zato natprirodno kao i ljudska ličnost. Kapi su nositelji svih naših ličnosti. Ja se samo sjećam sebe dok sam bio kap. I sjećam se da sam padao, iz mraka prema svjetlosti, većinu vremena okružen mrakom, kao što je ovaj vlak sada okružen mrakom. Padao sam, a zrak je strujao mojom glatkom površinom, razdvajajući me od drugih kapi, od rijeke, toka besvijesti u kojem sam prije toga

bio. Ni sam ne znam koliko dugo sam bio dio toka, toga se ne sjećam. Ali se sjećam odvajanja, bolnog poput poroda. Pao sam na tjeme moje trudne majke, upio se kroz njezinu kožu i spojio se s tijelom koje sam danas.

Ne želim odati skepsu koju osjećam prema Ivanovom pamćenju, ali me usta odaju. Osjećam ih kako su se iskrivila u taj izraz sumnjičavosti koji ne znam opisati ni samom sebi. Preostaje mi samo da pričam.

- Vaša teorija je, znači, da smo svi voda. Mislim, jesmo. Voda smo. To kaže i biologija. Uglavnom smo voda. Ali po toj vašoj religiji o životu prije života ne stoji ona tradicionalna da smo pepeo i prah bili i da se u pepeo i prah vraćamo. Zanimljivo.

- Ne, nemamo nikakve veze s pepelom i prahom. Svi smo tek kapi. I prije i poslije života.

- Zarobljeni u kapi putujemo kroz prostor i vrijeme - pokušavam biti liričan jer mi je sve to pomalo smiješno.

- Nismo zarobljeni u kapi. Mi jesmo kapi. I sve kapi su iste. Postajemo različiti tek kad postanemo kruti. Jednostavno je. To čak i vidimo. Sve kapi vode su iste, stavi ih pod mikroskop i vidjet ćeš da su iste. Ali ako ih recimo zalediš, dobiješ one kristaliće, od kojih nema dva jednaka. To je to. Svi smo sve i ništa. Binarni kod. Jedinica i nula. Sušta smo suprotnost samima sebi i potpuno identični.

Kondukter se po prvi put trznuo. Odjednom gleda u Ivana i rukama mu pokazuje da se smiri. Koristi onaj znak što ga nogometni treneri koriste na rubovima onih prostora u kojem smiju biti za utakmice, kad s obje ruke, dlanovima okrenutim prema tlu pokazuju igračima da smire igru i spuste loptu na zemlju. Ivan ga sluša.

- Otišli smo predaleko.

- Ne znam. Mrak je toliki da nemam pojma dokle smo otišli - pokušavam biti duhovit. Ali to se ne pokušava. Ili jesi ili nisi. Jebiga.

- Mislim da sam pozvan da ispričam nešto drugo, ne svoje sjećanje na rođenje.

- Ne znam - ponovno pokušavam konduktera uvući u razgovor, ali on opet glumi mutavca koji bulji pred sebe i to je sve.

- Da, priča o rođenju nije zanimljiva.

- Ma zanimljiva je, krivo mislite. Ja nisam od onih koji će povjerovati u to sve odmah na prvu, ali s poantom bih se mogao složiti. Svaki čovjek u sebi sadrži sve ljude, sve zamislive ličnosti. Tek o uvjetima ovisi koja je tu. Kao s Vašim kapima. Sve ovisi o temperaturi, je l', he he.

- Da, o temperaturi - i Ivan razvlači osmjeh pa mi je malo lakše.

- Kod aligatora o temperaturi ovisi hoće li se iz jajeta izleći ženka ili mužjak - sad sam već počeo pričati prvo što mi padne na pamet i svjestan sam toga, ali je kasno.

- Nisam došao da ispričam o svom rođenju. Bar ne prvenstveno. Prvenstveno sam trebao ispričati jednu svoju životnu... Ne znam, nazovimo to anegdotom.

Razgovor me zabavlja, osjećam to. Nije me više briga za kondukterovu manijakalnu odsutnost. Nije me briga ni za usiljenu čudnost suputnika Ivana.

- Anegdotu, kažete. Pa, izvolite.

Ivan je nekako odahnuo, kao da se odjednom iz religijskog fanatika pretvorio u relativno normalnog čovjeka. Cijeli se opustio, kao da mu je netko naglo dozvolio da diše.

ANEGDOTA

- Ono što imam za ispričati započelo je prije nekoliko godina, točnije prije tri godine. Zaradio sam tada nekakvu atipičnu upalu pluća. Nazvali su je tako jer nije bila uobičajena upala pluća i zato što ja nisam bio tipičan pacijent. Dopotovao sam jutro prije hospitalizacije iz Londona, letio sam jeftinom aviokompanijom, jednom od onih koje su učinile da čovjek poput mene može s vremena na vrijeme odletjeti na vikend u London. Bilo je to u jeku neke nove životinjske gripe čije širenje cijeli razvijeni svijet prati od aerodroma do aerodroma, sa slutnjom da je tek pitanje trenutka kada će taj novi smrtonosni soj sletjeti na Pleso i na mala se vratašca ušuljati u naše nosnice, u uho, i učiniti nas slučajem, atipičnim slučajem.

Ivan se cijeli pretvorio u usta dok je pričao svoju anegdotu. Čak bih rekao da je prestao ličiti na sebe, iako je izvan svake sumnje i dalje bio isti onaj čovjek koji mi je objasnio da su svi ljudi kapi. Ovaj mladi čovjek, ako se ljude u sredini tridesetih i dalje smatra mladima, ovaj čovjek je pričao a da ne gleda u onoga kome priča, u ovom slučaju mene. Ivan gleda pred sebe, kao da mu je netko objesio blesimetar pred lice, gleda i priča. Otvara usta i iz njih izlaze riječi. Ruke drži mirno položene u krilu.

- Sasvim sam siguran da sam upalu pluća zaradio zbog vjetra koji me je u Londonu sasvim londonski tipično propuhao. Vjetar je to kakvim nas se kao djecu plašilo, pravi propuh od kojeg se ne možeš zaštititi ni debelom jaknom niti slojevima odjeće. Moja bolest, uvjeren sam, nije imala veze s nekim novim virusom gripe na koji nijedan lijek ne djeluje, osim jednoga koji je taman u prodaji u svim ljekarnama i koji je jedino odgovorno momentalno kupiti pa njime našopati roditelje, sebe i pogotovo djecu. Jer na njima svijet ostaje samo ako prežive kugu našeg doba. Ali moje uvjerenje bilo je potpuno beznačajno u Klinici Dr. Fran Mihaljević, popularnoj Zaraznoj. Tamo su me primili s temperaturom 41°C pa me prvo prikačili na neku infuziju, preko noći, a onda me drugo jutro preselili na odjel za plućne bolesti. Iako mi to nitko nije tako rekao, a na papire su stavili samo zlokobnu atipičnost moje upale, kasnije sam shvatio da je trunku prevelika bolnička zabrinutost, koju sam osjetio dok mi nisu dozvoljavali da hodam na vlastitim nogama i dok me je jedna mlađa i zgodna medicinska sestra odbijala prepustiti samoći muškog zahoda, nego je stajala iza mojih leđa, kao neuobičajeni drugi red za pisoar i piljila mi rupu u tjemenu te otežavala puštanje mlaza, valjda da me uhvati ako krenem padati, ta pretjerana bolnička zabrinutost je bila uzrokovana pošasti koja nam je prijetila iz cijeloga svijeta, a pogotovo iz jednog tako megalomanskog grada kakav je London. Ipak, ne mogu sa sigurnošću tvrditi da me ne bi

smjestili u bolnicu i da je bilo drugačije.

U svakom slučaju su me primili u bolnicu sastavljenu od niza baraka i zato ljepšu i pacijentu ugodniju nego druge zagrebačke bolnice koje su ipak uglavnom velike, zastrašujuće, hladne zgrade koje uvijek smrde na sredstvo za dezinficiranje, a normalan čovjek taj smrad povezuje s bolešću, patnjom i smrću. Pa ga je strah, tog normalnog čovjeka. U Zaraznoj to nije tako. Barake i brdašca ove bolnice učine čovjeku boravak nekako ugodnijim. Iz Zarazne nisam želio pobjeći, a iz svake druge bolnice u kojoj sam bio sam želio, makar tamo morao boraviti tek nekoliko minuta.

Imao sam ugodan ležaj, koliko bolnički ležaj treba da bude ugodan. Imao sam televizor u sobi i dva krevete za cimere. U jednom je ležao neki stariji muškarac, u drugom ležaju prvog mog bolničkog dana nije bilo nikoga. Stariji muškarac je teško disao, zviždao je plućima, hroptao je i kašljucao u snu. I cijelo vrijeme je bio u snu. Čak i dok bi mu oči bile otvorene, on je izgledao kao da sanja. Nije ni pokušavao razgovarati sa mnom. Činilo mi se da ne želi prihvatiti da je itko drugi sad osim njega u toj sobi. Nije ni morao, nije mi nedostajao njegov glas, njegove priče i spoznaje. Nisam želio uživati u njegovim mudrostima. Nisu mi trebale čak ni u uvjetima bolničke dosade. A i čovjek je nestao iz sobe već drugi dan moga boravka. Ne znam jesu li ga otpustili, premjestili ili zakopali. Nije me bilo ni briga. Bilo mi je sasvim prihvatljivo da budem sam u sobi, sam s televizorom, laptopom, knjigama koje ranije ionako nisam stigao čitati i povremenim posjetima mladih medicinskih sestara. Bilo mi je to sasvim u redu, ali sudba i zdravstveni sustav mi nisu namijenili bolnički boravak tog tipa. Imao sam samo jedan dan samoće. Već drugi dan u sobu mi je doselio klinac, tinejdžer koji je imao silnu potrebu prepričavati mi svoje dogodovštine. Mislio sam da će mi biti lakše nakon što se i treći krevet popuni, mislio sam da će klinac naći novu žrtvu, ali sam bio samo djelomično u pravu. U krevet ostarjelog muškarca zalegao je nešto manje star muškarac koji se i klincu i meni odmah predstavio. Predstavio se srdačno i suzdržano, baš onako muški. I klinac je našao novu žrtvu, ali meni nije bilo ništa lakše. Već do večeri su ustanovili da dijele odbojnost prema muslimanima, uvjerenje da su oni previše drugačiji i da će, ako ih se pusti, zagospodariti svime. A isto je vrijedilo i za Albance.

- Kote se kao zečevi - čuo sam dok sam odlazio na zahod. Ponio sam knjigu sa sobom, iako nikada ne čitam na zahodu. Ovaj put sam želio isprobati tu toliko učestalu metodu opuštanja, taj mehanizam istovremenog izbacivanja fekalija i ubacivanja misli, rečenica, riječi i priča. Nisam uspio u naumu. Nisam uspio dugo sjediti na školjci, dugo prazniti crijeva kako bih imao vremena čitati. Naprotiv, knjiga mi je bila smetnja kad se trebalo obrisati, ali

sam nekako uspio. Vjerujem da je manjak navike, činjenica da nikada ranije nisam čitao i obavljao veliku nuždu, da je taj nedostatak treninga bio uzrok mom neuspjehu. Možda ljudi koji čitaju na zahodu to vježbaju od najranijih dana, možda nekima od njih roditelji već u najranijoj dobi, u vrijeme dok se privikavaju na tutu, čitaju priče da bi im omekšali stolicu. Možda. Kažem, možda, jer ne znam je li to tako. Znam da su meni roditelji pričali priče prije spavanja pa i danas uvijek čitam prije spavanja. U svakom slučaju, moj pokušaj produžavanja boravka na zahodu bio je neuspješan, ali zbog toga nisam odustao od osnovnog cilja mog izlaska, a to je bio što kasniji povratak u bolničku sobu. Sjeo sam na klupicu koja je bila u hodniku, otvorio knjigu i čitao. Primijetio sam da mi je poprilično ugodno. Klupica je bila dovoljno blizu sestrinskom prozoru, nekakvom šalteru koji je bio u tom hodniku, pa sam imao dovoljno svjetla da čitam. A svud okolo bila je tišina. Noću su bolnice tihe. Ako je razgovor u sobi još uvijek trajao, ja ga nisam čuo i nisam imao ni traga namjere da se tamo vratim. Bar ne još, bar ne dok ne budem dovoljno umoran da zaspem čim dotaknem postelju.

Klupica u hodniku mi je postala omiljeno mjesto i po danu. Sestre su se gotovo odmah naviknule da sam tamo, doktorice su bile zadovoljne nakon jednog upita je li sve sa mnom u redu, a pacijenti se nisu obazirali. Samo je onaj klinac iz sobe nekoliko puta ponovio poziv da dođem u sobu, shvaćajući u svom tinejdžerskom umu da je bolnički boravak sličan ekskurziji ili maturalskom putovanju i da bi svi trebali biti stalno u ekipi. Uljudno sam ga odbijao, iako sam mu želio prosuti zube po podu hodnika.

U hodniku mi nije nedostajalo ništa pa sam ga rijetko napuštao. Navraćao sam u sobu tek koliko sam morao. Da spavam, jedem, uzmem novu knjigu ili si ogulim mandarinu. Nakon četvrtog dana sam počeo povremeno napuštati i cijelu baraku. Otkrio sam da se iza nje skuplja grupica muškaraca s odjela za plućne bolesti. Muškarci stoje iza te barake, uglavnom šute i tek ponekad progovore koju riječ. Oni stoje i puše.

- Mogu li dobiti cigaru? - upitao sam jednoga koji me odmjerio kad sam im prišao.

- A šta ti je? - pitao je. Svi ostali muškarci su slušali.

- Upala pluća - odgovorio sam. Muškarac se osvrnuo da provjeri ima li netko od ostalih članova ove bande pušača s odjela za plućne bolesti kakvo naglašeno mišljenje. Nitko nije progovorio pa mi je muškarac udijelio cigaretu. I upozorenje:

- Ako ne ide, nemoj forsirati.

Nisam forsirao. Tek bih ponekad navratio, naslonio se na zid i ispušio. Većinu dana sam ipak provodio na klupici u hodniku. Imao sam tamo sve što mi je trebalo, i više. Danju je hodnik bio uistinu živo mjesto. Njime su gotovo bez prestanka lutali pacijenti u društvu posjetitelja, prijatelja i rodbine. Neki su izlazili, hodali oko barake. Nekima su prijatelji donosili cigarete pa bi ih zajedno pušili iza barake. Bilo je tu i obitelji koje bi prilazile šalteru i s čuđenjem stajale ispred njega jer s druge strane stakla nije bilo nikoga. Onda bi se posjetitelji osvrnuli, mnogi bi se zabuljili u mene očekujući da im ponudim neko objašnjenje, ali sam ja samo nastavljao čitati. Nisam se želio miješati. Hodnik je za mene bio ekosustav koji kao pravi prirodoslovac ostavljam na miru, ne miješam se u njegove tokove, ne spašavam antilope iz lavljih zagrljaja. Ja samo promatram i osluškujem. Tako sam se igrao.

Kad bi prošlo vrijeme posjeta, hodnik bi naglo postao gotovo pust. Samo bi službeno osoblje nastavilo hodati njime, medicinske sestre, pokoja izmorena doktorica i pacijenti na putu do zahoda. Mrak se rano spuštao tog tjedna, stariji pacijenti bi brže tonuli u san, a s vremenom bi se i televizori po sobama počeli gasiti. Samo sam ja ostajao u hodniku, na klupici, kraj sestrinskog šaltera, kraj svjetla, s knjigom u ruci. S knjigom koju bih tek tada napokon počeo zapravo čitati jer bih joj tek tada mogao uistinu posvetiti misli.

Iako sam poznat kao spor čitatelj, tih sam dana u vrlo kratkom roku pročitao tri knjige. Nikada nisam imao takav čitalački tempo. Normalno, za samo jednu knjigu mi treba tjedan dana. U idealnim kućnim uvjetima. Ali u bolnici sam se ekstremno ubrzao. Nikako se nisam umarao pa sam do kasno u noć sjedio na klupici i čitao. Sestre su se navikle. Dva puta su me pitale ne bi li mi bilo ugodnije u sobi čitati pa su odustale od tog plana. Nisam im smetao na hodniku, ako ćemo iskreno. Nije im bilo ni drago jer nije bilo uobičajeno da pacijent svoje vrijeme provodi na hodniku, ali nije bilo ni zabranjeno. Jedne večeri su me pozvale da im se pridružim u sestrinskoj sobi. Tamo su imale televizor... I imale su stol i kauč i fotelju. I pušile su tamo unutra. Znao sam da su noćima pregovarale da li da me pozovu k sebi, u sobu. Čuo bi ih ponekad i djelomično kako pričaju u svojoj sobi. Razgovarale su o tome samo dok bi bile same, dok bi dežurna doktorica spavala. Nisu znale je li im dozvoljeno ugošćavati pacijenta u svojoj sobi. Niti kako bi doktorica na to reagirala. Nisu bile sigurne je li pacijentu mjesto u njihovoj sobi i nije im se baš dalo prije posjeta zračiti prostoriju i sakrivati pepeljaru. Ipak su me jednu večer pozvale. Uljudno sam odbio.

Moj boravak u bolnici već se bližio kraju. Cijeli odjel mi je već bio poznat, iako su se gosti odjela redovito mijenjali. Od klinaca tu je bio samo onaj iz moje sobe. Ljudi moje generacije bilo je nekoliko i oni su skupa s onima u četrdesetima i ponekim u pedesetim godinama činili

bandu pušača što se okuplja iza barake. Najviše je bilo onih starijih, onih u šezdesetim, sedamdesetim i starijih. Oni su tek rijetko izlazili iz svojih soba. Neki nisu uopće izlazili. Obitelji bi im dolazili u posjet, naoružane mandarinama i bananama. Rodbina bi ulazila, ostajala petnaestak minuta u kojima bi cijeli odjel drečao od glasova, pa bi izlazila, ponekad razgovarala s doktorima, i odlazila. Moj boravak u bolničkom hodniku i bolnici u cjelini već se bližio kraju. Danima nisam imao temperature i valjalo je još jednom mi poslikati pluća da budu sigurni kako u njima više nema ničega. Tada sam shvatio da i nisam bio zapravo upoznao svoj odjel.

Iz jedne od bolničkih soba izašla je bučna obitelj, otac, majka i kći. Bili su u posjetu dedi, majčinom ocu. Otac je kćer odveo do auta, a majka je ostala u hodniku razgovarati s liječnicom.

- Nema smisla da gospodin ostaje ovdje - čuo sam doktoricu kako govori. A majci se to što priča nije svidjelo.
- Ali mi se ne možemo brinuti za njega - odgovorila je.
- Gospodo, sigurno ćete se vi bolje brinuti za njega nego mi ovdje. Vaš otac treba njegu.
- On će umrijeti ako ga odvedemo.
- Vjerujte mi, bolje je za njega da zadnje dana provede kod kuće, s obitelji.
- Doktorice, mi se ne možemo brinuti za njega. On se strašno pati. Ja to ne mogu ni gledati. Ne mogu pustiti ni da mi to dijete gleda.
- Gospodo, mi ga možemo zadržati možda još dan, dva. Ali mi ovdje više ne možemo ništa učiniti za njega.
- Molim Vas! Ja ga ne mogu gledati više kako se pati.
- Razumijem. Dan, dva je najviše što se može.

Majka se pozdravila s doktoricom i otišla. I doktorica je otišla nekud dalje. Deda je ostao, u sobi. Ne vjerujem da je čuo razgovor kćeri s doktoricom. Bile su tihe. Drugi dan, dan prije moje zadnje noći u bolnici, deda je umro. Sestre su javile doktorici, doktorica je proglasila smrt i nazvala kćer da je obavijesti. Ja sam otišao iz hodnika u sobu i ostatak dana proveo tamo.

ANECDOTA (DRUGI DIO)

Iz bolnice sam izašao gotovo isti kakav sam u nju i ušao. Atipičan. Istina, nisam se patio s bolovima pri udisanju niti sam bio omamljen visokom temperaturom. No, bio sam omamljen razgovorom koji sam čuo. Nisam upoznao starca koji je umro u sobi na dnu mog hodnika, nisam ni volio pretjerano naše starije sugrađane. Možda zato što je moj emocionalni odnos prema sugrađanima općenito uglavnom negativan ili nepostojeći. Sugrađane, tu bezličnu masu prometnih divljaka, sitnih prevaranata i stalnih lažova, većinu svog prosječnog dana odbijam primijetiti. Kao sugrađani mi se pred očima stvore jedino u trenucima kad mi bezgranično idu na živce, kada zbog njihova guranja preko reda ili njihova žaljenja, kukanja i traženja krivca u drugome za vlastiti neuspjeh, kada me jednostavno svojim bijednim ličnostima dovode do osjećaja nemoći i želje za destrukcijom. Možda zato nisam pretjerano sklon ni našim starijim sugrađanima. A možda i zato što vjerujem da je prirodno da ih ne volimo. Da ih ne volimo mi mlađi, mi kojima su ovaj i ovakav svijet ostavili na čuvanje. Kako drugačije, osim voljom prirode, objasniti to što nam naši stariji sugrađani gotovo uvijek smrde. Izazivaju i provociraju nam i naše najosnovnije osjetilo. U njihovoj blizini nam po sili prirode postaje neugodno, a susret s njima nas samo podsjeća da smo na putu da postanemo kao oni. Htjeli ili ne htjeli. Majku prirodu nije briga.

Mogu reći da sam imao puno razumijevanje za majku, za ženu, za kćer koja je molila doktoricu da njezinog oca zadrži u bolnici. Pa i čovjek je životinja. Instinkt joj je naložio da pusti oca da umre u bolnici, u krevetu u kojem je vjerojatno već netko umro prije njega, u sobi u kojoj se gospođa Smrt sigurno osjeća svoja na svome. A ipak mi je bilo žao. Promatrajući vrata starčeve sobe, slutio sam da i ja ležim u jednom od kreveta, tik do njegovog, slutio sam da je i na hodničkoj klupi na kojoj sjedim već sjedio starac kojega kći nije mogla gledati kako umire. Ili sin. Ili unuk. Ili sugrađanin. Svejedno. Sjedio sam na klupi i osjetio svoju starost kako smrdi u meni, kako pokušava gladiti životinju, kako je pokušava pripitomiti. Sa sramom je nastala civilizacija, ona raste iz našeg srama, iz smokvinog lista kojim skrivamo svoju životinju.

I ja sam iz bolnice izašao posramljen. Bilo bi pogrešno misliti da sam izašao pun ljubavi za svoje sugrađane ili bar za svoje starije sugrađane. Ne! To sigurno nije bilo tako. I dalje sam sasvim siguran da im je bolje nego što zaslužuju. A ipak je sram u meni izašao gladan. Ušao sam kao slučaj atipične upale pluća, a izašao s atipičnom upalom srama. I sa strahom. Plašio me starac kojeg nikada nisam vidio, starac koji je umro iza vrata. U mom strahu sam mu

davao lice i stravično je ličio na moje.

Odlučio sam da si moram nabaviti psa. A najbolji izvor za psa je *Facebook*. Štene do šteneta, fotografija pod fotografijom. I gomile izljeva nježnosti, mala srčeka i dugački nizovi samoglasnika u komentarima pod fotografijama.

U galerijama fotografija raznih azila i privatnih spasitelja pasa bilo je teško pronaći fotografiju bez barem deset komentara. Što štene ima veće oči i prćastiju njušku, to je broj komentara veći. Uvidio sam to vrlo brzo.

- Uzela bih ga odmah, ali doma imam već dva psa i nemam više prostora!

- A jooooooj. Kakvo đubre je ovog mališana moglo izbaciti na ulicu?

- Aaaaaaa (sličica crvenog srca).

I tako dalje. Komentari bi se nizali, a psići su i u meni budili nježnost. Priznajem.

Nisam se želio brzopleto odlučiti pa sam se bombardirao fotografijama štenadi i prelijetao pogledom preko fotografija pasa u zrelim godinama koji su imali bitno manje komentara, ali i bitno manje izgleda za udomljavanje. A onda sam naišao na fotografiju psa imena Foks. Ispod njegove fotografije je bio samo jedan komentar:

- Jadničak (smajlic koji pušta suzu).

U opisu koji je išao uz Foksovu fotografiju je pisalo da je riječ o psu kojem je potreban topao dom i puno ljubavi. „Foks je u jeseni života. Nema bolova, nije zahtjevan, samo mu treba redovita šetnja i puno ljubavi. Umiljat je i nudi neograničenu ljubav u zamjenu za topli dom.“ Na slici je bio mješanac tamnosmeđe, kratke dlake prošarane sijedima. Oči su mu bile mutne, kasnije sam saznao da se bori s mrenom.

Otišao sam u azil koji je uzalud reklamirao Foksa. Htio sam ga vidjeti vlastitim očima. Mnogo bih radije bio udomio štene, ali nije išlo pa sam u azil stigao gotovo siguran da Foks ide sa mnom. Bio sam potpuno siguran da mi to nije pametna odluka kad sam ga vidio uživo, ali sam bio i potpuno siguran da sam ga odlučio povesti kući.

U stan sam doveo psa koji je hodao sporo, koji nije cimao uzicu i koji se nije činio nimalo uzbuđen promjenom životne sredine. Uz stepenice do stana se penjao sporo i pažljivo. Pustio sam ga da hoda ispred mene pa sam vidio da su mu testisi bili tek trunku manji od

rukometnih lopti. Imao je problema s bubrezima pa su mu naticali testisi. Objasnili su mi to već u azilu. Nije imalo smisla liječiti ga. Foks je u stanu njuškao manje od minute. Onda je našao mjesto, ispred kauča, na malom tepihu koji sam tamo držao. Legao je i promatrao me. Ja sam sjeo kraj njega, na rub kauča. Jedina misao koja mi se ponavljala u glavi bila je „Ovo je greška“, ali nije bilo nikakva izgleda da idem popravljati grešku. Upalio sam televizor, Foksu je na njegov zvuk tek trznulo uho, ja sam zavukao vječito hladna stopala ispod toplog psećeg tijela. Foks je položio glavu na šape i drijemao.

Nije Foks bio mazan pas, kako ga se reklamiralo na fotografiji. Njegova umiljatost bila je takva da se zadovoljavao ležanjem pred kaučom i grijanjem mojih stopala. Povremeno bi ustao i položio glavu na kauč do mene pa bih ga pomilkio. Nije mu smetalo što bih poslije tog pravog izljeva nježnosti išao prati ruke. Foks je patio od peruti i poslije svakog maženja bi čovjek osjetio sloj nečega na rukama. Bio je to gadan pas, to je istina. Ali je bio i smiješan. Nenamjerno smiješan. Kada bismo išli u šetnju i kada bi trebalo sići niz stepenice, Foks kao da bi zaboravljao svoju dob. Redovito bi spuštanje započeo prebrzo pa bi se ili zbog slabog vida zabio u zid na zavoju stubišta ili bi izgubio kontrolu nad šapama pa bi pao niz nekoliko stepenica. Ja bih ga svaki put pošteno upozoravao da uspori, ali bih se i pošteno nasmijao kad bih ga vidio kako pada ili se zabija u zid.

Naš suživot i druženje je trajalo malo više od godinu dana i tijekom tog razdoblja je samo u vrijeme blagdana zatražio nešto više pažnje. Kao da je štene, plašio se pucnjave i nije mogao mirno ležati na mojim stopalima. Ustajao je i cvilio, gurao glavu na kauč... Kad sam vidio da je naumio po prvi put se popeti na kauč, i kad je podigao prednje šape kraj mene, a stražnje su mu počele drhtati od napora koji mu je tek predstojao, shvatio sam da ću morati odustati od rutinskog sjedenja i gledanja televizije. Spustio sam se na Foksov tepih, sjeo kraj njega i pustio ga da mi sa šapama i njuškom leži u krilu. Već sam se bio navikao na smrad koji je s Foksom uselio u moj stan, ali mi je ipak blagdanska blizina u kojoj sam se našao žestoko utjecala na nosnice. Foks se koliko-toliko smirio u toj pozi pa smo mogli mirno gledati novogodišnji televizijski program.

Čim su prošli blagdani, a s njima i pucnjava, vratili smo se uobičajenom rasporedu sjedenja. Ja na kauču, Foks ispred, na mojim stopalima. Često bih zadrijemao tako pa i zaspao. Počeo sam češće spavati na kauču nego u krevetu. Foks me ne bi budio. Mislim da je i on spavao. Njegovo toplo tijelo bi tako grijalo vječno ledena stopala da mi je to bilo među najmirnijim spavanjima za cijeloga života. Jedno jutro probudio sam se i stopala su mi bila promrzla. Foks je ležao, ali nije više grijao.

Trebalo mi je tjedan dana da u stan uvedem novog psa u jeseni života. Bila je to kuja Marica. Našao sam je u azilu za napuštene životinje u Vinkovcima. Poživjela je samo tri mjeseca. Ali ja sam bio odlučan da nastavim udomljavati pse na smrti. Tako sam hranio sram u sebi. A i ti psi su bili poprilično nezahtjevni. Nisi ih morao učiti ponašanju, nisi ih morao voditi na silno trčanje jer njima nije ni do kakvog trčanja. Sa starim psima je ipak jednostavnije. Samo im treba dom i čovjek u blizini, a meni je i dalje trebao pas. Njihove jedine osobine koje čovjeku idu na živce je to što smrde i to što umiru. Ne vjerujem u pseća groblja, to mi je isto kao i pseća odjeća... Izmišljanje nepotrebnih gluposti.

Udomio sam u zadnje tri godine sveukupno sedam pasa. Većinom iz azila u Vinkovcima, tamo iz nekog razloga obiluju starim psima. Svi ti psi su mi umrli u stanu. I sada sam išao u Vinkovce po novog cimera, ali je umro prije nego sam ga stigao udomiti.

Ne znam. Možda bih trebao prestati. Možda sam uspio nahraniti onaj sram. Previše sam si smrti doveo kući. Nisam siguran da mogu gledati kako mi stalno iznova Foks umire.

Ivan je prestao pričati. I dalje gleda pred sebe, kao da je sve to ispričao samom sebi. Kondukter ne reagira, Ivan ne reagira. Nitko u cijelom prokletom vlaku ne reagira. Netko bi morao nešto reći.

IME I PREZIME

Bla. To je jedino što mi pada na pamet. Jedino, ne jedino pametno, ne jedino glupo. Ne, samo jedino. Isključivo jedino bla. Ne traje ova tišina naročito dugo, ali tišina je kao pas, kod nje se vrijeme mjeri drugačije. Ono što je tišini sekunda, nama je godina. Dobro, možda sam pretjerao s godinom, ali stvarno nisam ljubitelj tišine u društvu. Da sam Seinfeld, pitao bih „Šta je to s tom tišinom?“ i zauzeo onaj kul gard koji bih zasolio s dramatičnom pauzom, zapravo dramatičnom tišinom.

Ivan ustaje, pruža mi ruku. Ustaje jer mu je kondukter lagano kimnuo, dao mu znak. Dok sam ja paničario.

- I? - progovara kondukter dok ja gledam Ivana kako odlazi. Dok mu gledam u leđa i ne znam nijedan odgovor na kondukterovo pitanje. Osim toga, kakvo je to pitanje? I? I! To je pitanje od jedne riječi, od jednog slova.

- A eto.

- Kakav je to odgovor?

- Kakvo je to pitanje?

- Preseravaš se malo, Dejanoviću.

- Ma dajte, recite mi kako mi znate ime?

- To je prezime, nije ime.

- A ja se preseravam - mrmljam odlučan da ne dam kondukteru vremena da reagira.

- Otkud mi znate prezime onda?

- Vidio sam ti putovnicu na granici.

- Niste, dao sam je samo policajcu.

- Taj policajac, to sam bio ja.

- Niste, vidio sam policajca. Niste mu ni slični, iako se svi vi uniformirani držite slično.

- Razbahatili smo se, vidim.

Bio je u pravu. Malo sam se razbahatio. Kao da sam u nekom trenutku u međuvremenu shvatio da kondukter želi sjediti kraj mene i ubijati mi vrijeme puta. Da ima neku potrebu za tim i da neće tek tako odustati. Zbog malo bahatosti.

- Kako mi znate ime? - ponavljam.

- Vidio sam ti putovnicu - ponavlja.

- Gdje i kada? - izgovaram kao da recitiram.

- Na srpsko-hrvatskoj granici - izgovara kao da imitira moj recital.

- Ma nisi bio na granici, čovječe. Ti si kondukter, ne radiš na granici - izgubio sam ritam i samo govorio.

- Radim dva posla, kondukter i granični policajac - kondukter me gleda i izgleda beskonačno strpljiv.

- To nema nikakvog smisla. Ne postoji. Nigdje!

- E sad, smisao. Šta ima smisla? Ima li smisla da je elektron istovremeno materija i energija? Nema. To su suprotnosti. Elektron je besmislica. Najmanja tvar koja nas čini je besmislica. Sastavljen si, Dejanoviću, od besmislica. Ti si energija i materija, istovremeno. I to ne istovremeno u nekoj mirnoj koegzistenciji. Ne, ne. Nisi ti energija + materija. Ti si emnaetregriijaa. A to ne možeš biti jer emnaetregriijaa nije ništa. Ali ti jesi nešto. Znači nisi, ali jesi. Bes-mi-sli-ca.

Kondukterova igra riječima je zabavna, ali i zamorna.

- Mene samo zanima odakle mi znate ime.

- Prezime - kratko me je prekinuo.

- Prezime?

- Besmislica - izgovara na brzinu, kao da na televiziji čita upozorenja u reklamama za tablete. - Zašto da se bavimo besmislicama? Možda je zabavno, ali nas nikuda ne vodi.

- Ja samo želim znati odakle mi znate ime.

- Znam ti prezime, da. Je li to toliko strašno? Je li stvarno toliko važno da gubimo ovo malo vremena što ga imamo na to? Ako jest, onda sam nešto krivo procijenio. Ne vodi nas ovo nikuda. Baš nikuda.

Sjedim i šutim. Odgovor neću dobiti. Jasno je.

- Vodi li nas ovakav razgovor ikuda? Imamo li kakvu pouku za izvući iz njega?

- Nemamo - odgovaram kako se očekuje da odgovorim.

- A ne... - kondukter diže kažiprst desne ruke u zrak, kao upozorenje. Da sam stigao, pomolio bih se nekom Bogu. Bio bih ga zamolio da kondukter ne učini tu takvu strašno klišeiziranu gestu.

- Ne, ne. Ima pouka za izvući i iz ovoga. Koja je pouka, Dejanoviću, znaš li?

- Ne znam.

- Probaj, razmisli.

- Pouka je... da se ne može uvijek na sva pitanja dobiti odgovor.

- Ne. Nije to pouka. To je istina. Pouka je da smo svi suprotnost samima sebi. Mi smo kao minus i plus.

Ja sam korov, a ti hibiskus. E moj Huljiću, pokvario si mi svojim stihovima osnovnu matematičku operaciju. Kao ona Pavlovljeva džukela moram tu rimu uvijek izreći do kraja. Gdje si samo tražio rimu na plus? U rječniku, u nekoj enciklopediji biljki. Publika, evo vam šipak! Kondukter se smiješi. Imam osjećaj da je čuo moje misli pa ga zabavljaju. Imam osjećaj da je namjerno rekao minus i plus pa da ja moram reći korov i hibiskus.

- Nego, Dejanoviću, da mi prestanemo s besmislicama i počnemo pričati kao ljudi? Šta kažeš? Hoćemo li pričati k'o ljudi, k'o Amer i Rus?

Širim ruke u znak ogorčene zbunjenosti.

- Ajde, šalim se - kondukter mi ne da doći do riječi.

- Za ozbiljno, mislim da bismo mogli pričati o nečemu normalnijem. Ima ovdje još zanimljivih ljudi. Ako te se Ivan nije nešto dojmio, nije problem. Pun je vlak.

Vlak nije pun. Vidi se to na prvi pogled. Ali znam da se nema smisla prepirati s kondukterom. Sad znam.

HIGIJENA ZUBI

Kondukter je sasvim naglo postao brbljav. Toliko je ta promjena bila brza da je nisam ni primijetio i sad, dok on i dalje brblja, pokušavam u glavi naći taj trenutak. Nije da nije i ranije bio pričljiv. Pričljiv je bio, nema spora, ali nije bio brbljav. Sad je brbljav, a ja se nikada neću uspjati sjetiti kada je to točno postao.

- Volim se ja našaliti, nemoj zamjeriti Dejanoviću. Ali ne šalim se kad te zovem da slušaš priče svojih suputnika. Nema tu ni trunke šale. Slušaj te priče, svaka ima pouku. Jer šta bi bila priča bez pouke? Da prostiš, kao da ševiš madrac na napuhivanje. Ne, prava priča ima pouku. A dobra stvar s poukom u priči je što je ona ta koja nas tako lako golica. Ona je taj skriveni simbol na prahistorijskom spomeniku, simbol koji tražimo i čije otkriće nas uzdiže korak više u shvaćanju. Zato smo i tako sretni kada je uhvatimo. A sva ta potraga od nas ne zahtijeva nekakav napor, zahtijeva samo da se igramo i koju god pouku da izvučemo igrajući se, ona je uvijek ona prava. Ne kažem da je svaka priča s poukom dobra priča. Ne, to ne mora biti. Ali ono što je sigurno je da ako priča ima pouku, onda je priča. Ako nema, sigurno nije priča, nego nekakva vježba, trening. Ne mogu ti, znači, obećati da je svaka priča tvojih suputnika dobra. Meni su zanimljive. Ali mogu ti obećati da je priča. Hoćeš saslušati jednog drugog svog suputnika?

Nisam mu stigao ni odgovoriti.

- Ovo je Luka - govori i pokazuje mi čovjeka kojeg nisam ni primijetio da nam je prišao. Mladić srednje visine, dobro građen, vidi se da je, što se kaže, definiran. Stoji i pruža mi ruku. Trebao bih i ja pružiti svoju. Predugo mi je trebalo da se sjetim. Predugo sam se kudio jer nisam primijetio kako nam je prišao.

Rukujemo se i Luka sjeda. Kondukter mu je prepustio svoje mjesto. Luka se nekako iskrivio tako da me može gledati dok priča. Inače to ovi prokleti autobusni vagoni ne dozvoljavaju. No, Luka se namjestio, prilično frajerski digao desno koljeno na sjedalo, zakrenuo tijelo i zaustio da priča.

Zaustio je, ali uzalud.

- Je l' znaš da je Luka dizajner četkica za zube? - kondukter se nagnuo i pitanjem preduhitrio Luku. Pitanje je bilo retoričko, mislim, ali sugovornici očito čekaju da

odgovorim.

- Ne - odgovaram, iako mi nije jasno kako bih mogao znati što je čovjek kojeg sam netom upoznao po zanimanju.

- Je, dizajner četkica za zube. Luka je jedini dizajner četkica za zube kojeg poznajem. Čak je i jedini za kojeg sam čuo.

Luka sluša kondukterove riječi i okreće mi se samo da bi ih potvrdio kimanjem. Meni se čini praktičnijim da sam priča o sebi. Malo sam sit konduktera. Treba mi bar nekoliko minuta pauze od njegovih napornih rečenica, njegovih retoričkih pitanja na koja očekuje odgovore, njegovih provokacija kada me zove imenom koje ne bi trebao znati.

- Poznaješ li ti, Dejanoviću, nekoga tko se bavi dizajniranjem četkica za zube? - kondukter pita, a Luka me radoznalo gleda. Kao da su se podijelili. Jedan govori, drugi se bavi mimikom.

- Ne. Moram priznati da ne poznajem.

- Eto, vidiš. Sad poznaješ.

I to je to? Kondukter i Luka su me obogatili za poznanstvo više i sad obojica šute. To je sve? Je li Luka zaustio samo da me obavijesti o svom zanimanju? To ne može biti to.

- Dobro, ako se Dejanović srami pitati, Luka, daj mu sam ispričaj malo o tom svom poslu - kondukter se nakon izgovorenih riječi ponovno naslonio, tako da ga od Lukinih mišićavih ramena više nisam mogao vidjeti.

- Htio sam prvo pitati čime se Vi bavite, ali izgleda da samo već prešli na mene - Luka je bio sasvim ljubazan. Čak i trunku pretjerano.

- I meni se čini da se kondukteru malo žuri.

- Ako mi se žuri, žuri mi se s razlogom. Neće ovaj vlak vječno voziti po ovim tračnicama! - kondukter se još jednom ubacio.

- Ali da, ja se bavim dizajnom četkica za zube. To je na neki način sam vrh proizvodnog dizajna, a istovremeno i sam pakao tog zanimanja - Luka govori bez zamuckivanja, kao da je ovaj govor već pripremao i vježbao.

- Dizajn je, nadam se da se tu svi slažemo, grana umjetnosti, iako je istovremeno i krajnje komercijalno važan element u industriji kakva je danas dominantna na ovoj našoj zemaljskoj kugli. I pri tome je ta dvojnost dizajnova bića potpuno neodvojiva. Dizajn ne može biti umjetnički vrijedan i neshvaćen. Njegova umjetnička vrijednost je usko povezana s njegovim tržišnim potencijalom. Dakle, nema preseravanja, nema performansa koji nitko ne razumije. Dizajn ne smije biti Lynchov film. Istovremeno, industrijska ličnost dizajna je potpuno neefikasna ako ne bi bila artistična. Industrija ne može profitirati od dizajna koji ne ostavlja dojam unikatnosti. Svaki dizajn koji proizvedemo mora ostaviti dojam umjetničke zaigranosti. Sav tržišni potencijal dizajna nestaje ako se radi kopija. Dakle, dizajn je zahtjevan. Ali, ipak, u većini slučajeva dozvoljeno je dizajnirati liniju. Kažem, u većini. Imate serije automobila, modne linije odjeće, pakovanja jogurta, kave ili, šta ja znam, mliječnih čokolada. Četkice za zube su tu bitno drugačije. Svaki čovjek mora imati svoju jedinstvenu četkicu za zube. To je ideal kojem u našoj industriji težimo. Težimo mu ne zato što smo ambiciozni, nego zato što su okolnosti takve da nas na to prisiljavaju.

- Dobro, ali postoje dvije iste četkice za zube na svijetu – prekidam ga jer osjećam da moram.

- Ne postoje. Ljudi često misle da postoje, ali ne postoje. Ne mogu to dokazati, ali dozvolite da napomenem samo jedno. Pogledajte, sigurno niste u svom životu imali dvije potpuno jednake četkice za zube. I sigurno niste imali jednaku četkicu za zube kao netko od vaših ukućana – izgleda kao da je Luka očekivao moju upadicu.

- Da, nisam. I nisam – priznajem, iako i dalje ne vjerujem da ne postoje dvije jednake četkice za zube na ovom svijetu.

- To je tako zato što je zahtjev naspram industrije četkica za zube takav da svaki čovjek mora moći razlikovati svoju četkicu za zube. Dakle, neka u nekom selu kraj Vinkovaca u kući žive djed, baka, mama, tata, dvije kćeri i sin. Koristim Vinkovce samo zato što nam je vlak prošao kroz Vinkovce. Da se ne uvrijedite ako ste vezani uz Vinkovce. No, uglavnom. U kući su svi oni, a kuća ima samo jednu kupaonu. Tamo svi peru zube. Prosječno dva puta dnevno. Vjerojatno ujutro i navečer prije spavanja. U industriji bismo voljeli da je prosjek veći, ali nije. Mi dizajneri smo s time sasvim zadovoljni jer bi s većim prosjekom bila i veća potrošnja četkica za zube te bi i produkcija morala rasti. A i ovako ne možemo disati. Ali vratimo se u kuću u selu kraj Vinkovaca. Da bi svi i kad su ujutro sneni i kad su pospani bez greške gurali samo svoju četkicu za zube u usta, svi moraju imati na prvi pogled prepoznatljivu četkicu za zube. Tu ne smije biti greške. Deda ima svoju četkicu za zube, baka svoju, mama, tata, kćeri

i sin, svatko svoju jedinstvenu četkicu za zube. I svi uglavnom smatraju krajnje neprihvatljivim da s nekim dijele četkicu. Industrija je dužna svakome omogućiti pristup četkici za zube, dizajn je dužan osigurati da svatko od njih ima svoju unikatnu, prepoznatljivu četkicu. I tu nije kraj. Jer neće ni deda, ni baba, ni majka, ni otac, ni itko od djece, nitko neće cijeli život koristiti jednu četkicu za zube. Tako da smo im dužni barem jednom godišnje omogućiti zamjenu četkice za novu, ponovno jedinstvenu i prepoznatljivu četkicu za zube. Ovdje i dalje govorimo o jednom domaćinstvu, a već imamo više dizajniranih proizvoda nego što primjerice dizajner automobila ima za svoje cijeke karijere. Zamislite da svaki čovjek prema automobilu ima isti zahtjev za unikatnošću kakav ima prema četkici za zube.

- Da, to bi bilo fora – kratko sam se ubacio, ali Luka je već debelo utonuo u priču o teškoćama svoga posla.

- Zapravo, primjer s automobilima i nije tako loš. Naše dvije industrije su zapravo dosta slične po dobi. Nisu ljudi oduvijek prali zube četkicama, kao što nisu oduvijek ni prelazili udaljenosti automobilima. No, automobilski se dizajn po težini ne može ni usporediti s dizajnom četkica za zube. To smo već vidjeli na primjeru obitelji iz okolice Vinkovaca. Kroz ovo povijesno kratko razdoblje u kojem svijet postoji s industrijom automobila i s industrijom četkica za zube na njemu, broj ljudi je sve veći. Broj kupaca četkica za zube je sve veći. I, moram napomenuti još jednom, svaki čovjek ima pravo na svoju jedinstvenu četkicu za zube. To je ideal naše industrije. Naša dogma, naša svetinja. U onim rijetkim trenucima u kojima se šalimo s ozbiljnošću našeg zadatka, mi dizajneri volimo reći da bi ljudi u svojim biometrijskim putovnicama umjesto sve te tehnologije, skena irisa, otiska prsta i DNA uzorka, da bi umjesto svega toga mogli imati jednostavno sliku svoje četkice za zube i da bi ih se po tome moglo nepogrešivo identificirati.

Ipak, uglavnom nam nije do šale. Planet je dom za sve više i više ljudi, što za dizajnera znači da stalno mora smišljati sve više i više unikata. Znam, reći ćete da ne peru svi ljudi na planetu zube. I istina je to. Ne koriste svi ljudi četkice za zube. Pogotovo u siromašnijim predjelima naše jajaste kugle još postoje džepovi, veliki postotci ljudi koji ne koriste četkicu za zube. No, morate znati da je i tih ljudi u ukupnom postotku čovječanstva sve manje. Sa svakom novom ljudskom generacijom sve više ljudi koristi četkicu za pranje zuba. To je neosporna činjenica, naprosto statistika s kojom naša industrija raspolaže. Za mene, kao dizajnera, to znači da svake godine moram osmišljavati na stotine, nekih godina i na tisuće jedinstvenih i prepoznatljivih četkica.

Taj zadatak postaje sveobuhvatan. Moj rad s godinama ima sve manje obilježja kreativca koji iz svoje nutrine isijava stalno nove oblike četkice, stalno nove oblike kombinacije boja i šara, stalno nove dužine i varijacije samih površina četke na četkici... Zna, te stupnjevane dužine četki na četkici nemaju ama baš nikakve veze s Vašim pranjem zuba. Ne šteti, ali ni ne pomaže. Nastale su ne tako davno, u godini kada se industrija našla pred svojom najvećom krizom. Bili smo gotovo pred slomom. Svim dizajnerima na svijetu je počelo nestajati ideja. Jedva su se smišljale nove drške četkica, nove boje i varijacije boja samih drški... Bili smo na rubu takozvanog nultog slučaja, tj. prve kopije neke stare četkice. Prve potpune kopije. Ne samo dizajnerske retro fore. Jedina sreća koju smo mogli reći da te godine nosimo zataknutu u obod šešira je bila sreća da je u industriji radio mladi dizajner Jerome Badan.

Badan je mozgajući u potpunoj blokadi, na rubu pucanja od uzaludnog smišljanja, razmišljajući već s one strane granice frustriranosti, Badan je odustao od samopritiska i samoprijekora te je izašao iz ateljea i zapalio cigaretu. Prvih par dimova je proveo proklinjući zanat koji je izabrao i umjetnost koja ga je odabrala. A onda se zagledao u vršak cigarete i shvatio da je on na svakoj cigareti jedinstven. Krajobraz žara je potpuno unikatno. Shvatio je da je vrh četkice, sama četka, sličan žaru cigarete i dizajnirao prvu unikatnu četku četkice za zube. Bilo je kao da je netko razvalio neka ogromna vrata ideja i svi smo prionuli poslu. Badan nam je svima dao novu prigodu.

No, sada je naša industrija opet blizu ruba, ruba nakon kojega više nema novih ideja. Vrlo brzo će nam trebati novi virtuoz, a nitko od nas ne zna tko bi to mogao biti. Na tisuće dizajnera četkica za zube diljem svijeta radi kao najcrnji proletarijat usput se pitajući tko je među nama novi Badan. Svi znamo da bi svatko mogao biti jer je priroda našeg posla takva. Mi smo slični astronautima i kozmonautima i tajgonautima. Svim tim nautima smo slični. Svi bi oni mogli letjeti u kapsuli do Mjeseca, ali samo rijetki među njima su to stvarno i učinili.

Puno sreća utječe na to. Valja u punoj životnoj spremi dobiti prigodu, biti u vrhu svoje kreativnosti u trenutku kada nastane velika blokada ideja, to veliko puštanje dizajnerske krvi. Valja biti pravi dizajner da bi se u pravom trenutku moglo ne samo odletjeti sa Zemlje, nego i sletjeti na nešto drugo, neki drugi kamen koji pluta ovim svemirom – Luka je duboko udahnuo, kao da je i sam osjetio težinu svojih riječi.

- A što ako nitko nije novi Badan? – pitao sam.

- To bi onda značilo da je došao kraj svijeta kakvog znamo.

- Pa dobro, nije valjda toliko strašno! – glumim brigu, iako mi je ovaj apokaliptični zaključak samo smiješan.

- Nije strašno. Apokalipse su nešto s čime se čovječanstvo redovito susretalo. Zapravo, bile su i uvijek će biti strašne. Ali apokalipsa nije tek kraj svijeta. Ne, tu je više riječ o velikom pražnjenju, puštanju krvi, kojim organizam zvani čovječanstvo nastavlja preživljavati. Ne postoji kraj svijeta, postoje samo krajevi svijeta. Smakovi koji dolaze s vremena na vrijeme kao novo dijeljenje karata.

- OK – kratko dobacujem vidjevši da je Luka sasvim obuzet svojom pričom.

- Ima već više od godinu dana da se bavim smakom svijeta. Otišao sam na neplaćeni godišnji, pustio svakodnevni dizajn malo da miruje uvidjevši da se bližimo velikoj blokadi. Razmišljajući o njoj, strahujući od nje, počeo sam razmišljati o smaku svijeta. Počeo sam se informirati. Do nedavno bih na spomen smaka samo odmahnuo rukom, kao na ludost. Ali, onda sam u jednom trenutku ipak odlučio uzeti u obzir mogućnost propasti svijeta. Tada još nisam znao ništa. Nisam znao da smak nije konačan.

HAR MEGIDDO

- Ne znam je li išta od ovoga što sam ispričao stvarno istina – odjednom je Luka sam prekinuo svoj monolog.

- Ja imam problem. Istina mi ne znači isto što i ostatku svijeta. Nije li dovoljno da nešto bude zamislivo da bi bilo i istina. Jer sve što zamislimo kad-tad ostvarimo. Takva smo bića. Naše ideje su proročanstva, čak i ako su zla kob. Siguran sam da je istina da sam zaposlen u industriji koja se bavi proizvodnjom četkica za zube. I zadužen sam za njihovo osmišljavanje, dizajniranje. To je isto istina. I da, to nije nimalo lagan posao. Ne. Ali nisam siguran da je istina da je svima to jednako težak posao. Nisam čak ni siguran da ne postoje dvije identične četkice na ovoj planeti. Možda i ta sveopća blokada inspiracije neće biti nešto tako teško, možda nikada nije bilo niti će ikada biti sveopće blokade. Ali sigurno je da sam se ja susreo s blokadom. Sigurno je da u jednom trenutku jednostavno nisam mogao više smisliti novi izgled četkice za zube. Da, ja sam u blokadi. Upao sam u nju prije nešto više od dvije godine. Nije mi dugo trebalo da to shvatim...

- Kako da ja znam da je ovo što mi sada govorite istina? – sad sam ga ja prekinuo.

- Ne možete. To je pitanje izbora. Pristajete li, gospodine Dejanoviću, na slušanje moje priče bez da je, bar dok traje, dovodite u pitanje? Mogao bih ja sada garantirati istinitost svojih riječi, ali nisam li to učinio odmah u trenutku kad sam progovorio? Jesam. I zato je nemoguće s jedne strane priznati mogućnost da ste nešto od ispričanog lagali i s druge strane očekivati, čak zahtijevati, da mi vjerujete da je išta od onoga što ću nadalje reći istina. To je naprosto pitanje vaše potpuno autonomne odluke.

- Počeli ste govoriti o smaku svijeta.

- Da, jesam. Armagedon. Ono što sam htio reći je da sam ja u trenutku shvaćanja da sam u blokadi poprimio određena obilježja čovjeka koji zna da će uslijediti armagedon i sada je prisiljen čekati. Tako je strašne posljedice blokada imala na moj svijet. Oglašavala je da mu prijeti smak. Blokada me je brzo pretvarala u korporativno beskorisni ljudski resurs. Bio sam toga svjestan. I osjećao sam da će kad-tad korporativni vrh shvatiti da je resurs potrošen. Nisam se mogao izvući iz blokade. Nema mehanizma da to učiniš tako naglo i voljno. Valjalo je osmisliti plan i taktiku.

Pripremao sam se za svoj mali osobni smak svijeta. Valjalo je učiniti sve što se može kako bi ga se izbjeglo, a istovremeno imati spremno oruđe za nadvladavanje ili ako to nije moguće, onda bar za odgađanje dok se ne bi osmislilo kakvo oruđe. Nisam tada bio ni svjestan da sam već počeo razmišljati i o nekom širem, javnom smaku svijeta, o armagedonu koji ne bi bio ograničen tek na mene i moj mali privatni svijet. Bilo je to sasvim razumljivo. Pa smak je zadnjih godina vrlo popularan. I ja sam gledao *Walking Dead*, a i neke druge serije u kojima te bacaju u svijet nakon njegova kraja. Recimo, *Falling Skies*. Ima nešto privlačno u armagedonu, tj. u postapokaliptičnom svijetu. Stvari postaju jednostavnije, jasnije. Zato se valjda i svim tim ljudima koji osmišljavaju serije i filmove sviđa ta tematika. Zato im se valjda i isplati. Uzalud je među *walkerima* razmišljati o umiranju od starosti, o starenju i propadanju. Uzalud je strahovati od gubitka posla dok ti prijeti gubitak života. Divan je to svijet na svoj način. Testira te svaki dan, ali te ne muči iščekivanjem testa.

Sad znam da sam se prije zaljubio u armagedon nego što sam počeo vjerovati u njega. Jer, za vjeru nije dovoljno da na prijelazu tisućljeća prijeti implozija svih kompjutera na svijetu i time i implozija modernog svijeta. Nisu dovoljne ni razne epidemije koje prijete iz Afrike, kao ni kalendar Maya. Čak nije dovoljan ni Nostradamus sa svim svojim proročanstvima. Možda bi za nekoga ciničnog kao što sam ja danas, možda je trebalo biti dovoljno što je Amerika izabrala Obamu za predsjednika. Jer, ako nas je Hollywood ičemu naučio, onda je to da kad Amerika ima crnog predsjednika, slijedi apokalipsa. Bilo da je riječ o kometu koji će zacrniti naš planet, sakriti nam Sunce i pustiti nas da uvenemo u hladnoći i kiseloj kiši. Bilo da je riječ o teroristima koji su se dokopali nuklearki i sada će izazvati treći svjetski rat, samo ovaj put atomski. Jasno je Hollywoodu, crni predsjednik SAD-a znači kraj civilizacije i čovječanstva kakvo znamo. Ipak, ni to me nije privelo Har Meggidu.

Znate li da armagedon nije ime bitke? Ne. Armagedon nije ime nekog konačnog boja, zadnjeg obračuna dobra i zla ili čega već. To je samo nama tako nekako krivo sraslo u mozgu, krivo smo čuli i naučili. Ne, armagedon je ime mjesta. Har Megiddo. Brdo kraj Megidda, starog grada na Bliskom istoku. Grada oko kojeg su se toliko klali da je na kraju dao ime najstrašnijem što možemo zamisliti, smaku svijeta, apokalipsi. Zamislite to! Zamislite da ste iz Megidda.

Zapravo, siguran sam da znate. Pa mi s ovih „naših“ prostora smo već gotovo na jednako zlom glasu kao i Megiddo. Cijeli svijet strahuje od balkanizacije... I pritom misle na ova područja i njihovu sklonost da iznenada prokipe. Mi smo kao Island, samo umjesto geizira kod nas eksplodiraju narodi. Špricaju svijet krvlju. Možda će jednom riječ armagedon biti

zamijenjena riječju Balkan. Možda će ime svijeta nakon smaka biti Balkan. Znam, malo sam zajedljiv, ali ima u tome nešto. Da nema, ne bi me baš te i takve misli po prvi put prekrcale u čamac onih koji znaju da nam slijedi smak svijeta. Bilo je logično vjerovati da ćemo barem mi na ovim prostorima za našega života doživjeti bar još jedan smak. Jednako bolan kao i prošli, a opet i jednako katarzičan za svakoga od nas pojedinačno, sasvim privatno. Jer, gdje ćeš ljepšeg trenutka da sam sebe uvjeriš u to da si čovjek kakav želiš biti. Čak i mali, regionalno ograničeni armagedon bio bi dovoljan da svatko od nas spozna sa sigurnošću je li onakav kakav bi trebao biti. To je ljepota smaka svijeta.

Ipak, čista statistička vjerojatnost nije bila dovoljna da me uvjeri. Statistički gledano, prije je bilo vrijeme da se Francuska i Njemačka pokolju nego mi ovdje. A kad se oni pokolju, smak odjednom postane puno više svjetski. Ne, statistika je kao vagon, a jedan vagon nije vlak.

Blokada je i dalje za mene bila izvor većeg terora nego smak. Već sam bio odlučio potruditi se i boriti se protiv nje. Valjalo je pronaći neke druge brige, ne misliti više o tome. Razbiti brigu oko blokade brinući o nečemu drugom.

Za mene je idealno bilo sjetiti se težine vlastitog tijela. Cijeloga sam života, od mladih dana, opterećen vlastitom debljinom. Mnogi misle da samo djevojke o tome brinu. Ali to nije točno. I ja brinem o tome. Prvi put sam postao debeo, moglo bi se reći nesretnim slučajem. Udarilo me auto. Bio sam klinac, devet godina star, vozio sam bicikl ulicama Frankfurta na Majni. Bili smo izbjeglice tamo. Majka, sestra i ja. Otac je ostao u Bosni, pokušavajući spasiti stan. Uzalud. Nekoliko mjeseci nakon što je poslao sestru i mene da bježimo, i on nam se priključio u jednosobnom stanu u bankarskoj metropoli. Ja sam vozio bicikl po biciklističkoj stazi, ali suprotnom stranom ceste. Išao sam po čokoladu. Na križanju sa sporednom cestom nisam usporio, a Mercedes teniskog trenera se nije zaustavio. Trener nije pogledao dolazi li mu netko s desna. Nije to očekivao. Pokušao sam ga izbjeći, ali me je zahvatio po stražnjem kotaču i lijevoj nozi. Probudio sam se na asfaltu i u panici da će na mene naletjeti kakav auto. Pokušao sam ustati, ali noga je popustila poda mnom i samo sam pao. Otkotrljao sam se koliko sam mogao i onda se opet probudio na zelenom otoku između kolnika. Taksist mi je nešto pomagao i nešto mi govorio na tada mi nerazumljivom njemačkom jeziku. Trener je bio maknuo i moj bicikl s ceste. Nisam tome pridavao značaja. Bilo mi je jedino važno da ponavljam adresu na kojoj živim i riječ koju sam znao na njemačkom: *Schwester*. Sestra je stigla ući sa mnom u hitnu. Otac je vijest čuo u Austriji, nakon što se preko Srbije i Mađarske izvukao iz Bosne. Jurio je do Frankfurta. A nije bilo potrebe da juri. Noga mi je bila slomljena i trebao sam još nekoliko tjedana ostati u bolnici. Ostati i debljati se.

Tada sam se prvi put udebljao i mršavio sam više puta od tada, ali nikada više nisam bio mršav i bezbrižan. Debljina je bila dovoljno ozbiljna briga da potisne blokadu. Morao sam smisliti neki plan mršavljenja. Ovaj put nisam htio ići na dijetu, bilo kakvu. Ne, trebalo mi je nešto što mogu provoditi trajno. Nisam bio ni tada, kao što nisam ni sada, spreman promijeniti prehranu. Uživam u hrani. Ne mogu uživati u isključivo zdravoj hrani koja ne deblja. To su činjenice. Morao sam osmisliti plan mršavljenja koji bi mi dozvolio postizanje uspjeha bez dramatične promjene prehrane i bez dijeta. Očito, jedini izbor bio je sport. Morao sam pronaći sport kojim bih se mogao baviti i koji bi me zabavljao i nakon što smršavim. Kako bih ostao mršaviji. Cijeli život sam se bavio momčadskim sportovima, ali njihov problem je upravo to što zahtijevaju momčadi. Teško je uspostaviti redovitost. I teško je ne gubiti živce jer sportski uspjeh ne ovisi samo o tebi. Trebao mi je neki sport koji igrač sam. Tenis nije ozbiljno došao u obzir jer sam bio prestar i preškrt da počnem trenirati tenis.

Na kraju sam odlučio početi trenirati boks. Zanimao me taj sport već duže vremena. Sad sam morao samo pronaći idealno mjesto. Kolega s posla me uputio na mali MMA klub na Trešnjevci. Upozorio me da to nije neka glamurozna dvorana puna najmodernijih sprava. Naprotiv, bio je to podrum sa strunjačama i vrećama za boks koje svakih nekoliko tjedana otpadnu sa stropa pa ih valja ponovo pričvrstiti. Bio je to podrum u kojem je ring napravljen tako da je netko debelim i mlitavim špagama okružio stupove koji su dio podruma, potpornji zgrade. Bio je to, opisao mi je kolega, klub u kojem se prave šampioni. Klub u kojem sve odiše nekim spartanskim duhom i smrdi spartanskim znojem. Bio je to klub, što je meni bilo najvažnije, u kojem neću mjesecima čekati da prvi put spariram. Ne, u tom klubu ću brzo moći igrati igru boksa, tu ću moći brzo isprobavati što sam naučio trenirajući.

Odlučio sam se za UFK Trešnjevku. Samo boks, nije me zanimalo hrvanje.

Smak svijeta mi tada više gotovo pa uopće nije bio na pameti. Razmišljao sam od treninga do treninga. Gledao sam snimke boksača, pokušavao imitirati njihove eskivaže i kombinacije.

Armagedon mi se u to vrijeme zavukao negdje u tišinu lubanje, jednako privlačan, ali privremeno zanemaren.

MIXED MARTIAL ARTS

Nije bilo ozbiljna prostora za razmišljanje o apokalipsi i svijetu koji će mi ona ostaviti dok sam smišljao kako povezati eskivažu s krošom u protivnikova jetra i aperkatom u bradu. Idealno je ako je protivnik ljevak. Njegov prednji desni direkt eskiviraš istovremeno uzvraćajući desnim direktnom u koji ne ulažeš preveliku silu. On služi samo tome da se protivnik zatvori i štiti glavu, istovremeno ostavljajući prostor za udarac u jetra. A ti si se već eskivažom doveo u položaj za lijevi kroš. No, moraš misliti i na to da svoju desnu ruku vratiš u zaštitu jer bi protivnik lako mogao svojom jačom lijevom potegnuti. Tvoj položaj za lijevi kroš je istovremeno idealan i za njegov lijevi kroš u tvoju bradu. Zato moraš zadržati koncentraciju i dovoljno brzo vratiti desnicu na bradu. Ako ti je to sve uspjelo i ako si uspio pogoditi jetra lijevom krošom, za očekivati je da će protivnik biti bar nakratko uzdrman. Spustit će instinktivno ruke da zaštiti bolno tijelo. Ti moraš biti dovoljno brz u kukovima i koljenima. Moraš dovoljno hitro prijeći iz lijevog kroša u jetra u položaj koji ti omogućava da zadaš desni aperkat. Brzina je neophodna. Protivnik se brzo vraća, neće mu dugo trebati da vrati ruke na bradu ili čak zada kontraudarac. Zato i nije nimalo jednostavno završiti kombinaciju snažnim i brzim desnim aperkatom. Ali to je i izazov. Dan danas ne mogu garantirati da ću uspjeti izvesti tu kombinaciju. Treniram već oko dvije godine, ali i dalje se mogu samo nadati da ću u ringu uspjeti izvesti eskivažu/direkt, lijevi kroš u jetra i desni aperkat u bradu.

Još uvijek se moram nadati da ću biti čovjek koji može izvesti tu kombinaciju.

Brzo sam postao solidan boksač. Bar za podrum u kojem sam boksao. Bilo je tu mnogo onih koji su bolji od mene. Ali bilo ih je i koji su lošiji. A najviše je bilo onih s kojima mogu ući u ring. Brzo sam i spoznao pravilo dvorane. Pravilo koje se redovito krši, što moram odmah naglasiti.

Dakle, pravilo je da se pri sparingu ne udara svom silinom koju mladi čovjek ima na raspolaganju. I većina ljudi se trudi držati tog pravila. Jer većina ima neke poslove i škole koje ih čekaju narednog dana, neke ozbiljne životne okolnosti koje bi ozbiljno ometalo ako bi ih se pokušalo obavljati slomljena nosa i nabubrena lica. Nitko ne bi kupio polovni automobil od Rockyja Balboa dan nakon borbe protiv Apola! Ako razumijete što hoću reći.

No, dok se većina tih, uglavnom mladih ljudi držala pravila o izbjegavanju zadavanja

udaraca svom silinom, neki su taj zakon i izbjegavali. Znalo se svima dogoditi, pa i meni, da umoran nakon sat vremena treninga bez dužne kontrole potegnem silovit kroše. Ali u mom klubu pojavilo se i nekoliko mladića koji nisu udarali previše silovito zbog gubitka kontrole, nego potpuno svjesno i praktički neprekidno. A najgori od njih, po mojoj slobodnoj procjeni, bio je mladić imena Daniel. Star tek 17 godina kad smo se takoreći upoznali. Nismo se nikada zapravo upoznali, samo smo trenirali u istom klubu. Daniel je već kad sam ga prvi put vidio bio jak kao bik. Mišićav, nabildan. Previše mišićav, srećom. Samo na početku, na žalost. Trener je uvijek govorio i mislim da je u pravu: bildanje i boks ne idu jedno s drugim.

- Krupni mišići usporavaju borca - tvrdio je. Zato je i Daniela od početka tjerao da prestane dizati utege i posveti se boksu.

Na početku sam vjerovao da Daniel prejako udara upravo zbog toga što je bio prespor i tek početnik. Vjerovao sam da nije u stanju ubrzati, a ublažiti svoje udarce. I tada mi je smetalo što mlati po meni kao da me pokušava lopatom zatući, a ne boksački nadigrati, ali sam vjerovao da će s vremenom ipak početi poštovati pravilo. Nije. Samo je s vremenom postajao opasniji jer je postajao sve brži i brži, a da nije ni trunku ublažavao udarce. U sparingu s njim, počeo sam shvaćati da mu na pameti nije ništa drugo, osim da te prebije. Shvatio sam da Daniel dolazi na treninge ne zato da bi razvijao svoje vještine, nego zato da se tuče. Konkretnije, dolazio je da ima prigodu legalno tući nekoga.

Ja sam, pak, postajao sve oprezniji i oprezniji. Na pameti sam imao brigu od ozljeda i otekline koje bi mi mogle stvoriti probleme u poslu. Počeo sam se plašiti susreta s mnogo mlađim suparnikom. U sparinge s njim ulazio sam bez namjere da išta sam isprobavam, a samo s planom da ostanem zaštićen. Provodio sam minute i minute u duplom bloku puštajući Daniela da me mlati po rukama i ramenima. I Daniel je mlatio. Svom snagom. Kao da radi na vreći, a ne na desetljeće starijem rekreativcu.

Neko vrijeme je prošlo, a ja sam se hvatao kako dolazim na trening s nadom da će me sparing s Danielom nekako zaobići ovaj put. Da će se mladi siledžija okomiti na nekoga drugog u dvorani, da će biti spriječen u dolasku na trening, da će trener uvidjeti kako naši sparinzi nijednome od nas ništa ne donose...

Kako to valjda mora biti, rijetko me zaobilazio. Barem jednom tjedno sam stajao u smrdljivoj dvorani, pokriven vlastitim rukama čekajući da Daniel ispuše svoje mišiće. Nisam mogao odbiti sparing s njim jer nitko nikada nije odbijao sparing s nekim pa mi je bilo neugodno da ispadnem papak koji se boji duela s kincem. A opet, Daniel mi je kvario užitak. Na treninge

sam već dolazio kao na kaznu. Bio sam prestao gledati filmiće poznatih boksača na internetu jer nije bilo prilike da ih pokušavam imitirati na treningu. Bilo mi je sve teže i teže nakon napornog radnog dana natjerati se da spremim rukavice, gumu za zube, da smotam bandaže, obučem hlačice i majicu te se odvezem na Trešnjevku kako bih trening završio šćućuren iza vlastitih ruku kroz koje bih vireći mogao vidjeti tek djelić Danielova lica razvučenog u grimasu sastavljenu od kešenja gume za zube i osmijeha. Šake su mu uvijek bile u najmanjim mogućim rukavicama, rukavicama koje nisu zamišljene za sparing, nego za borbu, šake koje lete u moje ruke i prijete da će mi zdrobiti nos, jagodicu, arkadu ili bradu, biraj sam.

Moja rekreacija i zabava postala je prava borba, s pravim strahom. A ja to nisam bio ni shvatio. Samo sam osjetio.

Što je najgore, činilo mi se da Daniel uopće ne mari, da uopće ne pravi nikakvu razliku trenira li sa mnom ili s nekim drugim. Nije mu bio poseban užitak mlatiti po mojim rukama. Bilo mu je samo važno da je iza njih sakriven čovjek, da su iza ruku brada, arkada i nos koji mogu puknuti i prokrvariti. Daniel ni trunku svoga vremena nije posvećivao meni. A ja sam gotovo pa cijele treninge posvećivao iščekivanju trenutka u kojem nas trener raspoređuje u parove za sparing.

- Daniel, odi k njemu - uvijek bi rekao u nekom trenutku i znao sam što slijedi. Mlaćenje. To je uistinu najbolja riječ za opisati. Obično mlaćenje.

Nisam želio biti taj čovjek. Nisam nikada želio biti netko tko će si dozvoliti da takav banalan strah zagospodari njime. Daniel, sedamnaestogodišnjak, je redovito ubijao onoga čovjeka koji želim biti. I nije ga tukao. Naprotiv. Toliko je mlatio po meni da onaj čovjek koji želim biti nije uspijevao skupiti hrabrost da izađe pred Daniela. Bila je to egzekucija mene kakav bih mogao i trebao biti. Abortus živog čovjeka.

Jedini razlog zašto sam još dolazio na treninge je bio taj što si nisam mogao dopustiti da postanem suučesnik u tom smaknuću, tom smaku ličnosti. Nisam znao kako bih se pretvorio u čovjeka koji će raširiti te ruke, pristati da primi možda i poneki težak udarac u lice, čovjeka koji će možda i završiti na podu, bez svijesti, ali koji će probati i sam baciti neki udarac. Želio sam se boriti, ali nisam znao kako da se natjeram.

Ako ćemo iskreno, ni dan danas ne znam kako sam se natjerao. Ne znam ni jesam li se natjerao ili se to jednostavno dogodilo. Puka slučajnost. Vjera u slučajnost je najteži oblik

religioznosti. Jer slučajnost naprosto nema smisla, nema ideje. Ona je tek treperenje elektromagnetskog polja koje nema svrhu, ali ima nevjerojatan učinak.

Ne znam što je izazvalo mišiće moje lijeve ruke da trznu, ne znam što je potjeralo moja koljena na klecanje. Ali znam da sam na jedan u nizu Danielovih silovitih desnih krošea potonuo ulijevo, sasvim školski eskivirao njegov siloviti kroše i potegao ga svojim lijevim krošecom direktno u uho. Kasnije ću saznati da mu je već pri tom prvom udarcu puknuo bubnjić. No, ja nisam stao na tom udarcu. Daniel se pokušao pokriti, ali ja sam sasvim mehanički, nakon sati i sati trpljenja mladićeva mlaćenja, počeo vezati kombinacije. Za lijevim krošecom u uho slijedio je desni kroše u pleksus. Daniel se počeo povlačiti unatrag. Lice je pokrio koliko je mogao s onim premalim rukavicama. Ispalio sam lijevi i desni direkt u njegove ruke, samo da bih ga natjerao da se toliko zatvori da me više ne vidi. Uspjelo mi je. Spustio sam se i pripremio za silovit kroše. U jetra. Čuo sam ga kako stenje. Nisam se obazirao. Samo sam prešao u položaj tijela za aperkat. I nisam se susprezao. Vidio sam da mu koljena popuštaju. Past će. Pomogao sam mu u padu s još jednim lijevim krošecom, a onda se već trener stvorio pokraj nas.

KRIZA VJERE

Luka očekuje neku reakciju od mene, ali nisam imao kako reagirati. Da kažem bravo, nema smisla. Da postavim pitanje, nemam pitanja. Sve je jasno. Ispričao mi je kako je na sparingu istukao klinca koji ga je mlatio neko vrijeme prije toga. Mislim, sve OK, ali ne kužim šta se tu ima za komentirati.

- I kakve to veze ima sa smakom svijeta? - pitam jer je to jedino iskreno pitanje koje imam.

- Nikakve - Luka odgovara i to bi trebalo biti u redu. - Zašto mora imati veze sa smakom svijeta?

- Pa pričali ste mi kako ste upali u blokadu na poslu, kako ste počeli vjerovati u smak svijeta, u apokalipsu i okršaj kod brda kod Megidda. I onda ste ispričali kako trenirate boks i kako ste se napokon prestali bojati stanovitog Daniela....

- Baš si želio reći stanovitog? - prekinuo me je kondukter. Njegova upadica je proizvela trenutak sveopće šutnje jer nitko od nas nije znao tko je na redu da kaže nešto. Luka je preuzeo riječ.

- Pričao sam Vam, gospodine Dejanoviću, ono što imam za ispričati. Moji treninzi nemaju nikakve veze sa smakom svijeta. Sumnjam da će mi moći pomoći kad se civilizacija uruši i svatko od nas počne preživljavati ne iz dana u dan, nego iz sata u sat. Makar, ako ćemo sasvim iskreno, moja vjera u nadolazeću apokalipsu je poprilično poljuljana.

- Očito sada opet pričamo o smaku svijeta. I Vi, Luka, a i Vi - upro sam prst u konduktera - obojica se možete ljutiti na mene ako želite, ali mislim da je normalno da pokušavam povezati priče koje mi se pričaju. Ali mi to baš i ne uspijeva.

- Nema razloga za živciranje. To je u redu, to povezivanje - na konduktera nimalo nije utjecala moja iznenadna nervoza.

- To je izraz tvoje težnje da spojiš ovaj cijeli vlak u jednu okruglu loptu na kojoj ćeš moći prepoznati natpis i otkriti koje je marke. Težiš markiranosti, prijatelju...

- Nisam rekao sve što imam za reći o smaku svijeta - Luka ga je prekinuo. I kondukter i ja smo se kao programirani okrenuli njemu. Kao da će reći nešto krucijalno. - Priznajem da

sam otišao u digresiju. Događa mi se to. Ali s obzirom da Vas armagedon toliko zanima, ja ću drage volje nastaviti pričati o njemu. Budite slobodni da me prekinete ako pretjeram u nečemu ili ako počnem dosadivati.

Čini mi se da je Luka uvrijeđen. Samo tako si mogu objasniti da je počeo pričati tako uštogljeno gospodski, odjednom.

- Bilo je to relativno nedavno. Moj interes za apokalipsom se nanovo rasplamsao. Tinjao je i jačao sve ono vrijeme dok je moj interes za boksom slabio zbog redovitog trpljenja mladalačkog mlaćenja. No, uistinu se rasplamsao tek nakon što sam nokautirao Daniela i otjerao ga s treninga s puknutim bubnjićem i tek otkrivenim strahom. Možda bi bilo za očekivati da sam se nakon toga još više posvetio boksu i treniranju, možda čak i razvio interes za neke druge vještine. Ali tome nije bilo tako. Nastavio sam trenirati, ali sam se počeo doživljavati kao veterana, kao iskusnog borca koji nema više što dokazivati, kako se to voli reći u američkim filmovima. Moj mozak je odjednom opet bio spreman posvetiti se smaku i pripremama za njega.

A nije moralo biti tako. Čak se činilo da ću otkriti jedan sasvim novi interes za sebe. Lov. Počeo sam se zamišljati u lovu. Jednako kao što sam se pri prvim razmišljanjima o smaku svijeta zamišljao kako preživljavam u postapokaliptičnom svijetu, jednako kao što sam se zamišljao kako u ringu savladavam bol, iscrpljenost, protivnika i vlastiti strah, jednako tako sam se počeo zamišljati i kao lovca. Vidio sam samoga sebe kako čučim i nišanim, kako vrebam i presuđujem. Znam, zvuči grozno.

Ja volim životinje. Uvijek mi je lov predstavljao nešto neprihvatljivo, čak sam si cijeli život branio zamišljati se u lovu. A ipak, zamišljao sam. I osjećao sam da bi me mogao privući. Ima nešto u tom čekanju, vrebanju, šuljanju... U toj moći, osjećaju konačne moći. Plašim se tih svojih misli. Priznajem da ih puštam samo kroz pola mozga jer je drugih pola zabavljeno urlanjem da se prestane o tome promišljati, prijetnjama i pokorama. I nisam nikad bio u stanju otići u lov, ubiti neku nevinu zvjerku.

Jesam razmišljao da odem o fotolov. Imamo to sada. Sve je isto kao u lovu, samo nemaš puške, nego fotoaparatus. I sve je nekako više gospodski. Nema krvi, nema krivnje. Umjesto da ubiješ zvjerku, ti je klikneš, isprintaš njezinu sliku i zalijepiš si u album. Album trofeja. Imaš i vrebaje i šuljanje, može se dogoditi da četiri sata gotovo nepomično ležiš u grmu, kao britanski komandos, da ležiš i nišaniš u prazno fotoaparatom. I onda, taman kad si na rubu da odustaneš, baš tada se pojavi jelen. Kapitalac! Rogovi mu ne stanu u kadar koliki je.

Poboljšavaš poziciju fotoaparata i škljocaš. A jelen sve do trenutak pred sami klik leća nije znao da si tu, da si ga čekao. Tek na klik je okrenuo glavu i ti nosiš pravi trofej doma.

Razmišljao sam da se uključim u fotolov. Ali sam vjerojatno i previše razmišljao. Zaključio sam u jednom trenutku da je fotolov možda čak i brutalniji od pravog lova. Pravi lov je pucanj i gotovo. Bar u idealnoj situaciji. Može biti i pucanj i ranjen jelen koji pokušava pobjeći, ali ne stiže daleko pa ga sustižeš i... Pa, dokrajčiš. To je pravi lov. Fotolov je za jelena nešto blaže iskustvo, ali iskustvo koje pamti cijeli život. Prisjeća ga se toliko puta da ga ne može zaboraviti ni dok pase, ni dok pravi lanad.

Zamislite kako je tom jelenu. Cijeli život su ga učili da si nikako ne smije dozvoliti da mu se prišulja čovjek ili da ga dočeka. Govorili su mu da je to najgore što mu se za života može dogoditi.

„Ljudi su teški šupci. Oni ti ne daju šanse“, svi su mu govorili. Cijelo krdo. „Čovjek, ako ti se prišulja ili te neprimijećen dočeka, on te pogodi iz one svoje cijevi. I većinom si odmah na mjestu mrtav, a ako baš nemaš sreće, možda si samo ranjen. Ako si ranjen, onda će juriti za tobom dok iznemogao ne padneš na tlo i ne povjeruješ da su te možda ipak izgubili iz vida. Ali nisu! Jer baš tad ti priđu i ispale ti onaj metak u glavu koji su ti ostali dužni od ranije. To su ljudi. Ljudi nisu kao vukovi. Kod vukova bar imaš šansu. Oni te grizu i zlostavljaju, ali ima jelena koji su se uspjeli izvući. Možeš se ritati, možda pogodiš kojeg i prepadneš ostale. Možeš bježati, možda im umakneš. Možeš se boriti. Ali kod ljudi ništa od toga ne možeš. Uzalud.“

Zamislite tako programiranog jelena koji hoda šumom, oprezan i plah. Stalno pazi nema li u blizini vuka ili čovjeka. I onda prođe između dva grma, sagne glavu još jednom, da uzme još jedan griz, uvjeren da je na sigurnom. I odjednom... Klik. I jelen koji podiže glavu, gleda prema grmu koji ranije nije ni primijetio. A u grmu čovjek. Klik, klik. Čovjek mu se prišuljao ili ga je dočeka. Čovjek! Jelenu se na trenutak noge odrežu i onda eksplodiraju. Bježi luđački i panično jer je siguran da je gotov, da se uzalud pokušava spasiti. Bježi i već se oplakuje.

A čovjek se divi svojoj fotografiji. Uspio je čak i dvije-tri dobre okinuti. Na jednoj jelen gleda direktno u aparat. Uf, ova će biti dobra.

Jelen prestaje juriti tek kad više nema snage za trk. I sad čeka. Čeka da mu odnekud priđe čovjek, da ga dokrajči. Zna da će se to dogoditi. Čuo je to milijun puta. Zna, ali si ne može

pomoći da se malko nada. Da se nada da će biti prvi koji je ovakvo što preživio. I ako bude prvi, ne smije nikad to nikome ispričati. Prestat će mladi jeleni biti oprezni.

I onda, polako se jelenu vraća snaga u noge i on se nastavlja kretati kroz šumu, u nevjerici što nije došao čovjek.

Neki jeleni ovo grozno iskustvo imaju čak i više no jednom u životu. To su potpuno traumatizirana bića. Jadna stvorenja koja uistinu nisu zaslužila da im život prolazi pred očima i da oni to pamte. Zato i mislim da je fotolov čak i nečovječniji od pravog lova.

- OK, ovo opet nema veze sa smakom svijeta - moram se pobuniti.

- Kako nema? Pa za jelena je to smak svijeta! I to smak koji nije kraj. Upravo to je i moje iskustvo s pravim smakom svijeta - Luka je odlučan. Vidi se da nije više ljutit. Prestao se ljutiti dok je pričao o lovu na jelene. Glupa priča koja je valjda trebala biti smiješna. A ja sam nepristojan jer se ne smijem. Ali Luka ne mari puno.

- Ja sam se počeo ozbiljno pripremati za smak svijeta. Upozorenja su stizala sa svih strana. I razumna i manje razumna. Nisu me uvjerila silna proročanstva. Ne. Ali uvjerilo me kako se ovaj naš svijet razvija. Uvjerilo me da se sva društva diljem planeta raslojavaju kao pred prijašnje smakove. Uvjerilo me to što tisuće djece diljem svijeta umire u najgorim mukama, od gladi ili za nas bezazlenih bolesti, dok ja i ostatak razvijenog svijeta muku mučimo pri odabiru idealnog tropskog voća za naše današnje raspoloženje. Banana jer me bole mišići, tenisači za snagu žderu banane, a mandarina ili kivi ako smo malo prehladeni, jer imaju puno vitamina C. Zapravo, ne znam je li mandarina tropsko voće, ali znate što hoću reći. Mislim, u Americi ljudi ne žele obavezno zdravstveno osiguranje jer smatraju da je svatko dužan biti onoliko zdrav koliko je sposoban sam sebi osigurati. Mnogo je toga što upućuje da je ova civilizacija postala toliko dekadentna, a opet toliko moćna, da je jedino logično što može uslijediti apokalipsa. I neki mračni vijek nakon nje, vijek u kojem ćemo se boriti da preživimo dan, a ne da odemo na idealno isplanirano ljetovanje s kojeg ćemo se vratiti i odmorni i bogatiji za vrijedna iskustva.

Bit će nam dovoljno da smo preživjeli 24 sata i uistinu nebitno jesmo li si osigurali život s pristojnom mirovinom. Počeo sam to vjerovati. I postajao sam sve uvjereniji da je smak svijeta uistinu blizu. I veselio sam mu se. Uistinu sam mu se veselio. Na kraju krajeva, apokalipsa je značila i kraj svih mojih krajnje privatnih briga. Značila je kraj blokade. I pritiska da se izađe iz blokade. Koga briga za četkicu za zube ako ti život ovisi o

snalažljivosti i psihičkoj stabilnosti?

Smak je blizu, znao sam. I pripremio sam se psihički za njega. Nisam htio da me iznenadi kao Daniel na boks. Postapokaliptični svijet mi neće dati vremena da čekam iza duple blokade i primam udarce. Pripremio sam se psihički. Znao sam da nakon smaka moram biti krajnje odlučan i ciljno orijentiran. Nema zamaranja ničim osim preživljavanjem. Drugi ljudi mogu biti korisni, čovjek je ipak društvena životinja, ali isto tako moraš biti izrazito oprezan pri kontaktu s grupama drugih ljudi. Ljudi u grupama su uglavnom izvor opasnosti. Ne samo u postapokaliptičnom svijetu. Ali tamo pogotovo. Pretjerana specijalizacija nakon smaka svijeta je kontraproduktivna. Ako znaš raditi samo nešto, isto ti je kao da ne znaš ništa. Prilagodljivost je neophodna, a prilagodljivost i specijalizacija su nespojive.

Uglavnom, pripremio sam se najbolje što sam mogao. I onda sam odlučio izvršiti ono što nisam uspio prije zadnjeg malog smaka svijeta koji sam doživio. Da, mislim na devedesete. Bio sam klinac u Bosni i nedugo prije nego je pao prvi pucanj smo moj otac i ja bili odlučili obići sve glavne gradove svih šest republika. Stigli smo obići samo Zagreb i Beograd. Onda je valjalo hježati pa se nije imalo vremena putovati.

Sada sam odlučio izvršiti taj naš plan. S obzirom da živim u Zagrebu, obišao sam do sada Podgoricu, Sarajevo, Ljubljanu, Skopje i sada se evo vraćam iz Beograda.

- Čestitam - komentiram.

- Bojim se da možda uzalud čestitate - uzvraća Luka i slježe ramenima.

- Bojim se da smaka svijeta možda i neće biti.

Kondukter šuti. Ja također šutim, ali mi nije jasno zašto smo svi tako tužni.

- Apokalipsa možda ipak ne slijedi. Uzalud pripreme, uzalud.

- Kako to? - razbijam šutnju. Vlak juri kao lijes kroz tišinu. Samo se čuje kako reže zrak i klopata kotačima o šine. Da ne klopata, možda bih i pomislio da sam u lijesu.

- A tako... Lako je nabrajati zašto bi smak trebao doći, zašto bih želio da dođe. Lako je veseliti se jednostavnosti preživljavanja. Ali sve je to zapravo samo priželjkivanje. Sad, nakon što sam obišao svih šest glavnih gradova republika, nakon što sam vidio ljude i ovaj naš svijet. Niknula je u meni ideja. I nisam je do kraja osmislio, priznajem. Ali je niknula. Što ako umjesto smaka, svijet doživi procvat? Taj procvat je u mene ušao kao slutnja i evo par

sati se s njime borim. I čini se snažan, moćan, možda čak i moćniji. Što ako su sva proročanstva pogrešna? Možda je razloga za procvat barem duplo više nego za apokalipsu. Ne želim iznositi sada pojedine razloge, ali ima ih. Na sve strane su. Odjednom su kao poplava oko mene. I slutim da od armagedona neće biti ništa.

Luka naglo ustaje, ne daje mi priliku da išta komentiram, samo mi pruža ruku i odlazi.

- Ispričavam se ako sam Vas ugnjavio - dobacuje na odlasku, a kondukter me gleda. Očekuje da reagiram, ali ja ne znam kako.

TI SI ZA ŠANKOM SA ZGODNOM ŽENOM, TI PIJEŠ ŠTOK, A ONA JEDE VJEVERICU

Zujanje nikako da prestane. Samo se komadić po komadić miješa s nekakvom nerazumljivom bukom. Jednako iritantnom kao i zujanje. Možda i iritantnijom. Ne želim čuti ni jedno ni drugo. Ne znam koje je gore.

Možda ipak zujanje.

Zujanje je trenutno s bukom pomiješano u omjeru 15 na prema 5, ako bih to trebao brojčano izraziti. Imam osjećaj da će i jedno i drugo postati podnošljivije s mijenjanjem omjera u korist buke. Da će buka postati razgovjetnija, a zujanje tiše i neprimjetnije.

Dobro je da odbrojavam. Koncentracija me osvježava. Inače mi je teško. Kao kad pojedеш Karađorđevu šniclu, a da je ni sa kim ne podijeliš. Po vrućini, po pravoj žezi. I težak komad mesine pomiješane s kajmakom i prilogom i svime što ide u ili uz Karađorđevu šniclu. I sve to je na dnu tvoga bića. Jer nije valjda da su stopala dno ljudskog bića?! Ne, njegovo pravo dno je spoj želuca i crijeva. Ako je želudac spojen s crijevima. Ne znam ide li nešto drugo između. Možda jetra. Ne postoji jetra. Postoje samo jetre. Svaki čovjek ima jetre. Meni je ta spoznaja bila šok. Više od pola života sam proveo u uvjerenju da imam jetru, a ne nekakav višeslojni organ zvan jetre, tj. da imam samo jednu jetru, a ne da imam kompleks organa zvan jetre. Osjećao sam se pomalo stran sam sebi tada. Sjećam se. Lektorica mi je ispravila tekst u kojem sam napisao da je netko imao ozlijeđenu jetru. Ona je prepravila u ozlijeđene jetre. Bio sam šokiran. Mislio sam da je pogriješila. A nema ljepšeg osjećaja od onog kad misliš da si uhvatio lektoricu ili lektora u pogrešci. Za svakoga tko je barem i dva dana radio u nekoj redakciji nečega. Dnevnik, tjednik, mjesečnih novina, na televiziji, radiju, internet portalu, info grupi samoorganiziranih građana pojedinaca na društvenoj mreži. Ma ni za koga tko je čak i izvan redakcije morao svoje djelo davati na kontrolu lektora ne postoji ljepši osjećaj, nego onaj kad misliš da si uhvatio lektoricu u pogrešci. Slavodobitno sam joj prišao. Možda sam se čak i šepurio hodajući do njezinog stola. I onda sam joj rekao.

- Ej, mislim da je tu greška. Piše jetre, a trebalo bi pisati jetru - izgovorio sam s prikrivenim ponosom, ponosom najgore vrste.

- Ne, jetru je greška. Treba pisati jetre - odgovorila je ni ne gledajući me.

Jasno da sam bio šokiran. Obuzela me nevjerica.

- Kako jetre? To mi ne zvuči ispravno – još sam se borio, ali sam slutio da mi nema spasa. Nisam imao ni volje za daljnju borbu. Ali si nisam mogao ni dozvoliti da ne pokušam. Bio je prelijep osjećaj misliti da sam u pravu.

- Piše se jetre. Ozlijedio je koga? što? Jetre. Ne jetru.

Riječi su joj odisale prezirom. Onako kako samo riječi lektorice mogu odisati. Ipak su lektori savršeni pametnjakovići, pametnjakovići s pravim treningom. Imaju tu školu. Rukom me je uputila na Rječnik. Nisam bio siguran želim li stvarno proći to poniženje da kopam po Rječniku toliko sporije od lektora na prvoj godini faksa. Da kopam i da će mi možda morati pomoći u traženju stranice, jer nisam sposoban ni brzo otvoriti stranicu Rječnika na kojoj je jetra. I da onda, nakon što mi pomogne snaći se s nečim tako osnovnim, otkrijem da ni na jednoj stranici ne postoji jetra, nego samo jetre.

Morao sam pokušati. Otvorio sam Rječnik odlučan da ni pod koju cijenu ne tražim pomoć u otvaranju prave stranice. Kako je ono išla abeceda. Ponavljao sam si je u glavi pomalo luđački. Osvežavao sam tu davnu lekciju. Pa kao dijete sam je uspijevao izgovoriti bez zastajkivanja i brzinom od 180 km/h. Sad malo kašljem na auspuh, ali snalazim se. Pronalazim slovo J, znam da je E blizu, T se malo dvoumim da mi nije pobjeglo, R bi trebalo biti blizu. Samo s koje one strane. Aha. Evo ga, JETR. Ali nema A za spojiti. Spuštam se po redovima i dolazim do slova E. Moralo je ovako završiti. Tada sam saznao da postoje samo jetre.

Ali nikada nisam znao je li želudac spojen s crijevima ili s jetrama. Ili nečim trećim. Ali tu na tom spoju je dno čovjeka.

E pa sad mi je teško kao da sam pojeo deset Karađorđevih šnicli i hvatam se da i dalje trpam nešto u usta i gutam. Joj, gubim nit. Valja se koncentrirati.

Zujanje i buka su sada u odnosu 13 na prema 7.

Možda je ovo samo neki težak san. Možda sanjam, možda sam usnuo nakon teškog obroka pa se to pretvorilo u ovo čudo od slika i misli koje me obuzima. I ovaj osjećaj mučnine i sva ta težina. I ovi neki ljudi što su se ustrčali, što malo stoje i vijećaju, malo mi prilaze i buče mi pred licem. Vatrogasci su, vidim im po šljemovima. Pratim ih kako se kreću i ponašaju. Ali nije mi lako pratiti ih ako mi odu iz vidnog polja. Čim se okrenem za njima, oči kao da mi

hoće iskočiti iz glave, kao da udaraju u rub duplje i bole dok udaraju. Svaki put kad okrenem glavu, makar i za centimetar, moram zažmiriti od tupog udarca očiju o duplje.

Nisam ovako nikada sanjao. Znao sam imati strašnih mora, muka. Ali nikada ovakvih. Sanjao sam jednom da sam u neakvoj areni i da je sva u mraku. Samo sam ja stajao u onom cirkuskom krugu svjetla. I osjećao sam da je arena puna, osjećao sam ljude oko sebe, mnoštvo tijela. Bili su napeti i tihi. A opet nisi mogao ni pomisliti da ih nema, iako ih nisi mogao ni vidjeti. Osjećaš njihovu napetost, nekakvo iščekivanje. I mene je obuzelo to njihovo iščekivanje, samo jače. Višestruko jače zbog toga što su oni, publika, znali što očekuju. Očito su znali i koja je moja uloga u tome što će se dogoditi. Nešto je bilo u mraku oko mene. Iz nekog razloga je snop svjetla bio uperen na mene. I onda je u njega zakoračila šapa, tigrova šapa. Znao sam da je tigrova jer je za njom išao tigar. Zubi su mu bljesnuli pod svjetlom. Masa je glasno uzdahnula. Tigar nije oklijevao. Skočio je prema meni, a ja sam instinktivno postavio ruke u položaj u koji ga stavljaju oni ruski plesači što čuču i skakuću. Podlakticu na podlakticu. Tigar je zagrizao gornjom čeljusti u podlakticu desne ruke, a donjom u podlakticu lijeve ruke. Ali ja sam neslućenom silinom razdvojio podlaktice, lijevu trgnuo prema podu, a desnu prema nebu, crnoj, zvijezdama prošaranoj pomalo jajastoj lopti. Arena je imala natkrivene tribine i teren pod nebom. Shvatio sam to primijetivši oblik neba. Toliki je mrak bio svugdje oko mog snopa svjetla.

Tigru sam raspolovio glavu na dva dijela i njegovo mrtvo tijelo je momentalno palo. Bio je to pad koji je više ličio na spajanje s prašnjavom sivom zemljom koja je bila podloga. Ništa nije odskočilo. Ni rep, ni šapa, ni jedan dio njuške, ni drugi dio njuške... Publika je zaurkala, a ja sam shvatio da to nije bila noćna mora, nego divan san. Shvatio sam da je moj divan san onaj u kojem brutalno ubijam nevinu životinju. Sve životinje su nevine. To se zna. Takva je priroda nevinosti. Čak je i tigar nevin...

Vatrogasac mi izlazi iz vidnog polja i glupo zaboravljivo okrećem glavu za njim. Oči udaraju o duplje. Glup, glup. Koncentriraj se.

Omjer zujanja i buke bih sada već mogao procijeniti na pola-pola, 10 naprama 10.

Oči bole. Ne moram se čak ni micati da me zaboje. Sad, kad sam bolje promislio, znam da me bole i od samog gledanja. Imam potrebu oboriti glavu i gledati u pod. On se ne ljulja. Sjećam se, imao sam tu istu potrebu kad sam zaradio blagi potres mozga. Prokleti bojler. Ništa dobroga od njega nisam imao. Izuzmemo li grijanje i topao tuš. Moj bojler mi je dvije godine zadavao probleme u redovitom i nepodnošljivom ritmu. Zadnje dvije godine. Imam

osjećaj da ću cijeli život morati popravljati njegove kvarove. Da ću morati zvati majstore, mijenjati majstore, davati nekima druge prilike. Samo zato što se prokleti bojler ne prestaje kvariti. I svaki majstor mi iz stana odlazi potpuno uvjeren da je pronašao kvar, da ga je popravio i da je sve to, naravno, pošteno naplatio. Četrdeset pet minuta posla, nekakav dio za koji si siguran da ih na tržištu ima milijarde, tj. da je ponuda višestruko veća od potražnje i da bi shodno tome cijena tog dijela trebala biti minimalna. Ta igračkica iz kinder-jaja i četrdeset pet minuta manje ili više efektivnog posla daju 750 kuna. Oduvijek sam govorio da je valjalo učiti neki zanat. A ne fakultet. Koji te to fakultet šalje na put na kojem četrdeset pet minuta posla daje 750 kuna? Ma koji te fakultet osposobi da zaradiš 700 kuna za sat vremena? Nikoji. Bar ne ovdje. Zato je valjalo naučiti neki zanat. Ne bi mi to ubilo radoznalost. A nju bih mogao zadovoljiti i bez fakulteta. Danas se to može. Djecu ću, ako ih budem imao, poslati da izuče neki zanat. A ne kao moji starci. Stare komunjare. Škola nije škola, ako nije fakultet. Puno im je to značilo, to stjecanje što je moguće više škole. Pa oni su bili u vremenu u kojem su bili ponosni jer im je zemlja uspjela iz nepismene preći u pismenu. To je bio rezultat. Rezultat kojim su se dičili.

OK, omjer, omjer. Koncentriraj se na omjer. Već smo tu negdje. Ako ništa, na dobrom putu. Sada bih procijenio da je zujanje na sedmici, a buka na trinaestici. S ovakvim omjerom već mogu razaznati pokoju riječ.

- Zovi i... nek... - više jedan vatrogasac. Mlad dečko, mlađi od mene.

- Jebote - čuje se iz usta drugog.

Još mi nije jasno što si dovikuju, ali malo mi je lakše. Gledanje u pod pomaže. Nije bilo lako spustiti glavu, ali uspio sam. I zvuci su jasniji. Kao da je vid spojen sa sluhom. Kažu da jest. Ima onih ljudi kojima je krivo spojeno pa čuju boje i okuse C mol. Ali ja znam da mi se sluh poboljšava zbog promjene omjera zujanja i buke. E da, omjer. Ne daj mislima da bježe.

Zujanje 5, buka 15.

Dobro je. To je već nešto. Mogao bih razaznati i pokoju smisao iza vatrogašćevih riječi. Čujem ih i shvaćam da su nestrpljivi jer neka ekipa hitne pomoći još nije stigla. A druge već rade. Čujem jednoga koji pita za mene. Pita što mi je. Kolega mu odgovara nevoljko i najkraće moguće.

- Šok.

Ja sam u šoku? Trenutno sam lud. Šok je neko ludilo koje ima rok trajanja. Ali, zar nije često u snovima tako da pomisliš da si lud. Lako je moguće da sve ovo sanjam. I nije ništa čudno što slutim, gotovo pa znam da sanjam. Često znam kad sanjam. Shvatim u snu da sanjam i onda se, ako mi je neugodno, pokušavam probuditi. Pokušavam trzati nogama, ponavljam si u glavi da sanjam i naređujem si da se probudim. To dvoje ne pomaže. Jedino što pomaže je da drekneš, vrisneš ili zaurlaš. Iz sveg glasa. Bilo što od to troje. I onda se trudiš zaurlati, ali ti san ne da. Mora ti ne da probuditi se, iako znaš da sanjaš, da sve to nije stvarno. Mora je mora, čak i ako znaš. I ta nemoć da vrisneš je stravična mala morina igračka. Znaš i uzalud ti znanje. Uzaludno znanje. Uzaludno znanje je tamna strana znanja. Ono znanje koje ti ni u mori nikako ne može pomoći. Moždano smeće koje zakrčuje put.

Zujanje se spustilo do trojke, a buka se popela na sedamnaest.

Prilazi mi djevojka u bijeloj kuti. Znači, stigla je dodatna hitna. Kako radi hitna? Ti, ru, ti, ru. Ajde, sad to naglas izgovori, oponašaj zvuk hitne. To će te probuditi. Dosta je više ovoga. Moraš se probuditi.

- Gdje Vas boli? - obraća mi se mlada liječnica.

Ne mogu joj odgovoriti. Ne mogu ispustiti glas. Diže mi nježno glavu i svjetluca mi lampicom u oči.

- Pratite svjetlo očima.

Pratim. Dobro je. Vidim da je pomislila da je dobro. Još je mlada. Vidi joj se olakšanje u očima. Baš se brine.

Zujanje je na jedinici, buka na devetnaest. E to je već sasvim u redu. Kao u normalnom životu. Omjer 1 naprema 19 je sasvim normalan. S njim bi se dalo i živjeti. Iako se nadam da neću morati.

- Gospodine, zamolila bih Vas da se ne pokušavati pomaknuti. Sad će doći kolege s nosilima.

Moram se probuditi. Ovo više nema smisla. Daj da bar trunku glasa ispustim. Samo trunku.

Omjer se sad već može računati decimalama, a to mi se ne da. Razaznajem da sam uspio trunku zacviljeti. Doktoricu je to zabrinulo. Gleda me i želi mi reći da cviljenje nije pročitala kao simptom ni u jednoj od onih suludo golemih knjiga koje ih tjeraju da čitaju na Medicinskom fakultetu.

- Gospodine, sad ćemo polako. Ako možete, recite mi ako Vas što boli.

- AAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAA - urlam u nježno i umorno lice mlade liječnice. Nimalo nije očekivala ovakav odgovor. A ja? Ja ću se sad probuditi u krevetu.

VRIJEME JE...

- Vidiš, smak svijeta je opaka igračka. A svi ga čekamo. Ne toliko da vidimo planet kako se raspolovljuje, da vidimo šume kako gore i mora kako isparavaju. Čak nam, ako ćemo iskreno, Dejanoviću, čak nam nije važno ni da vidimo kako čovječanstvo nestaje. Ne, jedino što želimo osjetiti je kako vrijeme prestaje teći. Kako je stalo – to mi je rekao kondukter, sjećam se, netom nakon što je Luka otišao od nas.

- Probajte se sjetiti bilo kojeg detalja, ako ikako možete. Opišite mi kao da smo sad tamo – istražitelj je mlad, možda čak i mlađi od mene. Poslali su ga da prikupi iskaze putnika iz vlaka koji je izletio iz tračnica. Možda tako saznaju zašto je izletio. – Pričajte slobodno, ne može biti viška...

Ne obazirem se što me ponovno imenom proziva. Mislim da sam izgubio volju za pokušati riješiti tu zagonetku. Barem na trenutak. A kondukter nastavlja govoriti, nakon kratke pauze, možda retoričke. Možda želi da promišljam o njegovim riječima. Ali se meni baš i ne da.

- Smak svijeta vole zvati i kraj vremena. Onaj pravi, veliki smak svijeta. Kako bi bilo postojati, bez da postoji vrijeme? A možda je, Dejanoviću, možda nam je smak već bio tu s nama. Jer, tko može tvrditi da vrijeme i dalje postoji? Tko može tvrditi da je ikada postojalo?

- Ne znam – odgovaram mu, ali on i ne želi odgovor od mene. Ne obazire se.

- Mi imamo ime za vrijeme pa mislimo da zato mora i postojati. Mi imamo i ime za onu najmanju građevnu jedinicu vremena. Moment. Trenutak. Ali nemamo pojma koliko je to. Moment nam je, ako ćemo iskreno, potpuno nezamisliv. Trenutak bi trebao biti vječan i bezvremen, uvijek i nikad. To je nezamislivo. Mi imamo ime za nešto što čak nismo u stanju ni zamisliti, a od čega se sastoji ono što možemo zamisliti – vrijeme. Kako bi onda moglo biti istina da vrijeme postoji? Ono što ne možemo zamisliti ne može ni postojati. Možda je, Dejanoviću, vrijeme samo naša iluzija. A onda, bez vremena, ima li nas? Nas, besmislica na dvije noge? Postoji li išta osim imena koja smo nadjenuli svijetu i sebi, Dejanoviću?

Provocira me mojim vlastitim prezimenom. Znam to i ne mogu si pomoći.

- Uporno me zovete imenom...

- Prezimenom - prekida me.

- Uporno me zovete prezimenom i uporno mi nećete otkriti odakle ga znate.

Konduktier šuti. Sit je mog stalnog inzistiranja na pitanju odakle mi zna ime. I ja sam sit, ali si ne mogu pomoći. Ubija me neznanje. Radoznanost. Što duže ne znam odgovor, to mi je taj odgovor zanimljiviji. Uvijek je tako. I gotovo uvijek radoznanost završi s razočaranjem.

Uprem svim silama, smišljam najzamršenije rasplete koje sam u stanju smisliti, maltretiram one koji možda imaju odgovor, inzistiram, tjeram ih da se prisjete ako su zaboravili o čemu je uopće bilo riječ. A onda... Ne znam opisati takvu beznačajnost stvarnih odgovora.

- Ne morate mi objašnjavati. Znam kako je to biti radoznao - istražitelj se ubacuje.

- Ne znate. U mom slučaju je to intenzivnije. Kao svrab koji postaje tim jači što ga više češeš. Takva je moja radoznanost. Ona je nenormalna. Kao svrab u mozgu. I nimalo ne pomaže što slutim da kad ju jednom napokon zadovoljim, da će odgovor koji sam tražio vjerojatno biti toliko beznačajan i bezvezan da će jedini stvarni rezultat svih mojih napora biti tek moja samoprezentacija kao opsjednutog manijaka. Jer moja radoznanost je baš takva, manijakalna. I nemam neki kratak odgovor na pitanje zašto sam takav. Imam dugačak, predugačak, ali nije red da ikoga njime gnjavim. To je tako. Ponekad nam mora biti dovoljno da jednostavno kažemo „To je tako!“ i gotovo.

- Jeste li uspjeli saznati odakle je konduktier znao Vaše prezime?

- Nisam. Privremeno sam čak i bio odustao od daljnjih pitanja oko toga. Bilo je očito da mi neće reći. Pustio sam ga da priča što želi i nadao se da ću naknadno pronaći neki drugi put do odgovora koji mi je bio nužan da ugasm svrbež koji sam osjećao u mozgu. Svrbež koji i sad osjećam jer se radoznanost opet nanovo razbuktala dok pričam.

- Jeste li uspjeli išta saznati?

- Nisam. Ni trunku. Nije mi dao ni neki mig. Ništa. A onda je vlak iskliznuo. I sad sam tu. U bolnici.

- Dobro, preskočili smo sad malo. Nije vlak iskočio baš odmah nakon vašeg razgovora s Lukom?

- Nije - odgovaram odsutno jer me i dalje mori odakle je konduktier znao moje ime. - Ali me je provocirao mojim vlastitim imenom. Bilo mu je to zabavno. Valjda zato što se vidjelo da

me muči. I šutnja. Sjedi kraj mene i šuti. Kao da je umoran od igre oko prezimena, kao da ga ne zabavlja.

- Jednom sam razmišljao da onaj tko izumi način kako konzervirati, kako štedjeti vrijeme... Razmišljao sam da bi čovjek koji bi izumio banku vremena postao ne samo bogat, nego bi revolucionirao ljudsko postojanje – prekidam šutnju i kondukter se smješka. Kao da je pobijedio. Možda stvarno vjeruje da sam odustao od traženje odgovora na pitanje odakle mi zna ime. Možda će se opustiti i otkriti mi nešto, pomišljam.

- Da, takav izum bi uistinu donio revoluciju. Uzmeš trenutke koje imaš viška i staviš ih na stranu pa iskoristiš kad ti trebaju ili kad bi želio imati trenutak viška. Možda bi se moglo i trgovati vremenom. U zamjenu za novac daš nekome vremena kojeg imaš viška. Ili posuđiš pa ti netko vrati s kamatama. Pustiš da vrijeme oplodi samo sebe, uložiš vrijeme u stvaranje još vremena. Naravno, pretpostavka za sve to je da vrijeme uistinu postoji. Zar ne? – kondukter se ponovo raspričao, a ni meni nije bilo mrsko ubijati vrijeme rečenicama.

- Pa i ne. Zašto bi moralo postojati? Postoji li vrijednost iza valuta koje spremamo u banke? Sve je to virtualno dobro. A opet ga uspješno štedimo, prodajemo i kupujemo, opet ga iznajmljujemo i unajmljujemo. Možda je to što ne možemo štedjeti vrijeme, možda je to najbolji dokaz da vrijeme uistinu postoji. Da nije virtualno...

- Možda. Možda si u pravu, Dejanoviću. A opet, nezamislivo nam je.

Kondukter je ušutio, utonuo si u mozak. U mom odzvanja moje vlastito prezime. Ponovo ga je izrekao. Postalo mu je uzrečica.

- Tešku smo temu odabrali, a nemamo zapravo ništa više o njoj za reći – prekida šutnju.

- Osim, ako ti imaš još nešto?

- Nemam – odgovaram.

- Vidiš, sad nam je teško nastaviti razgovor. O tome o čemu smo pričali nitko više nema ništa za reći, a ni o čemu novom nismo počeli pričati – kondukter priča samo da bi pričao. Ili mi pokušava nešto reći između redaka što ja ne uspijevam pročitati.

- Jeste li primijetili išta neobično na tom kondukteru? – istražitelj me prekida krajnje glupim pitanjem.

- Pa sve mi je bilo neobično. Najviše to da mi zna ime. Ali sav je bio neki čudan. U to vrijeme sam mislio da mu je to neka poza koju voli, da izigrava mudraca preda mnom. Ipak sam mlađi.

- A kondukter je sjedio kraj Vas cijelo vrijeme? Do pred iskliznuće?

- Da.

- Nije nikuda odlazio?

- Nije. Ali nismo još došli do izljetanja vlaka.

- U redu.

- Je l' Vas zanima šta je bilo dalje?

- Da, da. Slobodno Vi pričajte. Kao da smo sada tamo. Sve čega se možete sjetiti. Samo pričajte.

- Dobro. Kondukter je, dakle, bio zaključio da smo u problemu s našim razgovorom, a ja sam se složio, iako to nisam rekao.

- Hoćeš da pozovem Mateja? - pita me.

- Tko je Matej? - pitam ja.

- Putnik. Kao i ti. Mislim da bi on mogao oživjeti ovaj razgovor.

- Dobro. Nemam ništa protiv.

Kondukter je mahnuo, a Matej kao da je cijelo vrijeme čekao da ga se pozove. Odmah s prvim mahanjem ustao je sa svog sjedala i krenuo prema nama.

Hoda pogrbljeno. Ne znam hoda li tako i po čvrstom tlu ili se samo prilagođava kretanju vlaka. Vlak se i dalje kreće, ali je put dosta stabilan. Čuju se kotači kako tuku o šine. Matej se kreće dosta polako. Izgleda mi da je sinkronizirao korake s udarcima kotača o šine pa kad vlak napravi „klak“ Matej napravi korak. Rukama se hvata za sjedala dok prolazi, iako za tim nema potrebe. Ne bi pao i da se ne drži. Matej je krupan čovjek, težak. Ima velika stopala, primjećujem to. I lice veseljaka. Bilo bi lako povjerovati da Matej voli popiti koju čašicu. Ima to okruglo lice, stvoreno da se zacrveni od alkohola i razvuče u pijano idiotski osmijeh.

Matej neće da sjedne, radije će stajati na hodniku, između sjedala, i nadvijati se nad nas dok pričamo.

- Ovo je Matej – predstavlja ga kondukter i pružam mu ruku. Matej ima golemu i dlakavu šaku. Mogu ga zamisliti da upravlja traktorom ili još bolje kombajnom. Mogu ga zamisliti da sjedi u onom sjedalu tih teških radnih strojeva i zviždi neki pjesmuljak. Zamišljam ga takvog. Zamišljam ga pogrešno. Moj prvi dojam o Mateju je definitivno bio pogrešan.

- Nadam se da ne prekidam – govori Matej.

- Naprotiv. Trebaš nas izvući iz prekida razgovora – odgovora kondukter. Ja šutim. Puštam njih dvojicu da se dogovore.

- Kondukter je svakog od tih putnika od prije poznao? – mladi istražitelj je zbunjen. Vidi mu se to na licu.

- Očito.

Mladi istražitelj je uistinu zbunjen. Možda čak i ne vjeruje da će mu moj iskaz iole pomoći. Ali, s obzirom da je mlad, ne želi me prekinuti sasvim.

- Nastavite.

- Kondukter je Mateju na brzinu prepričao naš razgovor o vremenu i banci vremena, a Matej je samo kimao slušajući naše zaključke u formi pitanja. Činilo se kao da je i on o tome već razmišljao. Možda čak i da je o tome razmišljao više od nas.

- Vrijeme je zajebana igračka. To je sigurno – zaključio je umjesto nas.

- I uvijek je faktor. Čak je uvijek ključan faktor. U svakoj situaciji. Iako to tako ne izgleda, jer njegovu važnost ne moramo naglašavati. Vrijeme je igrač iz sjene, neprimjetan koliko i važan. Tako je bilo i kod mene.

Matej se učvrstio u svom stojećem položaju. Shvatio sam da je započeo pričati nešto.

ŠAMARANJE MATEJA

- Puno sam vremena potrošio. Valjda dovoljno. Nisam štedio, a štedljive sam naravi. A opet, u pravu ste vas dvojica, pitanje je može li čovjek uopće štedjeti vrijeme. Ima li ikakvog smisla pokušavati? Ne znam. Znam da ga možemo trošiti. I ja sam potrošio evo dvadesetak godina vremena. Potrošio sam ih onako usput, široke ruke. Potrošio sam vrijeme na osvetu. Možda nisam trebao, možda je to stvarno bačeno vrijeme, ali to je tako. Ja sam ga morao tako potrošiti.

Ne znam je li i vama dvojici tako, ali ja ne mogu pustiti, preći preko nečega. Već i kod sitnica je tako, a kamoli kod ovoga... Ako me poniziš, ja te moram nadvladati. Kad-tad. Svaki dan bez osвете za mene je novo pljuvanje u lice, novi šamar. Da, šamar. Šamar je udarac ponižavanja. Šakom tučeš sebi ravnoga, šamarom nekoga stavljaš na njegovo mjesto.

Sa šamarom je počelo i mojih dvadesetak godina. Možda, da je stalo na šamaru, možda bih uspio zaboraviti. Makar sumnjam. Znae onaj vic?

Nismo ga znali. Ja ga svakako nisam znao. A nisam mogao ni odgovoriti znam li ga ili ne s obzirom da nije rekao ni o kojem se vicu radi.

- Koji? - ubacio se prikladno kondukter.

- Onaj o seljaku i Nijemcima.

- Pričaj - kondukter je pažljivo pratio nikad napisan scenarij. Ja se nisam mogao sjetiti nijednog vica o seljaku i Nijemcima.

- Drugi svjetski rat. Idu Nijemci tražiti partizane i upali u neko selo u Bosni. Izvukli seljaka, ženu mu i dvije kćeri pred kuću i traže informacije. Seljak, naravno, pomaže partizanima jer je pošten, ali neće ništa reći.

„Govori! Gdje su partizani?“ urla glavni Švaba.

„Ne znam“, pomalo će prkosno seljak.

„Reci, gdje su partizani? Ubit ćemo ti ženu ako ne kažeš!“

„Ne znam!“

I ubiju mu Švabe ženu. Bace je na koljena i metak u glavu.

„Gdje su partizani?“ ponovi glavni Nacista.

„Ne znam“, laže seljak i dalje.

„Reci, neće nitko saznati da si nam ti rekao!“

„Ma ne znam.“

„Reci ili ćemo ti spaliti kuću i imanje!“

„Ne... znam!“

I spale mu oni i kuću i imanje. Prođe malo vremena. Stoji seljak, stoje mu kćeri, gledaju kako kuća gori. Leži mrtva seljakova žena. Napokon, propadne mu kuća, strovali se sama u sebe pa glavni nacist opet upita:

„Gdje su partizani?“

„Ne znam“, sasvim smireno odgovori seljak. Kao da mu nisu ubili ženu i spalili kuću.

„Slušaj, ubit ćemo ti kćer ako nam ne kažeš.“

„Nemam ništa za reći“, odgovori seljak kao da se ne boji za kćer i kao da mu nisu spalili imanje i ubili ženu.

I uzmu Švabe kćer, izvuku je pred seljaka, upere joj pištolj u glavu.

„Gdje su partizani?“

„Ne znam.“

Pukne pištolj i ubiju mu kćer. Pa ostane seljak pred spaljenom kućom sa samo jednom živom kćeri. Stoji i ne mrda. Kao da mu ne uništiše sve pred očima.

„Gdje su partizani?“ glavni Švaba već je bijesan. Ali seljak nije.

„Ne znam.“

„Ubit ćemo ti i zadnju kćer, ako nam ne kažeš. Zatrt ćemo ti krvnu liniju. Geni će ti propasti! Gdje su partizani?“

„Ne znam.“

I izvuku mu zadnju kćer pred njega, stanu je mlatiti. Neće pucati u nju, nego je ubijaju vojničkim čizmama i kundacima pušaka. Traje to, a seljak joj ne može pomoći. Samo gleda šta joj rade. Na kraju ni zadnja kćer mu se više ne miče niti diše. Stoji seljak, a pred njega stao glavni Nijemac.

„Govori! Gdje su partizani?“ zaurla Švaba.

„Ne znam“, smireno odgovori seljak, što Švabu razbjesni do kraja.

„Govori!“ krikne i otvorenim dlanom udari seljaka po obrazu. Obraz se zacrvni, seljak se primi za njega pa mu u očima zaiskri i glasom u kojem se čuje želja da Švabi pregrize grkljan odgovori:

„Opa, sad smo se počeli i šamarati!“

Kondukter je prasnuo u smijeh, ja se samo smješkam. Nešto mi puno mrtvih za vic. Ali klimam glavom da razumijem, dok Matej kroz smijeh pita razumijemo li koja je težina šamara na ovim našim prostorima.

- Vidiš, Dejanoviću - dobacuje kondukter kad se uspio smiriti od smijeha.

- Poanta! Ovaj vic je objasnio cijeli antifašistički pokret i zašto je uspio. Sve je u poanti. Čak i ono legendarno NE Staljinu je objašnjeno ovim vicom.

- Da - dodaje Matej.

- Možeš nas gaziti, možeš nam spaliti zemlju, pobiti obitelji. Možeš svašta, ali nemoj nas šamarati. Nemoj... E, mene je čovjek ošamario. Nije stalo na tome, nego je s time počelo. I ne znam, ne mogu znati bih li ja prešao preko tog šamara da je ostao samo na njemu, makar sumnjam. Peče me i danas. Bilo je to devedeset prve. Ja sam još živio s ocem i majkom. U Osijeku. Danas živim u Zagrebu. Ali to nije važno. Otac mi je bio u mirovini, umirovljeni JNA oficir. Vojnik. Majka je isto bila već u mirovini. Živjeli smo u stanu njih dvoje, sestra i ja. Imao sam nekih 17 godina, tinejdžer. Sestra je taman postala punoljetna.

Ja sam iz miješanog braka. Stari Hrvat, stara Srпкиnja. Oboje Jugoslaveni koliko se to samo moglo biti. Nisam ni znao koje su im prave nacionalnosti dok nije počelo. A kad je počelo, saznao sam da smo sestra i ja polutani. Stari nas je uvjeravao da će to sve proći, da se narod

samo malo uzjebao. To je bila njegova riječ. Donio ju je sa sobom iz Kozare, sela u Bosni u kojem je rođen. Kad se neko uzjebe to znači da se uznemirio, ali da je njegov nemir beznačajan i da neće imati nikakvog značajnog učinka. E, stari je tvrdio da se narod uzjebao. Stara nije ništa tvrdila. Ona je rodom iz Osijeka. Ona se nije izjašnjavala. Nije nikad imala naviku da se izjašnjava jer stari je ipak bio oficir. Njegovo je bilo da komanduje.

Kad je sve počelo da kuha, kad se narod uzjebao, stari je ostao miran.

„Ja sam u penziji“, šalio se pa ozbiljno dodavao da se ne misli miješati u gluposti, da će se sve to smiriti, da će Armija ako treba stati na granice i reći „dosta“ kad vide da je dosta. Bilo je ljudi koji su ga pitali što se ne uključi, ali je stari odgovarao da se on u politiku neće miješati, a da, ako će njegov Osijek netko napasti, da će ga on braniti. Do tada, objašnjavao je, neće da ima posla ni s kim i ni s čim. „Ja sam u penziji“, zaključivao je pomalo u šali, a pomalo ozbiljno. Došla je onda i '91., staroga više nitko nije ništa pitao, a on nije ništa ni govorio. Samo je nama, kod kuće, znao ponoviti da se narod uzjebao, ali ni sam nije više bio siguran u to. Zato je valjda više šutio, nego što je pričao. Nije znao šta da kaže ni šta da komanduje. Susjedi, tad smo ih zvali i komšijama, su nas izbjegavali. Dobar dan, dobar dan, bilo je najviše što se progovaralo. Nije bilo ispijanja kava niti je starce tko zvao, niti su oni koga zvali kod nas. Povremeno, znao je zazvoniti telefon. Stari je uvijek inzistirao da se on javlja. Nije nam pričao tko zove ni šta hoće, ali smo mi nekako znali da to zovu da mu „jebu mater“. Jednom se sestra javila kad starog nije bilo kod kuće. Zvao je neki čovjek, ispričala je, tražio je tatu, a kad mu je rekla da nije doma, čovjek joj je rekao da mu poruči da će zaklati i njega i njegovu četničku kopilad. Ispričali smo to starom, a on je rekao da je dogovorio s prijateljem iz Zagreba da nam iznajmi svoj stan. Prijatelj je putovao izvan zemlje i ostavljao je stan prazan. Sestra je trebala na fakultet ionako.

„On izlazi iz stana prije ljeta, ne zna još točno kada. Ti ćeš povesti brata sa sobom i ostat ćete tamo dok se ovo malo ne smiri. I mama će s vama da vam pomogne da se smjestite. Ja ću ostati ovdje čuvati stan“, komandovao je stari. Ali komandovao je uzalud. Prijatelj mu nije prije ljeta izašao iz stana, nešto mu se bilo zakompliciralo i trebao je tek sredinom ljeta, negdje u osmom mjesecu izaći iz stana. Sestra je otišla na prijemni, položila ga i vratila se u Osijek čekati početak akademske godine. Nije imala ništa za raditi u Osijeku, samo se sretala sa školskim prijateljicama i visjela po kavama. Komande staroga ostale su na snazi, ali su se pomjerile za osmi mjesec. Nije bio sretan s time, ali nije pokazivao ni brigu. Jedino što nije uspijevaao sakriti bile su godine. Odjednom se na njemu počelo vidjeti da je star. Odjednom se vidjelo da je u penziji.

Nije dugo prošlo otkako smo proslavili, kod kuće, uspješan prolaz sestre na prijamnom ispitu za Agronomski fakultet u Zagrebu. Nije dugo prošlo od tada do dana kad sam popio šamar. Zapravo, bilo je jutro. Dan je tek svanuo. Samo su stari i stara bili budni. Na vrata je došla skupina ljudi. Bilo ih je petero. Jedva su se progurali kroz predvorje. Nijedan se nije izuo, iako je kod nas bio običaj da se ljudi izuju kad nam dođu.

Buka me je probudila pa sam izašao. Sestra je ostala u svojoj sobi, samo je bila otvorila vrata da vidi kakva je to buka, ali ju je stari jednim mahanjem rukom natjerao da zatvori vrata.

U dnevnoj sobi su stajali ta petorica, mladi neki dečki, tek nekoliko godina stariji od mene. Preko puta njih su stajali stari i stara.

„Momci, ja sam Hrvat“, čuo sam starog kako im govori.

„Kurac si ti, a ne Hrvat“, odgovorio mu je najniži od petorice, kasnije ću saznati da se zove Darko. Držao je u ruci pištolj od starog. Bili su došli u pretragu, tako su rekli. Tražili su skriveno oružje. Našli su pištolj koji je stari ponio sa sobom kao uspomenu na karijeru. „Šta će ti ovaj pištolj? Je li, Jugoslavenu, šta će ti pištolj?“ urlao je Darko na starog. Urlao je i lupao drškom pištolja staroga u prsa. Stari nije reagirao. Ali sam ja poletio da stanem između njih dvojice. Progurao sam se, a Darko je prebacio pištolj u lijevu ruku pa me desnom ošamario. Prokipio sam sedamnaestogodišnjim bijesom, ali me je stari zaustavio da se ponovo proguram pred Darka. Mama me je zgrabila i držala.

„Kuda si ti krenuo četnikiću?“ dobacio mi je Darko pa se opet okrenuo starom. „Kuda je on krenuo? Jesi ovaj pištolj za njega čuvao? Da puca po nama?“

„Nisam. To je uspomena. Ja sam u penziji.“

„U penziji, je li. A gdje si radio. A?“

Stari je šutio. Bilo mu je jasno da znaju da je radio u JNA. Bilo mu je jasno da znaju i tko je i što je i tko su i što su mu žena i djeca. Darko je i njemu opalio šamar, a stari nije dizao glavu da mu Darko ne vidi oči. Onda se pred Darka progurao drugi iz te skupine.

„Pištolj ćemo zaplijeniti. Ne može nam svatko biti naoružan u ovom gradu.“

„Dobro“, odgovorio je stari i pogledao za Darkom koji je prišao vratima sestrine sobe.

„Vi... Bilo bi najpametnije da odete iz grada. Mi smo došli samo u pretres. Ima ih koji dolaze

i drugačije.“

„Dobro“, odgovorio je stari i dalje gledajući za Darkom koji je otvorio sestrina vrata, ušao pa ih ponovo zatvorio.

„Je l' se razumijemo?“ pitao je pristojni.

„Razumijemo se“, odgovorio je stari.

„Pogledajte me, da vidim da se razumijemo.“

Stari je maknuo pogled s vrata sestrine sobe i pogledao u pristojnog.

„Dobro, sad ćemo pretražiti stan da vidimo da nema još oružja ovdje i onda vas ostavljamo da se pakirate. Dok mi pretražujemo, vi lijepo sjednite ovdje za stol i popijte jutarnju kavu“, pokazao je rukom prema stolu. Mi smo sjeli, a četvorica mladića su krenula besmisleno kopati po našim ladicama i vitrinama. Jedan je otišao u moju sobu i tamo je cijelu raskopao. Drugi je napravio nered u spavaćoj od staraca. Ostala dvojica su kopala po dnevnoj i po kuhinji. Nitko nije ulazio u sestrinu sobu. Niti je tko izlazio iz nje.

Trajalo je to još možda desetak minuta, a onda je Darko otvorio vrata u koja je otac desetak minuta buljio, činilo mi se, bez treptanja. Momci su se odmah okupili pa izašli. Pristojni je na izlasku ocu dobacio da „bude pametan“, ali stari nije ništa odgovorio. I dalje je buljio u vrata sestrine sobe. Sve dok ona nije izašla iz nje. Blijeda i klimavih nogu otišla je u kupaonu. Nikome nije ništa govorila. Nitko je nije ništa pitao. Nikad.

Prespavali smo još dvije noći u tom stanu, da bi već trećeg dana svi skupa sjeli u auto i otišli za Zagreb. Prijatelj od staroga dao nam je da noćimo kod njega dok on ne ode za Njemačku.

TRG SLAVIJA

Matej je zašutio na trenutak, kondukter gleda sebi u koljena, a ja nemam pravog komentara. Pitao bih ga za sestru, ali se istovremeno ne usudim i ne mogu odoljeti.

- Jeste li ikada pitali sestru što se dogodilo? - presjekao sam, ne mareći što me je kondukter odmah prijekorno pogledao.

- Nisam. Nema se tu šta pitati. Pa jasno je što se dogodilo. Tijana je jaka cura. Završila je fakultet, zaposlila se. Ima kćer, muža... Nismo baš u kontaktu. Ima nekoliko godina da se nismo ni vidjeli niti čuli. Nisam je nikad pitao ništa. Znao sam nekad početi pričati o tom danu, ali bi me prekinula. Prvih nekoliko puta bi kao slučajno promijenila temu, a kasnije mi je i rekla da joj idem na živce s tim stalnim prisjećanjem. Nisam nikad pričao o njoj niti sam išta namjeravao pitati. Pričao sam najviše o sebi. O šamaru. Pomalo o starom i moždanom koji ga je satio ni godinu dana nakon što smo doselili u Zagreb. I drugom moždanom koji ga je dokrajčio nekoliko godina poslije. Rekao sam joj da mislim da je starog polomio šamar na koji nije smio odgovoriti. Pokušavao sam joj reći da i mene, godinama poslije, peče šamar koji sam morao popiti. Jer bilo je tako. Nisam ja nekakav gad, nije da me nije bilo briga za sve ostalo što se dogodilo, ali već istog dana počeo sam se koncentrirati na taj šamar. Vrtio sam ga u glavi. Vjerojatno sam ga do danas silno preuveličao, ukrasio i šta već ne. Toliko sam ga puta izvrtio u glavi da bih danas mogao opisati točno gdje je svaki Darkov prst bio na mom licu. Mogao bih opisati svaki položaj njegove ruke u zamahu do u tančine. Mogao bih sve to nacrtati, samo bih teško mogao garantirati da je uistinu tako bilo. Jer toliko sam puta taj šamar izvrtio u vlastitoj glavi da sam se sam sa sobom sigurno lijepo naigrao gluhog telefona.

Svaka pomisao na starog, staru ili na Tijanu, na bilo koga od njih tog dana, svaka bi me pomisao brzo dovelo do tog šamara i ja bih ga se hvatao ko beba gorile za majčina prsa pri skakanju s grane na granu. Instinktivno sam cijeli taj dan sveo na taj šamar. I sve ove dvadeset dvije godine poslije na vraćanje tog duga, samo s kamatom.

Odmah sam znao da ću morati čekati. Nisam znao da će to biti toliko dugo, ali sam znao da ću dugo čekati da ostvarim bilo kakvu osvetu. Danas znam da mi je ona bila na pameti isti trenutak nakon šamara. I dobro je da me je stara tada zaustavila jer bi mi osveta propala da sam pokušao tada. Onako mlad, nisam to znao i nisam se lijepo odnosio prema majci otada

nadalje, vjerojatno zbog toga. Ali danas znam. Znam i da stara nije o tome razmišljala kad me zaustavljala, ali mi je neovisno o motivu učinila uslugu.

U Zagrebu sam već počeo miješati uspomene na šamar s izmišljenim uspomenama na osvetu. Kovao sam djetinjaste planove u glavi i puno je vremena prošlo tako. Zamišljao sam se kako naoružan do zuba ulazim u Osijek, prolazim kraj ploče na kojoj piše ime grada, vrebam iz grmlja i zaskačem Darka. Ponekad sam ga na licu mjesta ubijao nožem, ponekad sam ga otimao i provodio dane slušajući njegovo zapomaganje i kukanje samo da bih ga na kraju velikodušno razriješio muke metkom u čelo. Bilo je i verzija u kojima sam prvo ostalu četvoricu, a kao posljednjeg na meniju Darka, skidao snajperom s udaljenosti, uživajući u panici koja ga je obuhvaćala sve jače i jače što je bilo manje živih među onima koji su bili u stanu. I znao je što se događa. I znao je tko to radi. I nije mogao ništa poduzeti da ne bude jednog dana posljednji na popisu.

Bilo je svakakvih planova i ideja. Jednom sam starom krenuo pričati jednu, a stari je pobjesnio pa me gađao tubom senfa koji je taman bio cijedio na tanjur kraj hrenovki koje si je skuhao. Promašio je, ali ja nisam poslije spominjao ništa od toga. Ni njemu, a ni staroj kojoj ionako nisam ništa pričao jer sam nju smatrao kukavicom. Samo, iz incidenta sa senfom sam shvatio da ću morati pričekati da se bar odselim od staraca. Nisam tada još slutio da će stari uskoro biti osakaćen udarom, a onda i mrtav.

Staroj je trebalo nešto duže da umre. Nije, istina, u Zagrebu našla prijatelja, ali se uživjela u sestrin život i dobro se držala živeći kroz nju. Ionako žene nakon smrti supruga ne umiru jednako brzo kao muškarci nakon smrti supruge. Nije pravedno, ali je tako. Stara je počela propadati nakon što se Tijana odselila od nas i uselila sa momkom, koji je ubrzo postao suprug i otac. Stara je pokušavala prebaciti se s brige za sestru na brigu o meni, ali joj nisam dao. Ulazio sam i izlazio iz stana u kojem smo živjeli ne obraćajući joj se ponekad danim. Jeo sam što je kuhala, ali nikad u isto vrijeme kad i ona. Išla mi je užasno na živce. S pitanjima, sa savjetima... Nisam joj htio spominjati onaj dan, nisam se htio sramotiti pred njom, na glas se prisjećati šamara koji mi nije dala osvetiti. A vrijeme je teklo, godine su prolazile. Mene šamar nije napuštao, samo su mi vlastite ideje i planovi za osvetom izgledale sve nerealnije. Nisam tada znao ni kako se ijedan od one petorice koji su nam upali u stan zove. U stan je kasnije uselio neki drugi čovjek, čuli smo, ali ni on tamo nije dugo boravio. Jedno vrijeme su se mijenjali stanari. Na kraju su jedni ostali i tamo su i danas, ali oni nemaju ni pojma da smo ikada tu živjeli.

Pogotovo nisam znao ništa o Darku, ni ime mu tada nisam znao. Svi moji ambiciozni planovi

sastojali su se samo od egzekucija na ovaj ili onaj način, ali nigdje nije bilo ni traga njihovoj pripremi. Bojao sam se da je jedini trenutak za reakciju na šamar bio odmah po primitku. Ali me je stara spriječila. Da nije, možda Darko nikada ne bi ni ušao kod Tijane. A možda bi nas i sve tamo odmah pobili. Tko zna.

U glavi mi se već bio stvorio košmar oko svega toga. Miješao sam prisjećanje na šamar sa suludim planovima osвете i shvaćanjem da je sve to suludo. Nisam znao kako bih to presjekao, a nisam htio ni odustati od naplate duga. Nemam pojma što bi bilo da nije bilo sreće. Prošle su bile tri ili četiri godine. Na fakultetu sam sreo poznanika, nekadašnjeg školskog druga iz Osijeka. On je otpočeo priču o Osijeku '91. Rekao je da je čuo da su nam upali u stan. Spominjao je to kao da se ispričava za nešto pa je, kao da se hoće iskupiti, rekao da je čuo da je jedan od tih koji su upali bio i Darko Kontić, kasnije vlasnik osječkog kafića i lokalni poduzetnik.

„Nije tajkun, ali mu nije ni loše. Širi posao. Uvozi neku robu. Sigurno i šverca. Nitko ne zna čime se sve bavi. Nije velika riba, ali je riba“, objasnio mi je prijatelj. Darko Kontić se nije spominjao u novinama. Nisu ga slikali pa nisam imao kako provjeriti je li to stvarno jedan od one petorice. Ali sam imao neki trag. Realan, ostvariv cilj bio je preda mnom. Morao sam provjeriti jesam li otkrio jednog. A, ako sam otkrio jednog, on će me već nekako odvesti do ostalih. Ime Darko Kontić sam zapamtio. No, nisam mogao odmah otići za Osijek. Nisam to mogao napraviti staroj, koliko god mi je išla na živce. Znao sam da bi premrla da čuje da sam se vratio u Osijek. Možda bi i umrla od straha. Nije mi to trebalo. Morao sam čekati. A dok sam čekao, listao sam novine, kupovao sam Glas Slavonije svaki dan da vidim da nisu slučajno fotografirali negdje lokalnog mladog poduzetnika Darka Kontića.

Stara je umrla sedam godina nakon starog. Nekoliko mjeseci prije njezine smrti, u Glasu Slavonije sam napokon naišao na priču koju sam tako dugo čekao i tražio. Darko Kontić, mladi uspješni poduzetnik iz našeg Osijeka, postao je ekskluzivni uvoznik srpskog kajmaka za Hrvatsku. Nije puno, ali Slavoniju je veselio uspjeh njihovog mladog čovjeka. Dobro, nije Darko više bio toliko mlad, ali je ostao mladolik pa mu se i mladost davalo prišiti. Na fotografiji je izgledao tek trunku zreliji nego u mom pamćenju. Nasmiješen je pozirao u supermarketu kraj frižidera punog kajmaka.

„Čuo sam da je Darko bio u tom vašem stanu jer je on postao polupoznat u Osijeku. Pročulo se za njega pa se pročulo da je s biznisom počeo za rata. Najviše se priča o tome da je švercao s čim god se moglo švercat“, ali ima ljudi koji kažu da je upadao i u kuće, da je bio dio ekipe za zastrašivanje. Prije nego je počeo sa švercom, tako je zarađivao. On i još neki su

dobivali ime i adresu pa su išli istjerati ljude. Priča se da je operirao po našem kvartu, kažu ljudi da je i kod vas upao. Čuli smo već tih dana da su vam upali, ali znaš kako je bilo...“, ispričao mi je fakultetski kolega. Sjetio sam se svake njegove riječi gledajući Darkovu sliku u novinama. Nasmiješen, zadovoljan, uspješan. U odijelu, u jednoj ruci porcija kajmaka. Ni ne sluti, uhvatio sam se kako mislim.

Brzo sam shvatio da se moram koncentrirati na Darka, da je uzalud maštati o ostalima dok njega ne riješim. Stara je još bila živa, ali vidjelo se da neće dugo. Stigao sam prije nego je umrla postati opet dobar s njom. Sjedio sam joj kraj kreveta i slušao njezine blesave planove koje je imala za mene. I nisam ni za jedan rekao da se neće ostvariti, iako sam znao da neće. Njoj sam govorio da ću pokušati, da joj je to dobra ideja, kimao sam glavom i puštao je da me miluje po kosi. Čekao sam da umre i stvarao vlastite planove. Nisam više bio onako tinejdžerski maštovit i to je bilo dobro. Znao sam da prvo moram saznati što više mogu o Darku pa tek onda smišljati sljedeće korake.

Tjedan dana nakon što mi je umrla majka otputovao sam po prvi put opet u Osijek. Pronašao sam Darkov kafić i u njemu popio piće. Njega nije bilo. Obišao sam stare prijatelje i poznanike. Obnovio sam kontakte s njima. Pažljivo sam to radio. Nisam Darka spominjao nikome dugo nakon obnove kontakata.

Otišao sam čak i do naše zgrade i saznao tko sad tamo živi. Pokucao sam susjedima, pozdravio ih s osmijehom, kod nekih i zasjeo, popio čašicu rakije i čuo njihova objašnjenja.

„Političari su govna. Zavadili narod da oni zarade“, autoritativno mi je objašnjavao susjed koji je među prvim skinuo Titinu sliku sa zida i na njegovo mjesto objesio Tuđmana. Titu je za svaki slučaj bio ostavio pod ormarom. Zlu ne trebalo. Sada više nije imao ničije slike na zidu.

Počeo sam obilaziti Osijek, prikupljati informacije djelić po djelić. Nisam žurio. Osjećao sam da ne smijem žuriti, da moram sve polako prikupiti, toliko polako da bude neprimjetno. Velik je Osijek grad, ali je opet i mali. Žurba bi mogla privući pozornost. Pročulo bi se da se raspitujem. Došao bi glas i do Darka, a to nisam htio. Zato je prikupljanje informacija uzelo toliko vremena.

Za to vrijeme, Darko Kontić je rastao. Nije to bio neki streloviti rast kakav je sigurno priželjkivao, ali je bio rast. Vozio je dobar auto. Imao je ženu, dvoje djece, finu kuću. Putovao je redovito. Bio je vlasnik nekoliko tvrtki, a dvije-tri je već bio stigao i ugasiti. Kupovao je

povremeno i po komad zemlje, neku nekretninu, udio u novogradnji pa preprodavao. Zараđивao je na svemu pomalo, zajebao je ponekoga, ali nikoga dovoljno da mu se to obje o glavu. Bio je nenamjerno pametan. Dovoljno jak da ga znaju, dovoljno slab da nikome ne prijeti. Želio je biti veći i jači, ali mu nije išlo. Učlanio se u regionalnu stranku, ali ni oni nisu previše marili za njega. Plaćao im je redoviti reket kao kakav-takav poduzetnik, a oni ga nisu maltretirali inspekcijama i provjerama. Otvorio je i restoran s dostavom pa su od njega iz gradskog vijeća naručivali ćevape, pljeskavice i ražnjiće uz gratis kajmak.

Sam je sebe pokušao prozvati hrvatskim kraljem kajmaka, vjerujući da će mu uz titulu doći i status pa i lova. Ali bilo mu je to uzalud. Niti mu se nadimak primio niti je kajmak samo preko njega dolazio u Hrvatsku. Nije takav proizvod da se da napraviti ekskluzivan lanac distribucije. Zadnjih godina počeo je češće ići u Srbiju. Pokušava naći nekoga da investira u proizvodnju kajmaka po njihovom receptu, ali u Hrvatskoj. Darko bi bio ovdašnji gazda, a taj netko tihi partner i financijer posla odande. Nudi on i više od proizvodnje kajmaka, nudi proizvodnju svega i svačega, ali je uvjeren da bi kajmak bio pravi ulaz na ovdašnje tržište. Nije još nikoga našao da pristane, ali ga nitko još nije ni odbio. Zavlače ga tamo, ali Darko to ne zna. Misli da on vesla njih. I lijepo mu je sjediti na tim sastancima, lijepo mu je u odijelu sjediti preko puta drugog čovjeka u odijelu. Nekako mu prija biti u društvu ljudi koji imaju više novca od njega. Ne zna da ga oni primaju i časte po potrebi samo zato da mu budu blizu ako nekom ludom srećom postane bitniji nego što jest.

Sve sam to saznao o Darku prateći njega i njegov posao. Zadnjih mjeseci sam ga počeo pratiti i pri putovanjima u Srbiju, u Beograd. On ide autom, ja vlakom. Odsjeda u hotelu Slavija. Nisam ni ja daleko.

Prošli mjesec sam mu čak i prišao. Pričao sam s njim. Bio sam primijetio da svaki dan jede tamo, odmah kraj Trga Slavija, kraj onog golemog kružnog toka, u fast foodu. Najčešće naruči gurmansku pljeskavicu i pomfrit i sok pa sjedne na malu terasu, natkrivenu onom ceradom i ruča okružen beogradskim momcima i djevojkama. Oni onako glasni, on u odijelu i tih.

Bio sam pustio bradu prije toga, a nabio sam na glavu i neku šiltericu pa sam bio siguran da me neće prepoznati. Ne bi me prepoznao ni bez toga, ali to mi je davalo prostora da kasnije po potrebi obrijem bradu, skinem šiltericu pa se tako još jednom maskiram.

Ušao sam na terasu i sjeo za stol do Darkovog. On je jeo i nije se obazirao. Vidjelo se da uživa u pljeskavici. Tada sam po prvi put vidio i da je imao ekstra porciju kajmaka. Svaki

komadić pljeskavice koji bi odrezao, namazao bi prije stavljanja u usta debelim slojem kajmaka. Uživao je u toj hrani. Čak je i pomfrit umakao u kajmak.

„Uprljat ćete odijelo!“ upozorio sam ga. Trznuo se kao da sam ga istrgnuo iz neke duboke misli.

„Ma neću. Često tu jedem“, kaže on meni.

„Nisam Vas nikad vidio. I ja sam tu često“, kažem ja njemu. „Ali ne znam da sam ikada vidio nekoga u odijelu da tako opušteno uživa u kajmaku. Ako kapne, ode odijelo!“

„Ha, ha. Ne brinite. Znam ja s kajmakom“, on će meni. „Ja sam kralj kajmaka u Hrvatskoj!“

„Nisam htio smetati, Vaša visosti“, nasmijao sam se i ja pa mu nazdravio pivom koje sam naručio samo da bih mu mogao u pravom trenutku nazdraviti. On je imao kolu pa je bio prisiljen njome odzdraviti.

„Ne smetate. Volim ovdje jesti. U biznisu stalno tražimo neke luksuzne restorane pa tamo uz neke preskupe ručkove sklapamo posao. A svi ipak najradije sjednemo u ovakav lokal i maznemo poštenu pljeskavicu ili ćevape s kajmakom. Svi smo u želucu još uvijek radni narod kojemu treba s vremena na vrijeme poštena hrana.“

Nazdravio sam mu još jednom i pustio razgovor da zamre.

Nisam išao razgovarati s njim tek tako. Ne znam točno zašto, ali trebalo mi je saznanje zašto stalno jede tamo. Već sam bio odabrao to mjesto za zbrajanje ovog dvije decenije hladnog računa. Nakupilo se i kamata. Morao sam biti siguran da nema nešto oko tog mjesta što ne znam, a što bi me moglo omesti ili čak spriječiti. Proleterski sentiment to sigurno nije bio.

I sad dolazimo do današnjeg dana. Darko se ponovo bio zaputio u Beograd, a ja za njim. Znao sam da mi nitko neće kontrolirati torbu na granici. Na njezinom dnu sam u vrećicu zapakirao pištolj i očekivano bez problema ušao u Srbiju. Svježe obrijan i ošišan jutros sam otišao na Trg Slavija. Ubrzo se pojavio Darko. Naručio je gurmansku pljeskavicu, pomfrit i kolu pa sve na tacni odnio na terasu, sjeo i prionuo. Ja sam naručio samo veliki pomfrit i nitko se nije obazirao što ne skidam rukavice dok ga nosim na terasu. Sjeo sam Darku iza leđa i gledao ga kako jede. Planirao sam likvidirati ga čim prije i nestati. Ali predomislio sam se gledajući ga. Uživao je u svakom zalogaju pa sam ga pustio. Pustio sam ga da reže pljeskavicu, maže kajmak i zalijeva zalogaje sokom. Bio sam nekako milostivo raspoložen, iako mi nije bilo pametno išta duže nego što je nužno sjediti tamo. Što duže sjedim, davao

sam nekome više vremena da me primijeti po nečemu, da se zagleda u mene i zapamti me. Nije mi to bilo pametno, ali sam odlučio pustiti ga da pojede. Kad je zadnji zalogaj namazao kajmakom i strpao u usta, izvukao sam pištolj i položio ga na trenutak samo na koljena da stignem udahnuti. Onda sam ustao. Darko je progutao zalogaj i, iako mi je bio leđima okrenut, znam da je uživao u njemu. Znam da je uživao u tom spoju toplog mljevenog mesa i kajmaka. Progutao je i nije stigao zažaliti što je ručak gotov. Ispalio sam mu metak u potiljak. Klonuo je prema naprijed, a na terasi je nastala buka. Čulo se vriskanje i prevrtanje stolova. Ljudi su se uzjebali, a ja sam izašao s terase i hitrim korakom zamaknuo iza ugla pa iza još jednog. Onda sam spremio pištolj u vrećicu i taksijem otišao do Zemuna. Tamo sam sjeo na prvi autobus do Nove Pazove. U Novoj Pazovi sam se riješio pištolja i vrećice, smirio se i dočekao ovaj vlak.

- Kako ste se riješili pištolja? - morao sam ga pitati.

- Rastavio sam ga i bacio u kanalizaciju. Ako ga itko ikad i nađe, neće ga moći ni sa čim povezati. A, ako ga i povežu s Darkom, teško će ga moći povezati sa mnom.

- A torba? Niste otišli po svoju torbu.

- Nisam ni trebao. Bacio sam i torbu i ono malo robe što sam imao u njoj već ranije. U smeće, daleko od Slavije. Putovnicu i novčanik sam imao sa sobom. Sve je to bilo unaprijed uračunato.

Sjedim i ne znam što da mislim. Ispričao mi čovjek kako je ubio drugog čovjeka.

- Je, sve je to lijepo planirano, tragovi skriveni i onda meni tu sve ispričate - shvatio sam brzo.

- Ne brine me. Siguran sam da razumijete. Sve sam ispričao pa sam siguran da razumijete. A morao sam nekome ispričati. Dugo sam planirao sve tako da prije okončanja Darka podsjetim, da mu kažem i tko sam i zašto ću ga ubiti. Ali sam onda shvatio da bi me to dovelo do svačega... Davelo bi do rasprave, do molbi, do negiranja. Nudio bi mi da mu vratim šamarom. Tvrdio bi da je sestrinu sobu samo pretražio. Pa bi pričao tko zna što o svemu tome. Nije mi to trebalo. Znao sam sve što sam trebao znati. A opet, nešto u meni traži da ispričam sve do kraja. Koliko mogu i koliko imam za reći. To sam i napravio pa vi sad vidite - zaključio je Matej pa dignuo ruku u znak pozdrava i ostavio me opet samog s kondukterom.

LOVAC NA JELENE

Probudio sam se, ali su mi oči još uvijek zatvorene. Događa mi se to ponekad. Kad mi je jako teško ustati iz kreveta, navući čarape, oteturati do kupaone, kad mi je užasan teret napuniti kuhalo za vodu i dočekati da je dovoljno vrela da njome zalijem instant kavu pomiješanu sa šećerom. Sjedim tada, još uvijek kapaka tek milimetre razdvojenih, i gutam kavu bez uživanja. Samo da me razbudi. Sjedim tada i proklinjem sudbu koja me goni da ustajem iz kreveta te smišljam isprike koje neću iskoristiti, a koje bi mi mogle omogućiti da bar još sat, dva zaklopim oči.

To mi se događa i sada. Budan sam i svjetlo mi se probija kroz kapke. Narančasti su iznutra. Svijetle mi kapci, a svaki pokušaj otvaranja očiju me boli. Neobično, nije me probudio nikakav zvuk, nikakva osoba. Mora da je krivo ovo prokleta svjetlo koje se probija i kroz kožu.

Lakše je ako prvo zijevneš. Lakše je otvoriti oči. Prvo trunku. Pa zijevneš još jednom. Uzalud mi je zavlačiti se pod poplun. Ovo nije moj poplun. Ne miriše tako. A i da je moj, bilo bi mi uzalud ovo što radim. Ovo navlačenje popluna preko glave. Cijeli svijet je krcat svjetlom. Toliko ga je da se zavlači i u postelju, pronalazi put... Ali, lakše mi je otvoriti oči ispod popluna. Nekako je lakše. Svjetlo koje je dovde prodrlo ne grize toliko.

Vrijeme je da pogledam oko sebe. Da vidim gdje sam. Sjećam se. U bolnici sam. Vlak kojim sam putovao iz Beograda izletio je iz tračnica. Preživio sam. Osjećam noge, obje. I ruke. I ne onako fantomski. Pružaju otpor okolišu. Fantomske noge i ruke ne mogu pružati otpor. One mogu samo boljeti. Možeš ih osjećati, ali one ne mogu utjecati na materijalni svijet oko njih. Bar ne direktno. Moje noge i ruke to mogu. Nisam osakaćen.

Drugi mi je ovo dan u bolnici. Bar mislim. Možda sam nešto i prespavao. Da nisam bio u komi? Kao u sapunicama ili znanstvenofantastičnim serijama. Možda, ako se pridignem i pogledam kroz prozor, možda ću vani vidjeti neki sasvim novi, meni strani svijet. Po drugi put u životu. Po ne znam koji put u životu, ako ćemo iskreno. Ali, ovako dramatično, bio bi mi to tek drugi put.

Možda će me, kad pogledam kroz prozor, šokirati pola ljudi – pola roboti koji šeću bolničkim dvorištem. Možda i nemam više svoje noge, svoje ruke, možda su i one kiborške. Znam, glupo je, ali pridižem se da izvirim kroz prozor.

- Dobro jutro. Kako ste? - čujem glas iza leđa. Bio je to više glasić. Onako baš zagrebački. Onakav kakav bi, da je došao iz muškog grla, zvučao totalno gej, a iz ovoga grla zvuči totalno ljupko.

- Dobro jutro - okrećem se. Mojih je godina, možda čak i koju mlađa od mene. A možda i starija. Nikada nisam bio vješt u procjenjivanju nećijih godina.

- Nije neki dan za gledati kroz prozor. Kiša je padala cijelu noć.

- Ma ja samo provjeravam šeću li ljudi-kiborzi dvorištem - manijakalna iskrenost je siguran znak da barim. Znam to i prepoznajem. Ja barim. Zašto? Oduvijek me je palilo ako žene nose bijele čarape. Ne mislim na one duge, najlonke. Ne. One prave, obične čarape kakve i muškarci nose. Totalno je kliše, ta moja mentalna erogena zona. Bijelo predstavlja nevinost. Bolje da se ne seciram dalje. Jasno mi je.

- Kiborzi?

- Ma da. Šta ako sam bio u komi godinama i cijeli svijet se promijenio. Mogli su biti i zombiji ili u potpunosti pust svijet. Ali meni su jutros prvi na pamet pali ljudi-kiborzi.

Predajem se. To mi je taktika. Karte na stol pa makar na kartama bila slika totalnog luđaka. Važno je pobuditi interes. Oduvijek su mi vlastite misli bile interesantne. Valjda računam na to da bi i njoj, svakoj ženi, mogle biti interesantne.

Da me ova doktorica sad upita, bez oklijevanja bih joj priznao da me pali. Iako, ona ne nosi bijele čarape. To tek sad primjećujem. Gotovo cijela je u bijelom, doktorska kuta, hlače... Ali čarape su joj u boji. Jedino su čarape na njoj u boji. To su neke narančaste stopalice. Nisam ni znao da se palim na narančaste stopalice. Očito je tako.

- I?

- Što? - Zbunila me. Zapravo, zbunio sam se sam. Previše paralelno razmišljam dok vodim razgovor. To jest barim.

- Ima li kiborga?

- Nisam vidio nijednog. Makar, bilo bi za očekivati da je tehnologija takva da ne bih primijetio razliku između kiborga i čovjeka. Napravili bi te proteze toliko slične ljudskim udovima da laik koji je godine proveo u komi ne bi primijetio ništa neobično.

- Pa da. Ako je svijet toliko tehnološki uznapredovao da stvara ljude-strojeve – sviđa mi se što se uključila u moje misli – valjda bi bio dovoljno estetski i tehnološki napredan da izgledaju kao obični ljudi.

- Ali nema nikoga ispod prozora. Uzalud sam provjeravao. Oprostite ako je nepristojno, pitam ovo samo pod pretpostavkom da sam proveo godine u komi pa nisam u toku s trenutno pristojnim ponašanjem. Ali da niste Vi kojim slučajem kiborg?

Smije se. To je fenomenalno.

- Ne. Ja sam doktorica Đurić i sva tehnologija koja poboljšava moju ljudskost su naočale – prstom pokazuje na naočale. Klasičnog su oblika. Ništa moderno ili nekakvo da privlači posebnu pažnju. Tamnosmeđi okvir, dva velika stakla. I njezin dugi prst koji pokazuje na njih.

Da, palim se i na naočale. Profesorice i učiteljice. I palim se i na uniforme. Autoritet. Moje seksualne sklonosti su apsolutno klišeizirane. Nije mi drago zbog toga, ali je tako. Žena mojih godina u bijeloj odori s narančastim čarapama koje odaju njezinu zaigrano divlju stranu i koja k tome nosi naočale, a još je i bazično zgodna, dakle normalne tjelesne težine, ženstvenih oblina i simpatičnog lica... To je garantirano napaljivanje za mene.

- Vjerujem. Ja sam Marko – pružam ruku. Tek sada shvaćam da ovo i nije baš bio uobičajeni način upoznavanja doktora i pacijenta. Čini mi se da je i ona to shvatila kad sam joj pružio ruku. No, prihvatila ju je.

- Jelena - ima solidno snažan stisak ruke. To je dobro. Ni žene ne bi trebale pružati ruku kao da pružaju mlohavu ćunu.

SEKSI(ST)

Nisam ni kavu popio, ali me ulazak Jelene potpuno razbudio. Doktorice Jelene. Trebao bih to imati na umu, ali nemam. Bez dužnog sam poštovanja prema godinama koje je ova mlada žena uložila u krvavo školovanje da bi joj se uz ime vezala titula. Za mene je od prvog trenutka bila žena. Priznajem, to je nekorektno od mene. Možda čak i seksistički. Ali je tako.

Ma, ako ćemo sasvim iskreno, ne bi to trebalo biti uvredljivo. Muškarci... Zapravo, nije pristojno govoriti u tuđe ime pa tako ni u ime svih pripadnika vlastitog spola. Ja, koji sam muškarac, ne bih osjetio nikakvu uvredu da doktorica Jelena u meni sada vidi neodoljivo privlačnog muškarca. Umjesto pacijenta u bolničkoj pidžami. Ne bi trebalo biti uvredljivo ni to što ja u njoj ne vidim liječnicu nego žestoko seksi ženu. Zar je loše biti seksi? Ili žena? Zar je loše da se to vidi? Da ja to prepoznam i cijenim? Nije ona zbog toga ništa manje doktorica.

Uostalom, ne znam ni zašto mi uopće treba doktorica. Znam, izlijetanje vlaka iz tračnica može nanijeti vrlo ozbiljne ozljede duši i tijelu svakog čovjeka. Ali ja sam već utvrdio da imam sve udove, ništa me ne boli, nisam prikopčan na infuziju, mozak mi radi... Ovo kako sada radi je isto kako je radio i prije nego je vlak izletio. Ne kišem, ne kašljem, nemam vrućicu. Ne dišem sa smetnjama, ne vrti mi se. Ja nemam nikakvih simptoma, a ipak sam u bolnici.

- Kako Vam je tu kod nas? - ljubazna je.

- Dobro. Iako, ne znam zapravo ni zašto sam tu. Nisam imao dosada prigodu razgovarati s doktorom. Samo sam jučer, mislim da je to bilo jučer, razgovarao s policajcem. Ali nismo razgovarali o mom zdravstvenom stanju, nego o nesreći.

- S policajcem?

- Da. Istražitelj. Istražuje nesreću. Vlak koji je izletio iz tračnica.

- Je li Vas uznemirio taj istražitelj?

- Nije. Zanimali su ga drugi putnici iz vlaka. Pokušava saznati što se zapravo dogodilo. Mora postavljati pitanja.

- Kako ste se osjećali dok ste odgovarali na ta pitanja?
- Bilo je u redu. Nemam ništa protiv pitanja. Ne znam koliko sam mogao pomoći, ali ja zapravo i volim odgovarati na pitanja.
- Volite pitanja?
- Možete mi govoriti ti. Čudno mi je kad mi govoriti vi.
- Voliš da ti se postavljaju pitanja?
- Pa da. Znam, malo je naopako, ali ja volim pitanja. Mrzim ljude koji samo šute dok s njima razgovarate. Kao da ni ne slušaju.
- Mrziš?
- Dobro, malo je prejaka riječ. Idu mi na živce.
- Znači, razgovor s istražiteljem je bio ugodan?

Jelena ne nosi stetoskop oko vrata. Mlade doktorice inače stalno nose stetoskope oko vrata. Oduvijek sam vjerovao da to čine kako bi ih pacijenti razlikovali od medicinskih sestara koje su isto u bijelim uniformama.

- Pa je, razgovor je bio ugodan. Iako nisam baš siguran da je policajac kojeg su mi poslali najbistrije biće u inače ne baš bistroj vodi koju zovemo policijom. Ako je prosječni policajac mutan kao čaša vode u kojoj si rastopio vitamin C, onda je istražitelj kojeg su meni poslali bio ta čaša u koju je netko još k tome ubacio šaku blata.
- Hoćeš reći da je bio glup.
- Da. Htio sam se ljepše izraziti, ali može i jednostavno glup.
- Zašto to misliš?
- Za cijelog razgovora je bio nekako... Kao ljudski diktafon. Bilježio je što sam mu pričao, ali nije to nekako istinski registrirao. Tako mi je bar izgledalo. Nisam bio siguran ispočetka. Jer pričao sam mu o cijelom putovanju. Pričao sam mu kako sam u vlak ušao u Beogradu, gdje se vlak još zvao voz. Nije reagirao na tu moju igru riječima i nacija. Ispričao sam mu da mi se nije svidjela unutrašnjost vlaka, da mrzim autobuse i da je vlak umjesto separea imao

sjedala raspoređena onako kako se raspoređuju u autobusima. Čak sam rekao i da me to bacalo u očaj. Nije reagirao ni na očaj. A za očekivati je da se svatko normalan zapita je li čovjek kojeg nedostatak separea i autobusni raspored sjedala baca u očaj, je li taj i takav čovjek ipak pomalo poremećenih čuvstava. Od policajca bih očekivao i da posumnja ima li takav labilan čovjek, sklon dramatičnom doživljaju i najbanalnije sitnice, ima li možda baš on veze s nesrećom koja je uslijedila.

- Htio si da policajac posumnja da si ti povezan s izlijetanjem vlaka?

- Ne. Nisam to htio. Nisam mu zato rekao za očaj. Rekao sam zato što je bilo istina. Uistinu sam bio očajan na početku putovanja. Ali ozbiljan istražitelj valjda sumnja. Na licu ovog mladca kojeg su mi poslali nisam vidio ni trunke sumnje. Samo je bilježio što mu govorim. Kao da sam ja Bog, Alah, a on Muhamed i diktiram mu Kuran. Ali lako za to što nije reagirao na očaj. On nije reagirao ni na što. Ispričao sam mu o kondukteru koji me cijelim putem oslovljavao imenom. Bez da sam mu se ikada predstavio.

Jelena me pozorno sluša. Sjedim na rubu svog kreveta, a ona je sjela na rub susjednog. Gleda me u oči i nimalo ne vrluda. Krajnje je koncentrirana na to što govorim. Sjedi u istoj pozi kao i ja. Čak i mijenja poze onako kako ja mijenjam poze. Prekrižio sam noge pa ih je prekrižila i ona. Sjeo sam u jednom trenutku na lijevu ruku pa je i ona sjela na svoju. Kažu da ljudi imitiraju ljude koji im se sviđaju. I prije nego što postanu svjesni da im se sviđaju. Mislim da postoji realna šansa da se sviđam doktorici Jeleni. Ne mogu biti siguran u to. Ima i drugih znakova da se sviđaš djevojci. Ako se počnu igrati s kosom, recimo. A opet, imitiranje pokreta može biti i tehnika u nekim strukama. Psihoterapeuti se koliko znam njome koriste da što bolje shvate klijenta.

- Dobro, zašto si bio očajan u vlaku? - pita me.

- Ne znam. Očaj je kod mene takav. Funkcionira samo ako je nešto glupo njegov uzrok. Kada bih mogao reći zašto sam očajan, onda više ne bih bio. Jednostavno ne volim autobuse. Volim vlakove, ali vlak za mene podrazumijeva separe. Ovdje nije bilo separea. Ne znam to bolje objasniti. Glupo je.

- A policajac to nije shvatio?

- Ili ga nije zanimalo. Nije prepoznao da bi mu to moglo biti važno za slučaj.

- Ti misliš da je važno? - počela me je malo nervirati.

- Pa nije. Nemam ja veze s izlijetanjem vlaka, ali on to nije mogao znati. Ma taj policajac je naprosto bio glup. I to je to.

- Dobro. U redu.

- Ma ne. Ne morate reći u redu. Niste ni čuli cijelu priču. Da je samo zanemario očaj, hajde, u redu. On je zanemario i konduktera koji sjedne kraj putnika, oslovljava ga imenom koje ne bi trebao znati i doziva druge putnike da pričaju sa mnom.

- A pričao si i s drugim putnicima u vlaku?

- Da. To je ključno. Jedan od njih je i ubojica. Ali policajac ni na to nije reagirao.

- Ubojica?

- Da. Priznao mi je da je ubio čovjeka.

- Želiš li meni ispričati što ti je rekao?

- Mogu. Nije problem. Ako imate vremena, ispričat ću vam o svima koje sam upoznao u vlaku.

- Imam vremena.

Ponovo pričam o tome kako mi je kondukter prišao, kako se utaborio u vlaku kraj mene. Pričam joj kako su mi Ivan i Luka ispričali svoje priče. I napokon, pričam joj Matejevu priču o tome kako je likvidirao čovjeka.

- I policajac to sve sluša i ne reagira. Samo bilježi. Ja sam ostao i sam u čudu. Pitao sam ga nakon što sam mu ispričao što mi je Matej ispričao, pitao sam ga je li sve čuo. Odgovorio je da jest i da je sve zapisao. Samo to. Ni riječ više.

- Očekivao si drugačiju reakciju?

- Pa da. Normalno da jesam. Mislim, čovjek mi je priznao da je ubio drugog čovjeka. I to ne nekad davno, nego praktički maloprije, a policajac je to zapisao. I ništa više. Ispričate policajcu o hladnokrvnom ubojstvu, a on ne reagira.

- Možda je policajac osjećao da je Matejev čin opravdan. Ipak je to bila osveta za zločin nad Matejem.

- Ni Vi niste dobro slušali. Nije bilo zločina nad Matejem. On nije nikakva žrtva. On je počinitelj.

- Slušala sam. Ali zločin je bio nad cijelom Matejevom obitelji, nad njegovom sestrom. Zašto misliš da je Matej samo počinitelj, a ne i žrtva?

Mojom krvlju teku crvene i bijele stanice. I sve više bijesnih stanica.

- Zato što je otišao u Beograd i drugom čovjeku ispalio metak u glavu. Nije on nikakva prokleta žrtva.

- Prokleta žrtva? Zašto prokleta?

- Zato što je tako. Matej nije neki jadnik, ucviljen, molitelj za pomoć. On je hladnokrvni ubojica koji je pomno isplanirao i na kraju i izveo likvidaciju. On nije žrtva!

- Uzrujao si se?

- Pa da. Ne volim to guranje sviju i svakoga u žrtve. Danas bi svi trebali biti jadne nemoćne žrtve. Svi pa i oni koji otvoreno priznaju ubojstvo.

- A čuj. Moj brat se, kad je bio mali, bojao mraka. Ne panično, nego kao i sva djeca. Ali nije bježao od mraka. Naprotiv. Ako bi jedna strana ceste bila u mraku, a druga osvijetljena, on bi htio da idemo mračnom stranom. Jednom sam ga pitala zašto uvijek želi ići mračnom stranom. „Zato što se bojim onoga što je u mraku“, rekao mi je. „Ako sam ja u mraku, onda sam ja ono što je mraku.“ Možda je tako i u ovom slučaju.

- Možda - odjednom mi se krv smirila. Ponovno sam vidio Jelenu kao ženu. I to kao ženu kojoj se potencijalno sviđam s obzirom da i dalje imitira moje pokrete.

- Bilo bi ti draže da je policajac komentirao što si mu ispričao o Mateju?

- Boli mene briga. Ali on je policajac. Trebao bi pokazati više zanimanja za ubojstvo. Ili sam ja u zabludi. Ne samo ubojstvo. Cijelo to putovanje se meni čini pažnje vrijednim. Možda griješim.

- Ne, mene zanima. Jesi li još razgovarao s Matejem?

- Nisam. Ne. Ispričao je što je imao i otišao natrag na svoje mjesto, a kondukter i ja smo ostali sjediti. Mislim, stalno je tako nekako bilo. Kondukter se isto držao kao da to nije ništa.

Možda je čak i znao da je ovaj ubio čovjeka. Mislim, prije nego je to čuo skupa sa mnom. Kondukter je sve to slušao kao da netko priča nešto što on već zna, ali neće biti nepristojan u društvu pa ne odlazi. Samo se nakon cijele priče okrenuo prema meni.

- I? - rekao je tražeći od mene reakciju.

- I šta? Šta i? Čovjek nam je priznao ubojstvo! Šta ćemo sad?

- Dejanoviću, nemoj se uzrujavati. Polako - odgovorio je patronizirajući mi. Mrzim patroniziranje.

- Mrziš? To je jak osjećaj.

- Da, jest. Jak je. I ljubav je jak osjećaj. Kažu da tko nije nikada volio, nije ni živio. A, je li živio onaj koji nikada nije mrzio?

- Oprosti što sam te prekinula - nasmiješila mi se. Je li se ikada, u nekoj stvarnoj bolnici, ne u porniću, dogodilo da doktorica odbaci sve profesionalne barijere i barem poljubi, ako ne i poševi, pacijenta odmah tu, na bolničkom krevetu?

- Nema veze - odjednom sam krajnje blagonaklon prema njoj. Očito sam seksist.

- Uglavnom, cijelo vrijeme se držao tako mentorski prema meni. I sad mi se opet tako obratio. I opet je koristio moje ime. I ja i dalje nisam znao odakle bi ga mogao znati. Nisam ga htio ponovo pitati. Nije imalo smisla. Očito mi nije htio reći.

- Jesi li saznao odakle ti zna ime?

- Nisam. Ne znam ni sad. I moram se pomiriti s time da nikada neću saznati. Nije lako, ali je tako. Možemo sad svi lijepo spekulirati, nagađati do mile volje i sve što naslutim je možda točno, ali krajnje potvrde nema. Ima stvari u životu na koje nikada ne saznamo odgovor. Možemo imati neku ideju. Ja je u konkretnom slučaju nemam. I, ako ću iskreno, a hoću iskreno, onda moram priznati da mi se sad više ni ne da razbijati glavu time. Odnokud je znao moje ime i to je to. Vi ako hoćete smišljajte odgovor. Ja, bar neko vrijeme, neću.

Ali nije to ni toliko važno. Prešao sam preko svega toga i u vlaku.

- Mislim da je u redu uzrujati se ako ti netko prizna ubojstvo - odgovorio sam mu.

- U redu je. Ali je uzalud. I trošiš živce. Čuvaj živce, Dejanoviću, čuvaj živce. Znaš, živci se

ne obnavljaju sami od sebe kao ostalo tkivo u ljudskom tijelu. A ono što svi zovu duša, to je sastavljeno od živaca. Čuvaj živce. Već sad mi se činiš malo slab po pitanju živaca. Bolje je da se koncentriraš na poantu priče. Poanta je važna.

- Koja je poanta? - pitam.

- E, ne ide to tako. Kod poante je važno da je sam uloviš. Isto kao što je slađe pojesti jabuku koju sam ubereš. Evo ja recimo uopće ne volim jabuke. Ali ako je sam uberem, sa slašću je pojedem.

- Da. Koliko je tek lovcima bilo slatko jesti divljač koju su sami ulovili? Ako je nama danas to meso i ovim posrednim putem ovako ukusno - uključujem se. Shvatio sam u međuvremenu da je bolje ne sporiti se s kondukterom. Jednostavnije je. I ugodnije. A, na kraju krajeva, sjedio sam s njim samo da mi putovanje brže prođe.

- Ne znam. Nisam nikada lovio. Bar ne na način da sam ubijao životinje i jeo ih. Lovio sam za svoga života samo žene - nasmijao se seljački.

- A tko nije - pravio sam se da sudjelujem u prostačkom razgovoru.

- Ima sigurno netko tko nije. Ima muškaraca koji se cijeli život ne usude upustiti u taj lov. Ima žena koje su preplahe da bi lovile. Ali njihov lov je drugačiji. Zapravo, kod muškaraca je to lov, a kod žena ribolov. One bacaju udice, stavljaju mamce i čekaju da zagrizemo. Mi toga često nismo ni svjesni. Mi mislimo da je sve do nas, do našeg lova. Ni ne znamo da zapravo lovimo mamce, da je sve što možemo napraviti pokvariti ulov gospođama nekim svojim divljačkim otimanjem ili plivanjem kraj mamaca a da ih ne primijetimo.

- Da - potvrdio sam mu jer sam se slagao.

- I ja mislim da nas samo puštaju da mislimo da lovimo. Mi smo gimnastičari. One nam na početku daju desetku pa nam odbijaju greške od te desetke.

- Bez veze je da nas dvojica tu sad mudrujemo o tome. Evo, par sjedala od nas sjedi čovjek koji nam može ispričati nešto baš o tome. Samo, nemoj mu govoriti ovo o čemu smo razgovarali. Da ne utječeš. Možda on sve to vidi drugačije. Nema štete od toga da vidi drugačije.

- Neću. Pustit ću ga da priča.

- U redu. Marko! - počeo je dozivati. Marko je ustao i prišao nam.
 - Imenjak? - primijetila je ono što je bilo očito doktorica Jelena.
 - Da. Imenjak. Svaki Marko se prosječno svaki treći put u životu upoznaje s imenjakom. Prokletstvo učestalosti.
 - Ne sviđa ti se to?
 - Pa ne. Ali djed mi se zvao Marko. Nije majka imala loše motive da mi nadjene to ime. Ali da ne volim dijeliti nešto tako važno kao što je ime s toliko puno ljudi... Ne volim. Ali šta je, tu je.
- Uglavnom, Marko je došao do nas, upoznali smo se i kondukter je uzeo riječ.
- Marko se vraća iz onoga što neki zovu picolov. Je li tako?
 - Ne bih to baš tako nazvao. Picolov je drugo. Meni se ova djevojka stvarno svidjela. Nije to bio lov samo na picu, nego na nju cijelu.
 - I kako je prošao lov? - pitao sam ohrabren time što moj imenjak i ja dijelimo odbojnost prema izrazima tipa picolov.
 - Pa prošao je. Ali glupo mi je pričati od kraja.
 - Da. To je sasvim sigurno glup način za nešto ispričati. Kraj treba biti kraj. Početak početak. Izokretanje toga je samo privlačenje pažnje trikovima. Pričaj od početka - ubacio se i kondukter.

A Marko je poslušno počeo pričati od početka.

POTJERA

Vozio sam tek nekih pet minuta. Sigurno ne puno više. Mrak je pao i zavukao se u Dubravu koliko se mrak uopće umije zavući u zagrebačku Dubravu. Kraj njezinih svjetala, raskrižja kratih semaforima, kroz koja pola tuceta automobila prođe u samo jednom mahu. Kraj čak i noću svjetlećih ploča s imenima kebablija i draguljara, iako ni gazda ni šegrta više nema na radnom mjestu. Kraj golemih, sigurno desetmetarskih oglasnih plakata za najnoviji model američkog, korejskog ili najčešće njemačkog auta. Plakati su to osvijetljeni reflektorima s kojima se mogu nositi tek reflektori nedavno postavljeni na igralište četvrtoligaša NK Dubrave koji je u očitom usponu prema prvoj, ili bar prema drugoj nacionalnoj ligi. Mrak se u Dubravu u neka mjesta gotovo pa nikad ne uvlači, dok je na drugim mjestima već i izuo cipele i zavalio se na onu stranu kauča na kojoj čovjek može pružiti noge. Mjesta su to, primjerice Miroševac, groblje... Na dan kad se obilaze groblja, kupuje cvijeće, oblači primjerena odjeća, na Svisvete tisuće ljudi tijekom dana napune cijelo groblje svjetlom. Donesu tisuće svijeća, u bojama, i osvijetle gotovo pa svaki kutak te spavaonice mrtvih. No, mrak ipak padne, umaršira na groblje i obavije i samo svjetlo svijeća, uzme ga u naručje i istakne, ne ostavljajući ni trunka sumnje da je mrak ipak ispunio cijelo groblje onako kako svjetlo to nikada ne može i neće moći.

To je moja Dubrava, moj kvart. I ja sam se vozikao njime. Grad je pust. I shopping centri, povozdan puni, su se stigli isprazniti. Na semaforu se kraj mene, u lijevoj traci, stvori automobil. Okrenem se i ugledam na suvozačkom mjestu djevojku u profilu. Semafor zasvijetli žuto pa zeleno i automobil nastavi svoj put. A ja za njim. Bez da sam razmislio, bez da sam si dozvolio dvoumicu. Vozim se i pratim automobil. Dok sam iza njega, vidim da je djevojka koju sam spazio dugokosa. Sjećam se da sam primijetio žutu boju u onom kratkom pogledu koji sam već bacio na nju, a koji je bio dovoljan da me natjera u potjeru. Žuta joj je bila kosa. Ili žućkasta, ne znam, a vozim. Pratim taj auto jer želim još jednom vidjeti tu djevojku, uvjeriti se da izgleda tako da čovjeka natjera na jurnjavu gradom. Uspijevam im se približiti, gotovo ih preteći. Ali morao sam prići s druge strane, s vozačeve. Ne vidim je dobro. Moram i voziti. Želim jedan miran pogled na nju. Želim se uvjeriti. Želim joj dobro vidjeti oblik glave, zagledati joj se u oči, naslutiti ličnost i tugu, želim joj pronaći onu manu ključnu za ljepotu, sitnu grbu na nosu ili lagano klempave uši, okrhnut zub...

Ispred njih sam. Morao sam ih preteći. U retrovizoru zbog njihovih svjetala uspijevam tek razaznati siluete. Jednu mušku i jednu žensku. Ali nije me briga za mušku siluetu, nije me

strah. Vozim i smišljam kako da ih pustim da me opet preteknu. Ne moram dugo razmišljati. Pretječu me sami od sebe. Vozač je tako naglo ubrzao da je opet nisam uspio vidjeti dulje od momenta. Nastavlja ubrzavati pa ubrzavam i ja. Neće mi sad pobjeći. Uspio sam vidjeti da ima duge prste. Kuckala je njima o staklo očito slušajući neku muziku. Možda i ona sluša nešto ovako relaksirano, cool, sexy kao i ja. Ne znam, ali neću dozvoliti da mi pobjegnu.

Nismo se dugo ganjali. Stigli su negdje. Nisam znao gdje sam stigao jer nisam pratio kuda vozim. Samo sam pratio automobil.

Nisam inače takav. Nikada nisam zbog žene sudjelovao u automobilskoj potjeri po gradu. Nisam inače ni neki šonjo. Ne, sasvim normalan sam, vjerujem da sam ostvario u dosadašnjoj ljubavničkoj karijeri prosječno dobar rezultat i učinak. Ali nisam se služio ovako riskantno ludim operacijama kao ovaj put. Nisam se nikada toliko približio onaj tankoj granici kada ženama postaješ užasno neugodna pojava, čovjek koji ulijeva osjećaj nesigurnosti kakav možeš imati samo ako si u društvu nekoga tko je, što bi se reklo, duševno poremećen. Možda nikada ne napravi ništa stvarno loše, tek šašavo. A možda i skuplja oči žena kojima je komplimentirao da su lijepe.

Nisam znači ni jedno ni drugo.

Nisam inače takav, shvatio sam i te večeri dok sam parkirao ispred kluba u koji je ušla žena i njezin vozač. Bez dokaza on za mene nikada ne bi mogao postati išta više od vozača. Samo manje. Možda dobar prijatelj kojeg voli kao brata.

Ulazi na bokovima hip-hop plesačice, na bokovima koji od hoda prave agresivno ljupki ples. A nije obučena u hip-hop điru. Naprotiv. Nije obula ni sandale niti štikle. Ne, na dnu su starke pa noge, pa lepršava suknjica. Mnogo više nisam stigao vidjeti i bilo je jasno da moram i ja u klub. Ponovo bez dvojbe, ponovo bez uobičajenog odvagivanja. Ili barem da ono iole utječe na moje ponašanje.

Klub je bio bučan i rasplešan. Tek u ponekom uglu su visoki stolovi na koje su rijetki umorni oslonili laktove i odmaraju. Svi ostali đuskaju bar na mjestu, a mnogi stvarno i plešu. Samo ja hodam kroz titrajuću gomilu.

Preda mnom gužva. Gusta grupa plesača s noge na nogu. Svima je pažnja usmjerena u dio kluba koji od njih ni ne vidim. Moram se progurati. Ne volim se gurati, ne volim zavući ruku između ljudi pa za rukom povući rame, pa prsa, trbuh, iskoračiti nogom u prostor kojem težim i izvući se istim redom, samo završno s drugom rukom. Guram se i prolazim. S druge

strane ona pleše. Ona se stopila s muzikom. Ne vidim joj vozača. Ne želim ga ni potražiti među ljudima. Morao bih maknuti oči s nje. Možda bih to i mogao učiniti. Kad bih htio. Ali ja vidim biće koje jaše na melodiji i određuje ritam pjesmama.

I dalje se krećem. Svjestan sam toga jer mi se ona primiće. Zapravo sam se ja primicao njoj. Vidim joj lice. Pune usne nisu ničim pofarbane ili lakirane. Zato i imaju sitna oštećenja kože, od grickanja ili zime.

Već sam preblizu i očito je da moram zaplesati. I ja plešem. Bez trunke muškog straha i krutosti njišem bokovima, trzam ramenim... Ja plešem kako nikad nisam ni znao plesati. Svjestan sam da sam ušao u klub i pravocrtno se usmjerio k ženi koju ne poznajem, probio se kroz zid muških tijela, došetao se do nje i počeo plesati s njom, a da se nisam ičim i ikako pitao je li to poželjno. Svjestan sam i nije me briga. Koža joj miriše dovoljno blago da je nježna i dovoljno silovito da je pamtiš.

Smiješi mi se. Nisam ni morao pitati. Ples završava i vodim je do šanka. Umorna je. I ja sam. Kimam glavom, pozivam je da mi kaže što da naručim. Ona me gleda kao da se pita je li dobro kuda je krenula. Uzalud se pita jer je već odlučila, a tek sada toga postaje svjesna.

- *Bitter* votka - kaže. Ona prva progovara.

- *Bitter* votka - kažem ja konobaru. - I meni *Sommersby* - dodam i vidim da je nju iznenadio moj odabir. Nije baš džekovsko piće, ali je ono što meni paše.

- Ja sam Marko - pružam ruku. Ona je Vesna.

Razgovaramo, za šankom, ona je bunar, a ja svoje rečenice pišem kuckajući u svemirsku mašinu. Toliko sam nepromišljenih, toliko opuštenih rečenica složio... Odlučujemo zajedno napustiti klub. Ona ne traži vozača, meni se to podrazumijeva. Vozikamo se gradom i slušamo muziku. Vozimo se i razgledamo. Priča mi o zgradi u čijem stanu je imala najluđi tulum ikada do tada. Tulum koji je završio kasnije nego noć, a bila je zima. Tulum na kojem je prisustvovala porodu mačke i prvim drhtavim udisajima sitnih prljavih dlakavih kosturčića. Bilo joj je to prvi put da je svjedočila nastanku života.

- Mnogi ljudi se općine kad prvi put vide mrtvog čovjeka. Pripovijedaju o tome još tjednima poslije, opisuju mu blijedu put do u tančine. I ja sam ih vidjela. Ali to je ništa naspram promatranja nastanka živog bića, prvog udisaja, cijuka. Uzalud mi je opisivati - rekla je.

Odvezao sam nas sve do parkirališta Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Prazno parkiralište i

nas dvoje. Muzika ne griješi. Pronalazi nas i mi smo priljubili usne.

Prebacili smo se na stražnja sjedala. Bez dileme joj skidam gaćice. Ispod je uređeni čuperak, irokeza. Dajem joj nadimak „Irokeza“ i ona ga s osmijehom prihvaća. Odbacuje tenisice. Usput joj stopalice praktički same spadaju. Bez dileme mi otkopčava hlače. Navlačim kondom i ulazim.

Auto se iznutra zamaglio. Ako netko i prolazi kraj nas, ništa ne može vidjeti.

Unutra sam i osjećam da sam ovo prejako želio. Okrećem glavu na stranu da joj ne vidim usne i oči, da je ne vidim, ako je već čujem kako dašće. Okrećem glavu i vidim joj stopala. Oslonila ih je odostraga na naslone za glavu na prednjim sjedalima. Prsti joj se izvijaju i savijaju od užitka. Neću izdržati. Neću se moći zaustaviti. U njoj sam tek možda minutu ili dvije. I svršavam. Svršavam tekuću sramotu, golemo lažno obećanje koje sam dao. Razotkrivam se kao najgori lažnjak na svijetu. Svršavam i brzo izlazim iz nje.

Pita me što je bilo. Još sam nadvijen nad nju. Samo nisam u njoj.

- Pao mi je - lažem.

Ona ne odgovara. Sjedam kraj nje.

- Ne znam. Ne događa mi se ovo inače - izgovaram. Ne znam zašto sam slagao da mi je pao, umjesto da sam priznao da sam svršio. Gore je da padne, ali meni se u tom trenutku činilo boljim. Najgore je bilo upravo i jedino ono što mi se i dogodilo. Prerano svršavanje. I ono mi se također inače nije događalo, ali mi se baš tada dogodilo. Bila je predobra. Pokušavao sam je za to okriviti. Htio sam da poduzme dodatni napor kako bi se on ponovo digao i bacio u popravljanje stvari.

Ona ga je uzela u ruku i počela se maziti uz mene. Htio sam da učini nešto direktnije. Htio sam da mi pomogne da iskoristim drugu priliku.

- Sorry, moći ću ja brzo - uhvatio sam se kako govorim.

- Ma sve OK. Pa možemo malo i samo sjediti - odgovorila je. Nisam to htio čuti.

- Možemo i nastaviti. Ubrzo.

Samo se nasmijala i poljubila me.

- Bit će brže ako nešto poduzmeš – rekao sam. Nisam trebao.
- Pa nismo tu samo zato. I ovo je lijepo – planula je.
- Ne bih htio da ostane na ovome. Ne bi mi to bilo lijepo.
- Nije seks jedino važan.
- Nije jedino, ali je važan. A ja ne bih htio ostati na ovakvom prekinutom seksu. Mogla bi nešto učiniti pa da nastavimo.
- Nećemo nastaviti – obukla je gaćice. Obukla se cijela. Odvezao sam je kući bez puno priče. Samo s puno tišine.

DJEČAK U KARIRANOJ KOŠULJI

- I sada, eto me ovdje.

- Ne razumijem - stvarno nisam razumio.

- Zašto bi netko lagao da mu je pao da prikrije da je prerano svršio?

- Ne znam. U tom trenutku nisam mogao priznati da sam svršio. Bio sam predobar. Cijelo to vrijeme. Nikada nisam bio takav. Nikada nisam samom sebi izgledao kao nepokolebljivi zavodnik, savršeni šarmer. Ne znam kako to nazvati. Neki vrag se poklopio te večeri i kao da sam igrao najbolju igru života. Dok sam je pratio, osjećao sam da ću pamtiti tu večer. Već sam se za vrijeme dok je trajalo s uživanjem prisjećao te večeri. Malne sam pričao unucima o najmuževnijoj večeri njihovog dede. Ono, sve je teklo vrlo očito prema najboljoj večeri ikada do tada. A možda i više od jedne večeri. Možda je to bila večer u kojoj sam se promijenio. Tko zna? Nije mi tada bilo toliko važno. Ali sada je. Možda je te večeri trebalo pokopati dječaka u kariranoj košulji.

- Tko je dječak u kariranoj košulji? - upitao je kondukter kao da čita pitanje iz kakvog scenarija.

- Dječak u kariranoj košulji je grozno biće koje imam u sebi. Kao da sam podijeljena ličnost - odgovorio je Marko.

- Dobro, ali kakve veze ima to što si sada ovdje, u vlaku, s ovom pričom? - prekinuo sam ga i nije mu se svidjelo što ga prekidam.

- Nismo došli do toga. Hoćeš da o tome pričam?

- Ne - javio se ponovo kondukter.

- Sve svojim redom.

Sva trojica smo ušutjeli, nitko nije znao tko treba progovoriti. Niti što. Zapravo, nitko osim konduktera.

- Krenuo si pričati o dječaku u kariranoj košulji - podsjetio je kondukter Marka.

- Da. Dječak u kariranoj košulji se mog cijelog života pojavljivao kada bi mi se neka djevojka jače svidjela. Ako bih se zacopao, bilo je sigurno da će se pojaviti dječak u kariranoj košulji. Jasno je, ja sam dječak u kariranoj košulji. Koliko god to ne bih želio biti. Ali pretvarao sam se u to mutavo biće. Kao da me je netko u ranoj mladosti, prije nego su mi dlake izrasle, kao da me je netko hipnotizirao i uvjetovao ne da kokodačem kad čujem zvono ili lajem kao pas ako zatrubi auto, nego da se pretvorim u dječaka u kariranoj košulji ako vidim žensko biće koje me izrazito jako privlači ili u koje se možda čak i zaljubim. Čim sam došao u pravu dob, počeo sam prepoznavati kada se pojavljuje dječak. Nisam imao nikakvih problema s djevojkama koje mi nisu odmah na prvu plijenile pažnju ili s djevojkama s kojima bih shvatio da se barimo tek na pola puta. Ne. Ali ako bih ugledao djevojku koja mi se jako sviđa ili za koju trebam probati planirati kako da joj se svidim... Tada sam postajao dječak u kariranoj košulji.

- Šta to znači? - prekinuo sam ga. Ni sad ne znam zašto sam ga prekinuo. I bez moje upadice bi ispričao.

- To znači da sam postajao užasno plaho stvorenje. Žene smiju biti plahe. Muškarci ne. To znači da sam postajao prepristojan. U dječakovom rječniku ne postoji ni jedna psovka. On ne kaže da se zajebava. Kaže da se zeza. I najsmotanija žena svijeta na dječakovom licu i držanju odmah prepozna da mu je jako stalo da nešto uspije. Dječak u kariranoj košulji se previše trudi, uz to što ga je previše strah da iole riskira. On ne poznaje humor, a plesati jednostavno ne može jer ako pokuša, izgledat će kao da ima epileptični napad u usporenom filmu. Preukočen je za ples. Dječak u kariranoj košulji pita smije li, prije nego poljubi djevojku. Iako dječak nikada nije došao do te faze. Ali ja znam da bi on pitao. Dječak nema hrabrosti da prepozna signal i bez oklijevanja nešto učini. Njega je strah odbijanja. I one vide da ga je strah. On je očajnik koji se može nadati samo samilosti, a tko želi samilost kada treba osvajati. Osim toga, žene su u takvim stvarima poprilično brutalne. Rijetka će se u išta upustiti jer se sažalila nad muškarcem.

To je dječak u kariranoj košulji. Mužjak bez ikakve nade da će njegovi geni nastaviti putovati kroz vrijeme.

- Znači, dječak u kariranoj košulji je slagao da mu je pao da prikrije da je svršio?

- Ne znam. Možda. Dječak nikada nije imao seksualno iskustvo.

Marko je i sam o tome već dvojio. Vidio sam mu to na licu. Smrknuo se, a onda se pojavila i

ljutnja.

- Zapravo, to su sve gluposti. To sam sve ja. Dječak u kariranoj košulji sam ja. Lakše mi je pričati kad mu dam to ime. Lakše mi je razmišljati. Ja sam takav papak kad bih trebao biti mudonja. A te večeri sam bio mudonja. To je ono najgore. Sve do kraja sam bio frajer. I onda... Onda sam svršio. Možda mi kurac nije mogao podnijeti toliko frajerisanje.

- Je l' ti palo na pamet da je ona možda znala da si svršio? - bio sam brutalno iskren.

- Je. Razmišljao sam. Ali nije skužila. Nisam siguran, ali mislim da nije. Bio je mrak. Znači, nije mogla vidjeti što je u kondomu. A dok sam svršavao, bio sam toliko očajan da nije bilo nikakvih uzdaha ili pokreta licem. Mislim da sam ga čak i pokušao izvući da se zaustavim, ali nisam stigao ništa zaustaviti. Samo sam svršio u kondom, izvan nje. I stajao tako u panici i sramu. Tihoj panici, nepokretnoj. Kao kad sanjaš da si nepokretan i ne možeš ispustiti glasa.

Svi smo opet ušutjeli. Šutimo. Svi smo muškarci. Znamo o čemu govori. Svima nam je neugodno jer nam to tako otvoreno priča. Čak je i kondukteru malo neugodno. Bar mi se čini.

- Pa dobro. Dogodi se. Dogodilo se i meni - rekao sam. Morao sam ga utješiti.

- Samo ja nisam lagao da mi je pao - nasmijao sam se, misleći da će i njima dvojici biti smiješno.

- Dobro da nisi. To je toliko suludo. Svjestan sam ja toga. Iako se sjećam da jednostavno nisam u tom trenutku mogao reći šta se stvarno dogodilo. Kao da me je bilo manje sram zbog izmišljenog problema. Zapravo, ne kao, bilo me je manje sram. Inače ne bih lagao. Reći da sam svršio, da je frajer kojeg sam i ja prvi put u životu vidio, da je zapravo roba s greškom. Ne, to nisam mogao priznati. Znam, priznao sam da je roba s greškom kad sam rekao da mi je pao. Ali to je bila laž. Nije bila istina. Znam, zvuči suludo. Jer i jest. Ali ne mogu bolje objasniti. Objašnjavao sam i samom sebi. Ovo je najbolje što mogu objasniti. Mislim da mi je mozak u toj panici zaključio da ako izmislim lažnu manu frajera i njome prikrijem stvarnu, da će frajer to preživjeti. U svakom slučaju, nije mi to bilo mudro. Odmah se to vidjelo. Frajer nije preživio. Pojavio se Inzistor.

- Tko je sad Inzistor?

- To je momak koji inzistira. Na neugodan način. To je mladić koji je sposoban ponavljati jednu te istu radnju malne kao da je autističan. Inzistor je nalik ovisniku o kocki. On inzistira

da pokuša još jednom. Inzistor zahtijeva drugu šansu i sposoban je zahtijevati ih tisuću. On je manijak. Mogu to iskreno reći. I žene to odmah vide. Ne samo žene. Vide to svi ljudi. Inzistor je Sizif koji naredbe prima samo od svog karaktera.

- Uf.

- Da, uf. Inzistor je čak i nekad koristan, ali je užasno naporno biti Inzistor. Ali, evo me sada tu.

- A, znači došli smo dotle.

- Da, došli smo dotle – komentira kondukter.

- Da. Osoba s kojom razgovaraš je Inzistor. U svojoj najpromišljenijoj verziji. Znaš, kad je ona obukla gaćice i proglasila kraj, to nije bio kraj.

Ovo je zvučalo zlokobno. Bilo me je strah što ću čuti. Pogotovo nakon što mi je malo prije toga čovjek priznao da je ubio drugog čovjeka. I to nikome ni u vlaku niti ovdje u bolnici izgleda nije bilo baš interesantno. Ali dobro...

Marko je brzo nastavio rečenicu.

- Odvezao sam je kući i ubrzo i sam došao doma. Nisam mogao spavati. Vrtio sam u glavi rolu sa scenama te večeri, ali je film svaki put pucao doslovno na vrhuncu. Morao sam to popraviti. Trebala mi je još jedna šansa.

INZISTOR

Inzistor je ovoga puta bio hladan. Nije naglio. Znao sam da mi treba malo vremena, da nema smisla da odmah uletim u novi pokušaj. To bi samo dovelo do ponavljanja scene iz auta. Samo bi mi još jednom rekla da ništa od popravnog ispita i samo bi sve bilo još gore. Ne. Valjalo mi je malo se smiriti. Doći sebi. Možda čak i imati nešto s nekom drugom. I jesam. Ali to nije važno. Poslužilo je svrsi. Uspio sam koliko-toliko ohladiti površinu. Pustio sam da prođe malo vremena. Možda i ona malo zaboravi manijakalnost Inzistora. Znam, Inzistor je bio i dalje tu. Ali ne u onoj svojoj očito luđačkoj verziji. Ne, sada je bio jednako uporan, ali se to dalo prikrivati. Ne i sasvim sakriti, ali bolje nije moglo.

Dobra strana toga da sam bio u fazi Inzistora je što je to značilo da bi taj nametljivac mogao spriječiti pojavu dječaka u kariranoj košulji. Loša strana je bila ta da je nemoguće sakriti Inzistorovu manijakalnost. Prikriti, da. Ali sakriti ne. Koliko god da sam čekao i planirao, bilo je vrlo lako moguće da je ponovo pokušavam odvući u krevet. Zato sam i odlučio, već u ranoj fazi priprema, da ću joj ispričati sve. Čak ću joj priznati i Inzistora. Jednostavno, odlučio sam igrati s totalnom iskrenošću. To je nešto kao totalni rat. Barem je slično strašno. Ali nije bilo druge. Valjalo joj je ispričati kako sam je vidio, pratio, uhvatio i razočarao. Ključno je bilo priznati da sam lagao. I priznati da sam svršio prebrzo. Nadao sam se da će joj ovo zadnje možda i malo imponirati. Mislio sam da bi trebalo. Jer, ja uistinu nemam problem s preranom ejakulacijom. I to sam joj htio reći. I htio sam se samo nadati da će u svim tim istinama prepoznati iskrenost, a zanemariti manijakalnost. Bio mi je to najbolji plan koji sam uspio smisliti.

Kad sam mislio da sam najspremniji što bi mogao biti, počeo sam odlaziti u onaj klub u kojem sam joj prišao. Računao sam da će kad-tad opet biti u njemu. Ali sam krivo računao. Nekoliko puta sam pola noći proveo tamo, malo za šankom, malo lutajući podijem... Ali uzalud. Nje nije bilo. Gubio sam nadu, ali Inzistor nije gubio upornost. Nastavio sam dolaziti sve dok jedne večeri nisam za šankom vidio Vesninog vozača. Očekivao sam da će se kroz koju minutu negdje u njegovoj blizini pojaviti i ona, ali prošlo je pola sata, a nje nije bilo. Vozač je razgovarao s nekim mladićem, pozdravio se s nekom djevojkom, pijuckao pivo i u principu noćgubio. A s njim i ja. Morao sam mu prići. Nije bilo druge. Jedini problem koji sam imao s time je bio što nikada u životu nisam prišao nepoznatom muškarcu. Kako se prilazi muškarcu?

- Oprosti - rekao sam naginjući mu se u vidno polje.
- Da? - pogledao me s dozom ljutnje. Tako te valjda pogleda heteroseksualac u Zagrebu, u Hrvatskoj, kada mu prideš, a među nogama ti se klata pimpek.
- Oprosti. Vidio sam te jednom prije s jednom djevojkom u društvu. Vesnom.
- A, Vesnica. Dobro, i?
- Pa pomislio sam da je i sada tu negdje - osvrnuo sam se oko sebe i osvrćući se shvatio da nikada nisam saznao što su si Vesna i on. Možda su bili ljubavni par, a ja sam uletio. Možda joj je brat.
- Nema ti Vesne. Ne dolazi u zadnje vrijeme ovdje.
- Šteta.
- Ne. Vesnica je u Beogradu ovaj mjesec.
- U Beogradu?
- Da. Kod frendice je otišla.
- Onda je večeras neću vidjeti ovdje - nasmijao sam se da mu dam do znanja da mi to i nije toliko važno.
- Nećeš. Osim ako cijeli jedan beogradski splav ne doplovi do Zagreba - nasmijao se i on.
- Ništa. Hvala.

Otišao sam kući spakirati stvari.

Do Beograda sam išao vlakom. Jučer. Nisam htio ići autom, iako mi je auto mogao istovremeno biti prostor za popravni. Ali niti znam naći osamljeno mjesto u Beogradu niti mi je ugodno ostavljati auto zagrebačkih registracija na parkiralištu. Što znaš, može naići neka budala. A i planirao sam uzeti sobu u hotelu. Bio sam već jednom prije i noćio u hotelu Slavija. Svidio mi se. Mogao sam Vesnu, ako plan uspije, dovesti u hotel. To je ionako ugodnije od auta. A i manja je šansa da mi se ponovi sistemska greška ako promijenim okolnosti. Nabolje.

Sa splavima sam stvarno imao sreće. Bojao sam se da ću cijelu noć ići od splavi do splavi

tražeći je, ali našao sam je već na drugoj do koje sam došao. Plesala je. Šta da ti pričam? Isto kao i kad sam je prvi put vidio da pleše. Otišao sam do šanka, naručio piće i uputio se prema njoj.

- Hej, Vesna? – glumio sam čuđenje.

- Hej. Bok – ona se stvarno čudila.

- Otkud ti ovdje?

- Pa... U Beogradu sam pa sam navratio – morao sam još malo lagati. Trebali su mi bolji uvjeti za razgovor.

- Ajde, lijepo – nasmiješila mi se i dala naslutiti da bi našem razgovoru već mogao biti kraj.

- Čuj – usro sam se od straha.

- Je l' bi mogli nešto popričati?

Dvoumila se.

- Pa. Možemo. Ali tu sam s frendicom.

- Nećemo dugo. Bed mi je kako smo se razišli.

- Ma nema beda. Glupa situacija. Dogodi se.

- Znam, ali volio bih da popričamo. Učini mi uslugu. Neće dugo trajati. Samo da se maknemo odavde, da se čujemo dok razgovaramo.

- Jesi ti slučajno ovdje? – pogledala me zabrinuto.

- Možemo izaći tu par metara odavde, do neke klupice – pravio sam se da ne čujem pitanje.

- Ajde, OK. Samo da se javim frendici.

Otišla je do prijateljice koja me odmah ocjenjivački promotrila. Čini mi se da je već čula za mene. Što je dobro jer sam bio dovoljno važna pojava da se o meni razgovara. Što je loše jer sam bio dovoljno grozno iskustvo za ispričati frendici.

- Jesi slučajno ovdje? – pitala me čim smo sjeli na klupicu.

- Ne. Došao sam jer sam htio pričati s tobom.

- Okej...

- Da. Nisam nikada prije u životu napravio ovako nešto. Nije mi to navika. Nisam stalker. Ne planiram te gnjaviti. Ali želim ti ispričati sve kako je bilo one večeri.

I onda sam joj ispričao kako sam je vidio na semaforu, pratio do kluba i u klub, zaplesao s njom. Naglasio sam desetine puta tijekom razgovora da takve stvari inače ne radim. Da je to bio jednokratni događaj. Ali sam priznao i da sam se sam sebi svidio tada.

- Svidio si se i meni - priznala je i ona iskreno.

Ispričao sam joj i zašto sam se sam sebi svidio. Opisao sam joj dječaka u kariranoj košulji. Priznao koliko ga se bojim i koliko ga zapravo mrzim. Na nekoliko mjesta se nasmijala, što me ohrabrilo. Iskrenost je bila dobar plan. Iskoristio sam prigodu kad se smijala na priču o dječaku u kariranoj košulji da joj ispričam i za Inzistora, da joj priznam i njega, da kažem da je sada tu i da inzistira na potpunoj iskrenosti. Skupio sam svu hrabrost ovoga svijeta i priznao joj i da mi je glavni motiv da popravim što sam na kraju one večeri pokvario.

- I, najiskrenije, to se prvenstveno odnosi na seks. Bio sam grozan.

- Dobro. Šta sada? - tješila me. - Dogodi se da padne.

- Ma, nije on pao tek tako. Ja sam bio svršio - nisam je mogao gledati dok to govorim. - Prerano sam... Nemam inače taj problem. Ne znam zašto... Valjda si mi bila prenapeta.

- Ja sam kriva? - rekla je i morao sam je pogledati. Smiješi se. Dobro je. Tješi me osmijehom.

- Da. Zapravo da. Nisi mogla imati neki čupavi madež negdje?

- Sorry - još uvijek se smiješila.

- Uglavnom, ja bih htio još jednu šansu.

- Ma nemoj.

Uozbiljila se, ali je zadržala ironiju u kutu usana.

- Pa da. To je to. Nisam sasvim normalan, ali nisam ni manijak. Bar veliku većinu vremena nisam.

Gledala je u mene i nije ništa odgovarala. Malo se smiješila. Ja sam se nadao odgovoru. Pozitivnom.

- Je l' ti to mene pitaš da se poševimo još jednom?

Odjednom nisam više bio siguran treba li se držati potpune iskrenosti do samog kraja. Kogajebe, pomislio sam.

- Zapravo, da. Htio bih to.

Ona je prasnula u smijeh.

- Samo sam htjela vidjeti hoćeš li ostati iskren do kraja.

- Jesam.

- Jesi, jesi. Ali svjestan si da ovo nije ni romantično niti erotično?

Nisam ništa odgovorio. Nije ni očekivala da odgovorim. Oboje smo nakratko ušutjeli. Činilo se kao da će ona svaki tren donijeti neku presudu. Nedostajala je samo ona muzika iz nekog *casting showa* koja naznačuje da će jedan od kandidata uskoro biti eliminiran. A ovdje nije bilo nijednog drugog kandidata osim mene.

- Čuj. Ajde ovako - rekla je i položila mi ruku na rame. - Ajde da se nas dvoje dogovorimo za spoj u Zagrebu, pravi spoj. Ne kavu, piće, kino i kolač. Ajde da se dogovorimo da se nađemo na spoju, romantičnom susretu. Pa da vidimo što će biti.

- Nije te strah? Ne misliš da sam manijak?

- Ne. Možda bih trebala brinuti, ali nije me strah. Jesi manijak, ali ima i većih. A i valja ponekad malo riskirati. Mladi smo još... Nego, je l' može tako? Evo, pozivam te na spoj sljedeći tjedan, u srijedu se vraćam - rekla je i položila dlan na moje lice. Bio je topao, a suh. Prsti dugi.

- Evo, probudila si dječaka u kariranoj košulji sad.

- Nema veze. Kad mu skinem košulju, bit će samo dječak - namignula mi je i krenula ustati pa se zaustavila i sjela nazad, okrenula se i poljubila me.

- Da nisi uzalud dolazio u Beograd.

U PROCJEPU

Nadam se da je preživio. Stvarno se nadam. Reći ću to i doktorici Vesni. Doktorici Jeleni, mislim.

- Nadam se da je preživio.

- Tko?

- Pa Marko.

- Aha.

- Nesreća ga je doslovno prekinula. Bio je zašutio. Trebalo je da i kondukter i ja kažemo nešto, da ga pitamo štogod, ali nismo stigli. Okrenuo sam glavu i cijeli vlak se raspao na komadiće. Dok sam pogledao natrag tamo gdje je Marko stajao, već ga nije bilo. Cijelim vagonom je tutnjao zvuk kao da netko golemim nožem reže limene stijenke vlaka. Škripa i drobljenje. Kondukter je i dalje bio na svom mjestu, ali ostatak svijeta je lebdio. I ja s njim. Sve se raspalo u trenu, ali se pred mojim okom događalo kao u usporenom filmu. Dio prokletih autobusnih sjedala izletio je iz ležišta pa ravno kroz vagon. Stakleni projektili zabijali su se u meka tkiva i još mekše naslonjače za glave. Komadići spužve... Ma, strava.

- Ali tebe nije ništa pogodilo?

- Ne. Nije ni konduktera.

- Kako to?

- Pa ne znam. Možda mi je to samo tako izgledalo. Ali kao da sam imao nevjerojatne sreće. Ako bi i poletio prema nečemu ili nekome, oni bi se razmaknuli. A kondukter je ostao sjediti. Kao da se prilijepio za sjedalo.

Nisam siguran da će mi povjerovati. Ne znam ni treba li mi vjerovati. Ipak sam u bolnici. Nešto mi je bilo.

- Neobično.

- Znam, zvuči nevjerojatno, ali tako se sjećam. Ne znam, možda me je nešto i udarilo u glavu

pa sam zabrijao.

Doktorica Jelena ništa više ne komentira. A ja čekam da progovori.

- Jeste li oduvijek ovako pričali?

- Govorite mi ti. Čudno mi je ako me persirate.

- Dobro. Otkad pričaš ovako?

- Kako? Predugo? - tek sad sam postao svjestan da već užasno dugo razgovaram s doktoricom Jelenom. Pobjeglo mi vrijeme. Možda sam je ugnjavio.

- Ma ne predugo. Nego, ovako, da se u jednom trenutku prebaciš i govoriš glasom onoga o kome pričaš.

- Ne znam. Nisam to primijetio. Valjda mi je lakše tako nego prepričavati.

- Možeš li se sjetiti otkad tako pričaš?

- Pa i ne baš. Dok mi niste rekli nisam ni znao da pričam ikako drugačije... Ne znam.

- Kada si zadnji put prije bolnice razgovarao s nekim, prepričavao mu neku dogodovštinu?

- Ne znam. Ne sjećam se - živcira me. Kakve veze s ičim ima to što me pita?

- Kakve to ima veze s ičim?

- Ljute te moja pitanja?

- Ma ne ljute, ali ne razumijem.

- Zbunjuju te? - patronizira mi. Mrzim kad mi se patronizira.

- Ne razumijem kakve veze Vaša pitanja imaju s onim o čemu smo pričali!

- Oprostite.

- Ma u redu. I nemojte me persirati.

- Sorry.

- Sve OK.

Nije sve OK. Iživcirala me. Lako. I vješto. Može me tako lako i tako vješto izivcirati. Očito mi se stvarno sviđa.

- Nego, je l' znate koliko je bilo žrtava? - pitam.

- Ne znam.

- Volio bih znati je li Marko preživio. Volio bih da je preživio.

- Zašto?

- Pa da mu uspije. Da ode na spoj s Vesnom, da se spetljaju, da postanu par - nasmijao sam se na vlastite riječ. Da postanu par, kakva glupa rečenica. Preslatka kao deset zaredom pojedenih baklava.

- Iz ovoga što si mi ispričao ne bih rekla da je njemu bilo toliko do toga da nađe curu, koliko do seksa.

- A to je nešto loše? - tu sam je čekao. Žene i njihovo shvaćanje ljubavi. - Nije li seks temelj za ljubav?

- Pa dobro. Ali ne može biti samo o seksu riječ.

- Ne kažem ja da mora biti samo o seksu riječ. Ali kad se ljudi tek upoznaju, to je sve što imaju.

- Ne kažem ni ja da je seks nevažan. Ali nije baš izgled, seks i privlačnost jedino što postoji.

- Pa nije jedino. Ali je na početku velika većina toga. Karakter, inteligenciju i te neke unutrašnje priče, to sve možeš samo naslutiti. Možda je tako kako vidiš, a možda se za mjesec dana pokaže da je to uglavnom maskarada. Kod izgleda, privlačnosti i seksa, tu nema sumnje. Tu je sve jasno od starta. Ili ti je netko privlačan ili nije. Ili bi se seksali ili ne bi. Nema naknadne pameti.

- I to sve na prvu znaš?

- Ako ćemo iskreno, da. Znaš odmah. Ili da ili ne.

- Zanimljivo.

- Što je zanimljivo?

- To kako razmišljaš. Ne voliš dvojbe.
- Ne, ne volim dvojbe. Što duže dvojiš, to ti je rascjep između opcija dublji i širi. Dvojenje s vremenom ne vodi rješenju. Ne. Vodi samo dodatnom dvojenju.
- Imaš li problema s tim? Je li ti teško odlučiti?
- Nije. Nisam takav. Svjestan sam što je priroda dvojbe. Uvijek je suzbijam. Donesem odluku i idem s njom.
- Bila dobra ili ne, nevažno? - opet me je počela ispitivati.
- Opet me ispitujete.
- Oprosti.
- Ma ne. OK. Ali sve je tako općenito.

Jelena šuti. Šutim i ja. Možda bi mi bilo vrijeme da presiječem, da je upitam hoće li sa mnom na spoj. Trebao bih joj obznaniti namjere. A koje su moje namjere? Želim oguliti svu tu bjelinu s nje. Želim da na njoj od sve te odore koju nosi ostanu samo čarapice i naočale. Ili možda i da čarape skine? Da joj vidim nožne prste kako se savijaju i izvijaju dok svršava.

Trebao bih pokušati. Iako, možda bi mi bilo pametnije pustiti dan, dva. Možda je prenamo. Pa tek smo se danas i upoznali. A opet, tko zna hoće li mi sutra doći? Možda je ovo jedna šansa i to je to. Možda nema sutra. Bar ne za doktoricu Jelenu i mene.

- Nego - prekinula je šutnju - možda bi trebao pokušati malo odspavati. Dugo razgovaramo. Malo se odmoriti. Mislim da bi ti to bilo pametno.

- Nije baš da mi se spava.

- Hoćeš da ti dam nešto za smirenje?

Zašto mi nudi baš nešto za smirenje? Zašto nije rekla „za spavanje“? A opet, ne bi bilo loše malo se naspavati. Možda i jesam umoran.

- Hoćete li doći ponovo tu kod mene? - pitam sa svom hrabrošću koju imam nagomilanu u grlu.

- Hoću. Vidjet ćemo se. Pričat ćemo - nasmijala mi se.

- Može onda neka tableta za spavanje.

Vratila se s tabletom i plastičnom čašom punom vode. Pijem.

- Mirno spavaj – govori dok ja tonem. Jedva je čujem kako dodaje:

- I slatko sanjaj.

ČIČA MIČA, GOTOVA PRIČA

Vidim sebe kako sjedim u neudobnim autobusnim sjedalima, a u vlaku. Vidim sebe kako vidim uglavnom prazan vlak i stražnju stranu naslona sjedala ispred svoga. I vidim sebe kako nemam što za vidjeti ako gledam kroz prozor. Vidim sebe očajnog, očajnog zbog takve bezvezarije kao što su sjedala u vlaku. I samo to što se vidim izvana i iznutra istovremeno, samo to mi budi kakvu-takvu sumnju.

Očajan sam zbog gluposti. Ništa mi ne može poslužiti kao opravdanje. Potpuno je nerazumno i sitničavo biti očajan zbog rasporeda sjedala u vlaku, zbog nepostojanja separea. Ali, ako ćemo kopati do kraja, očaj mi se nije zavalio u usta zbog moje ljubavi prema separeima, nego zbog mržnje prema autobusima. Sjećam se, mrzio sam ih još kao dječak. Čak sam jednom, na moru, sudjelovao u gađanju autobusa jajima. Bio je to Croatia bus. Morski dečki su ga gađali jer je imao isto ime kao i omraženi nogometni klub iz metropole, a ja zato što je bio autobus tvrtke s kojim sam se redovito vraćao na duldung. A i samo zato što je bio autobus. Autobusi služe tome da te doma voze na odmor, u turistički posjet nečemu što liči na doma, pa te onda opet odvezu. Croatia bus je bio tek malo moderniji od onog kojim smo sestra i ja otišli kad sam bio mali. I ovaj je vozio s upaljenim svjetlima i kroz osvijetljena mjesta. Nije čak ni putovao kroz Srbiju i Mađarsku do Austrije i na kraju Njemačke. I siguran sam da nije putem morao zaobići leš koji je ležao uz cestu. Ali bio je autobus. Fin, turistički, ali autobus. I gađao sam ga jajima.

Možda je mržnja prema autobusima dovoljno opravdanje za očaj. Mora biti. Možda bih je trebao elaborirati opširnije, s više riječi, detaljnije. Ali neću. Gadi mi se to. Bar sada. Možda drugi put. Mržnja prema autobusima mora biti dovoljna ovaj put. A ako nije, tu je i iskrena sklonost prema separeima. Starim, prljavim, ofucanim separeima kakvi bi trebali biti u svim vlakovima. Separeima koji imaju vrata, vrata koja zatvoriš i iza kojih imaš neki mali mobilni dom. Mali prostor s četiri zida u kojem postoji velika vjerojatnost da će ući zgodna djevojka. I da, vjerojatno ćete oboje prvo vrijeme izbjegavati poglede. I da, vjerojatno će potrajati dugo dok si bar grimasom nešto signalizirate. I da, moguće je da prođe i cijeli put, a da ni ne progovorite. Ali postoji mogućnost. I možeš gledati što radi, otkrivati što je zanima, zainteresirati je. I možda čak i započeti neki razgovor. Tko zna? Separe to omogućuje.

Ali ja sjedim u autobusnom sjedalu. Kondukter je umorno provjerio moju kartu i nastavio dalje. U vagonu gotovo da i nema ljudi. Malo ih očito putuje u ovo vrijeme iz Beograda za

Zagreb. A ja se vidim kako gledam za kondukterom i smješkam se. Istjerujem očaj pričom. Sve sam izmislio da istjeram očaj iz usta. Smješkam se samom sebi putem. Tu i tamo pogledavam kroz prozor da vidim krećemo li se ili je sve stalo. Raspravljam sa sobom i lažem si koliko god mogu. Vidim se kako se bukom u glavi borim protiv tišine u vagonu. I jedino je sumnjivo što se vidim. Sve je malo prestvarno da bi bilo istina.

Čujem vlak kako klopata o šine.

Nekoliko sati sjedim i ne progovaram. Nikoga nemam priliku ništa pitati. Nitko mene ništa ne pita. Vidim se kako se pitam. Sam sebe. Da vrijeme prođe. Da se stignem vratiti.

I dolaze Sesvete, prolazi Maksimir. Ne zaustavljamo se. Brzi je to vlak. Vidim se kako uzimam svoju torbu, vješam je o rame i izlazim. Nitko me na predivno prljavom kolodvoru ne čeka. S perona nitko ne zaviruje u prozore vlaka koji se zaustavlja, nitko ne zaviruje da vidi u kojem sam vagonu i na koja vrata ću izaći. Nema nikoga da se nervozno iščekujući vrzma oko kapelice na zagrebačkom kolodvoru. Nitko ne pita kakav mi je bio put. Nitko ne zna moje ime. Ni prezime.

Vidim se kako prolazim kroz pothodnik, kroz mini shopping centar u utrobi kolodvora. Vidim se i kako izlazim na ona glavna vrata, kako prolazim kraj taksija kojeg vozač gura jedno mjesto naprijed, gura da bi uštedio gorivo. Vidim se na tramvajskoj stanici, natovaren torbom i umoran od puta. Idem kući. Vidim da mi se ide doma.

Jedino sumnjivo mi je da vidim sve to odnekud izvana, s neke točke za koju ne znam gdje je. Često, dok sanjam, znam da sanjam. Prepoznam to po neobičnom, čudnom detalju, po nečemu kao što je ovo gledanje samoga sebe. Zato mi je to tako sumnjivo. Valjalo bi se probuditi. Sigurno će za tren ući medicinska sestra i probuditi pacijente. Možda će me doći probuditi i sama Jelena. Možda mi se i posreći pa me probudi u mom krevetu, doma. Možda mi prodrma rame i kaže, „Marko“.

Marko Dejanović

Rođen 1982. u Banja Luci, Bosna i Hercegovina. Od 1992. živi u Frankfurtu a/M, Njemačka. Osnovnu školu završio u Frankfurtu, a 1998. doselio u Zagreb i pohađao XVIII. gimnaziju. Završio studij novinarstva na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu.

Tijekom studija, 2003. godine, počinje raditi kao novinar u informativnoj redakciji RTL Televizije. Godine 2006. sudjeluje u osnivanju novinarskog portala Javno.hr, na kojem do 2007. radi kao novinar i urednik vanjskopolitičke rubrike te rubrike kultura. Godine 2007. radi kao novinar u redakciji dnevnih novina 24sata te s osnivanjem tjednika 24sataExpress piše reportaže za tjednik. 2013. postaje voditelj agencijskog poslovanja agencije Večnji list. Od 2012. Do 2014. piše članke za satirični portal NewsBar. Od 2013. postaje voditelj agencijskog poslovanja agencije Newsroom gdje ostaje do 2018. Krajem 2014. počinje nastupati kao stand-up komičar, što mu je danas prva profesija, kao izvođač i producent.

Suosnivač BIS Comedy kolektiva, autor tri samostalne stand-up predstave *Prosti Faktori* (2017), *Brak, dijete i povremeni seks* (2020) i *Dobro Si Se Oženio* (2025).

Kratke priče objavljivao u novinama, časopisima i zbornicima u Hrvatskoj, Srbiji i Crnoj Gori. Priča „Guskin polet“ objavljena 2012. godine u antologiji najmlađih hrvatskih prozaika „Bez vrata, bez kucanja“. Roman *Karte, molim!* dobio je 2015. godine nagradu Janko Polić Kamov za književnu izvrsnost i inovativnost.

Objavio: *Belzebubov notes* (priče, 2011); *Karte, molim!* (roman, 2015); *Van brloga* (priče, 2016).

www.marko-dejanovic.com

Biblioteka Online

knjiga 286

Marko Dejanović

KARTE, MOLIM!

drugo izdanje

© 2025 Marko Dejanović

© za elektroničko izdanje: Društvo za promicanje književnosti
na novim medijima, 2025

Izdavač

Društvo za promicanje književnosti
na novim medijima, Zagreb

Za izdavača

Krešimir Pintarić

Glavni urednik

Krešimir Pintarić

Urednik

Tihomir Dunderović

Fotografija

StockSnap / Pixabay.com

Objavljeno

19. listopada 2025.

ISBN 978-953-374-413-1 (HTML)

ISBN 978-953-374-414-8 (EPUB bez DRM)

ISBN 978-953-374-415-5 (PDF)

ISBN 978-953-374-416-2 (MOBI)

Prvo izdanje

Sandorf, Zagreb, 2015.

Knjiga je objavljena uz financijsku podršku Zaklade „Kultura nova“, Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske i Grada Zagreba. Mišljenja izražena u ovoj knjizi odražavaju isključivo mišljenja autora i ne izražavaju nužno stajališta ustanova koje pružaju financijsku podršku.